T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

BANGLADEŞ VE TÜRKİYE'DE YAPILAN GENEL SEÇİMLERİN MEDYADA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: 2014-2018 VE 2015- 2018 GENEL SEÇİMLERİ

DOKTORA TEZİ

Jahidul Islam SARKER

KOCAELİ 2023

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

BANGLADEŞ VE TÜRKİYE'DE YAPILAN GENEL SEÇİMLERİN MEDYADA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: 2014-2018 VE 2015- 2018 GENEL SEÇİMLERİ

DOKTORA TEZİ

Jahidul Islam SARKER

Danışman: Doç. Dr. İhsan KARLI

KOCAELİ 2023

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

BANGLADEŞ VE TÜRKİYE'DE YAPILAN GENEL SEÇİMLERİN MEDYADA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: 2014-2018 VE 2015- 2018 GENEL SEÇİMLERİ

DOKTORA TEZİ

Tezi Hazırlayan: Jahidul Islam SARKER
Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 14.06.2023/17

Jüri Başkanı: Doç. Dr. İhsan Karlı

Jüri Üyesi: Prof.Dr. Mustafa Yılmaz

Jüri Üyesi: Prof.Dr.Ali Poyraz Gürson

Jüri Üyesi: Prof.Dr. Levent Eldeniz

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Aysel Çetinkaya

KOCAELİ 2023

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Bangladeş ve Türkiye'deki genel seçimlerle ilgili haberlerin içerik analizi sunulmuştur. Çalışmada Türkiye'de yayınlanan Sabah, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve üç Bangladeş gazetesi Prothom Alo, Ittefak ve Jugantar incelenmiştir. Araştırmanın sonunda, iki ülke arasındaki bulguların karşılaştırmalı bir analizi sunulmuştur.

Danışmanım Doç. Dr. İhsan Karlı'ya nazik rehberliği, motivasyonu ve tezimi düzelttiği için teşekkür ederim. Benzer şekilde, sadece düşüncelerimi genişlettiği için değil, aynı zamanda çok sayıda kitap hediye ettiği için de kendisine minnettarım. Tez çalışmam süresince Tez izleme jürisinde yer alan ve her aşamada değerli tavsiyelerde bulunan Prof Dr. Mustafa Yılmaz ve Prof Dr. Ali Poyraz Gürson hocalarıma da teşekkür ederim.

Doktora sürecim boyunca beni her zaman arayan ve cesaretlendiren Dakka Üniversitesi'ndeki değerli hocam Prof. Dr. Abul Mansur Ahmed'e minnettarım. Beni her zaman motive eden sevgili büyüklerim Dr. Asadullah, Dr. Jobayer Ahmed, Dr. Hafijur Rahman, Dr. Mostafa Faisal Parvez'e teşekkür ederim. Türkiye'de acılarımı ve sıkıntılarımı paylaşan sevgili dostlarım ve hocalarım Toriquil İslam, Yusuf Darbis ve Zeynap Abedin Çınar'ı saygıyla anıyorum.

En büyük teşekkürlerimi sevgili kızım Zeynep, oğullarım Abdullah Aman ve Abdullah Ahsan'a sunmak istiyorum. Tezin yoğunluğu nedeniyle benden daha az zaman ve konsantrasyon aldılar. Son yedi yıldır yanımda olan ve yurt dışındaki çocuklarıma bakan eşimin fedakârlığını da unutmamak isterim. Nihayetinde, son altı yılımı göremeyen ve anavatanımdan benim için hep dua eden anne-babama ve kardeşlerime teşekkürü de bir borç bilirim.

31.05.2023 Jahidul Islam SARKER

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **i**
İÇİNDEKİLER ..... **ii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
KISALTMALAR ..... **vi**
TABLO LİSTESİ ..... **viii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **x**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
1.BANGLADEŞTE SİYASET VE MEDYAYA GENEL BİR BAKIŞ **4**
1.1. BANGLADEŞ SİYASİ TARİHİ 5
1.1.1. Şeyh Mujibur Rahman Dönemi 1972-1975 6
1.1.2. Bakşal, Tek Partili Sistem Geçişi 12
1.1.3. Askeri Darbeler ve Askeri Rejimler 14
1.1.4. Genel Zia Dönemi 1978-1982 16
1.1.5. Orgeneral Erşad Dönemi 1982-1990 Bangladeş'te 1986 Parlamento Seçimleri 23
1.1.6. 1990 Kitlesel Kalkışma ve Yeniden Demokrasiye Geçiş 28
1.1.7. Çok Partili Dönem, Kahleda Zia ve Şeyh Hasina (1990-2014) 29
1.1.8. 2014 Seçim Sahtekarlığı ve Gizlica Bakşal (Tek Parti Rejimi) 44
1.1.9. Şeyh Hasina Rejimi 51
1.2. BANGLADEŞTE MEDYANIN GELİŞİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ 55
1.2.1. Çağdaş Bangladeş'te Gazete Okur Kitlesi 56
1.2.2. Bangladeş Basınının Tarihsel İncelemesi 57
1.2.3. Haftalık Gazetelerin Düşüşü ve Günlük Gazetelerin Yükselişi 58
1.2.4. Bangladeş Basın Endüstrisinde Şirket kültürü 59
1.2.5. Bangladeş İstiklal Savaşı ve Medya 59
1.2.6. Tek Parti Döneminde Medya 60
1.2.7. General Zia Dönemde Medya 63
1.2.8. General Erşad Dönemde Medya 69
1.2.9. Çok Parti Dönem ve Medyanın Özelleştirilmesi 74
1.2.10. Şeyh Hasina Rejimi ve Dijital Güvenlik Yasası 2008 76

İKİNCİ BÖLÜM
2.TÜRKİYE'DE SİYASET VE MEDYA DÜNYASINA GENEL BİR BAKIŞ **82**
2.1. TÜRKİYE SİYASİ TARİHİ 82
2.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Kuruluşu 83
2.1.2. Tek Parti Dönemi 84
2.1.3. Türkiye'nin Çok Partili Hayata Geçişi Ve Siyasi İktidarlar 85
2.1.4. 27 Mayıs Askeri Darbesi Ve Sonrasındaki Gelişmeler 87
2.1.5. 12 Eylül 1980 Askeri Derbesi ve Sonrasındaki Gelişmeler 88
2.1.6. Yeni Siyasi Partiler ve İktidarlar. 89

2.1.7. Anavatan Partisi İktidarı 89
2.1.8. 1991 Seçim ve Koalisyon İktidarı 90
2.1.9. 1995 ve 1999 Seçimleri ve Koalisyon Hükümetleri.....90
2.1.10.3 Kasım 2002 Seçimi ve Adalet ve Kalkınma Partisi İktidarı (AK Parti) 91
2.2. TÜRKİYE DE MEDYANIN GELİŞİMİ VE DÖNÜŞÜ.....103
2.2.1. 1923'te Türkiye Cumhuriyet'in Kuruluşu ve Medya.....105
2.2.2. 1928'de Harf Devrimi ve Medyanın Dönüşü.....106
2.2.3. 1946'da Çok Parti Hayata Geçiş ve Medyanın Tutumu ve Dönüşümü.107
2.2.4. 27 Mayıs Darbesi ve Medyada Tartışmalar 110
2.2.5. 12 Eylül 1980 Darbesi ve Medyanın Dönüşümü 112
2.2.6. 1990 Sonrası Koalisyonlar ve Medyanın Yeniden Dönüşmesi.....113
2.2.7. 3 Kasım 2002 AK Parti İktidarı ve Medyanın Tutumu 114
2.2.8. 2007 Seçimi Sonrası ve Medyanın Dönüşümü 117

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BANGLADEŞ VE TÜRKİYE'DE YAPILAN GENEL SEÇİMLERİN MEDYADA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: 2014-2018 VE 2015-2019 GENEL SEÇİMLERİ. ÖRNEK: SABAH, YENİ ŞAFAK, CUMHURİYET, PROTHOM ALO, JUGANTOR VE INQUILAB GAZETELERİNDE SİYASAL AKTÖRLERİN İLETİLERİNİN İÇERİK ANALİZİ.....120
3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI.....120
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ 121
3.3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ 123
3.4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ.....124
3.4.1. 2014 Bangladeş Genel Seçimi 124
3.4.1.1. Büyük İttifak 125
3.4.1.2. 20 Partili İttifak 127
3.4.2. 2018 Bangladeş Genel Seçimi 129
3.4.2.1. Büyük İttifak 129
3.4.2.2. 20 Partili Ittifak 131
3.4.3. 2015 Türkiye Genel Seçimi 133
3.4.3.1. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti).....133
3.4.3.2. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 136
3.4.4. 2018 Türkiye Genel Seçimi 137
3.4.4.1. Cumhur İttifakı.....137
3.4.4.2. Millet İttifakı 140
3.5. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....142

SONUÇ.....150
KAYNAKÇA.....154
ÖZGEÇMİŞ.....160

ÖZET

Türkiye ve Bangladeş, İslam dünyasının yükselen iki ekonomisi ve önemli demokratik ülkeleridir. İslam ve laiklik, bu ülkelerin siyasi manzarasının birbiriyle çelişen ama çok önemli iki parçasıdır. Bangladeş'te on dört yılı aşkın bir süredir laik bir ittifak iktidardayken, Türkiye'de yirmi bir yıldır İslamcı muhafazakâr ve milliyetçi bir ittifak iktidar olarak devam etmektedir. Bu araştırmanın amacı, 2014-2018 yılları arasında Bangladeş'te ve 2015-2018 yılları arasında Türkiye'de yapılan milletvekili genel seçimlerinde siyasi aktörlerin seçmenlerine verdikleri seçim iletilerini ulusal gazeteler üzerinden incelemek ve karşılaştırmaktır. Araştırma, seçim kampanyaları sırasında siyasi aktörlerin ortaya koydukları seçim iletilerini ilgili dönemde yayın yapan 'Yeni Şafak, Cumhuriyet, Sabah, İttefak, Jugantor ve Prothom Alo' gazetelerindeki haberler seçimlerden birer ay öncesi taranarak yapılmıştır. Ayrıca bu çalışma, her iki ülkedeki muhalefetin de seçim iletilerini analiz ederek, seçimleri kaybetmesinin ardındaki faktörleri ortaya koymaya çalışmaktadır. Araştırmada seçim iletilerinin analiz edilmesi için her iki ülkeden son iki parlamento seçimi ele alınmış ve farklı ideolojilere sahip üç farklı gazeteden seçimlerle ilgili haberler toplamıştır. Araştırmada, içerik analizi yöntemi kullanılmış ve seçim iletileri dört ana kategoride incelenmiştir. Ancak dört ana kategorinin altında alt başlıklar belirlenerek toplanan veriler incelenmiş ve nihayetinde her iki ülkenin seçim sonuçları karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, her iki ülkede de seçim kazanan partilerin aktörlerinin hangi konularda seçmenlerine daha fazla iletiler verdiğini ve partilerin seçim kazanma stratejilerini ortaya koymaktadır. Öte yandan bulgulara göre muhalefet partilerinin seçim yenilgisine neden olan zayıf noktalarına da ışık tutulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Siyaseti, Türk Medyası, Bangladeş Siyaseti, Siyasal İletişim, İçerik Analizi, Bangladeş Medyası

ABSTRACT

Turkey and Bangladesh are two emerging economies and important democratic countries of the Muslim world. Although Islam and secularism are two rival ideologies but these are crucial parts of the political landscape of these countries. While a secular alliance has been in power for more than one decade in Bangladesh, an Islamist conservative and nationalist alliance has been in power for twenty years in Turkey. The aim of this research is to examine and compare the election messages given by political actors to their voters in the parliamentary general elections held in Bangladesh between 2014-2018 and in Turkey between 2015-2018, through national newspapers. In addition, by analyzing the election messages, this study tries to reveal the factors behind the loss of the elections of the opposition in both countries. The research was conducted by scanning the news from the "Yeni Şafak, Cumhuriyet, Sabah, Ittefak, Jugantor and Prothom Alo" newspapers. Election messages delivered by the political actors and published in these newspapers were collected one month before the elections. In this research, the content analysis method was used, and election messages were examined in four main categories. However, the collected data were analyzed by determining sub-headings under the four main categories. Ultimately the election results of both countries were analyzed in a comparative way. The findings reveal the issues and agendas that got more importance by election-winning parties in both countries and reveal their election-winning strategies. In contrast, the findings shed light on the weak points that caused the defeat of elections of opposition parties.

Keywords: Turkish Politics, Turkish Media, Bangladeshi Politics, Political Communication, Content Analysis, Bangladeshi Media

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri
AB : Avrupa Birliği
AKP : Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP : Anavatan Partisi
AP : Adalet Partisi
APO :Abdullah Öcalan
A-RMHC : Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
BAL : Bangladeş Awami Ligi
BBP : Büyük Birlik Partisi
BCI : Bangladeş Cemaat I İslami
BNP : Bangladeş milliyetçi partisi
BSK : Bangladeş Seçim Komisyonu
BM : Birleşmiş Milletler
CHF : Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP : Cumhuriyet Halk Partisi
DEP : Demokrasi Partisi
DİE : Devlet İstatistik Enstitüsü
DTP : Demokratik Toplum Partisi
DP : Demokrat Parti
DSP : Demokratik Sol Parti
DYP : Doğru Yol Partisi
FP : Fazilet Partisi
GP : Genç Parti
HDP : Hür Demokrat Parti
HP : Hürriyet Partisi
HEP : Halkın Emek Partisi
HYP : Halkın Yükselişi Partisi
IDP : Islahatçı Demokrasi Partisi
IMF : Uluslar arası Para Fonu
JP : Jatia Partisi
JSD : Jatiya Samajtantrık Dal
KİT : Kamu İktisadi Teşebbüsü
MBK : Milli Birlik Komitesi
MDP : Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
MGK : Milli Güvenlik Konseyi
MÇP : Milliyetçi Çalışma Partisi
MHP : Milliyetçi Hareket Partisi
MKP : Milli Kalkınma Partisi
MNP : Milli Nizam Partisi
MSP : Milli Selamet Partisi
RP : Refah Partisi

REFAHYOL : RP- DYP Koalisyonu
SCF : Serbest Cumhuriyet Fırkası
SHP : Sosyal Demokrat Halkçı Parti
SP : Saadet Partisi
TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBP : Türkiye Birlik Partisi
TCF : Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
YSK : Yüksek Seçim Kurulu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. 1973'te Bangladeş'te Yapılan Parlamento Seçimlerinin Sonucu 10
Tablo 1.2. 1978'de Bangladeş'te Yapılan Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Sonucu 15
Tablo 1.3. 1979'da Bangladeş'te Yapılan Parlamento Seçimlerinin Sonucu 18
Tablo 1.4. 1981'de Bangladeş'te Yapılan Parlamento Seçimlerinin Sonucu 22
Tablo 1.5. 1986 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 24
Tablo 1.6. 1986 Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları 26
Tablo 1.7. 1988 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 28
Tablo 1.8. 1991 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 30
Tablo 1.9. 1996 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 34
Tablo 1.10. Haziran 1996 Milletvekili Genel Seçimi 37
Tablo 1.11. 2008 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 44
Tablo 1.12. 2014 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 50
Tablo 1.13. 2018 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 53
Tablo 2.1. 2002 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 92
Tablo 2.2. 2007 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 94
Tablo 2.3. 2011 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 95
Tablo 2.4. Temmuz 2015 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 98
Tablo 2.5. Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 100
Tablo 2.6. 2018 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları 102
Tablo 3.1. Büyük İttifakın İleti Başlıkları 125
Tablo 3.2. Büyük İttifakın İç Politika İletileri 125
Tablo 3.3. Büyük İttifakın Ekonomi İletileri 126
Tablo 3.4. Büyük İttifakın Dış Politika İletileri 126
Tablo 3.5. Büyük İttifakın Eğitim İletileri 127
Tablo 3.6. 20 Partili İttifakın İleti Başlıkları 127
Tablo 3.7. 20 Partili İttifakın İç Politika İletileri 128
Tablo 3.8. 20 Partili İttifakın Dış Politika İletileri 129
Tablo 3.9. Büyük İttifakın İleti Başlıkları 129
Tablo 3.10. Büyük İttifakın İç Politika İletileri 130
Tablo 3.11. Büyük İttifakın Ekonomi İletileri 130
Tablo 3.12. Büyük İttifakın Eğitim İletileri 131
Tablo 3.13. 20 Partili İttifakın İleti Başlıkları 131
Tablo 3.14. 20 Partili İttifakın İç Politika İletileri 132
Tablo 3.15. 20 Partili İttifakın Ekonomi İletileri 132
Tablo 3.16. 20 Partili İttifakın Dış Politika İletileri 133
Tablo 3.17. AK Parti'nin İleti Başlıkları 133
Tablo 3.18. AK Partinin İç Politika İletileri 134
Tablo 3.19. AK Parti'nin Ekonomi iletileri 134
Tablo 3.20. AK Partinin Dış Politika İletileri 135
Tablo 3.21. AK Parti'nin Eğitim İletileri 135
Tablo 3.22. CHP'nin İleti Başlıkları 136
Tablo 3.23. CHP'nin İç Politika İletileri 136

Tablo 3.24. CHP'nin Ekonomi İletileri 137
Tablo 3.25. Cumhur İttifakının İleti Başlıkları 137
Tablo 3.26. Cumhur İttifakının İç Politika İletileri 138
Tablo 3.27. Cumhur İttifakının Ekonomi iletileri 138
Tablo 3.28. Cumhur İttifakının Dış Politika İletileri 139
Tablo 3.29. Cumhur İttifakının Eğitim İletileri 139
Tablo 3.30. Millet İttifakının İleti Başlıkları 140
Tablo 3.31. Millet İttifakının İç Politika İletileri 140
Tablo 3.32. Millet İttifakının Ekonomi İletileri 141
Tablo 3.33. Millet İttifakın Eğitim İletileri 141

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1. 1973 Seçim Sonuç Haberleri 8
Şekil 1.2. 1997 Genel Seçiminde Bangabandhu Oy Kullanıyor 9
Şekil 1.3. 1973 Seçim Sonuç Haberleri 11

GİRİŞ

Bangladeş ve Türkiye İslam dünyasının iki önemli ve önde gelen ülkesidir. Büyük genç nüfusu, doğal kaynakları, modern eğitim sistemi ve istikrarlı demokratik gelenekleri ile her iki ülke de yakın gelecekte gelişmiş ülkeler listesine girme potansiyeline sahiptir. Bunun yanı sıra Bangladeş ve Türkiye, siyasi kültür ve medya endüstrisinde de bazı benzerliklere ve farklılıklara sahiptir.

Bangladeş'te Awami League (BAL) liderliğindeki laik ve solcu bir ittifak 2008'den beri iktidarda bulunmaktadır. Bu ittifaka ait partiler birkaç dönemdir seçimleri kazanarak on yıldan fazla bir süredir iktidar yetkisini kullanmaktadır.

Buna karşılık Türkiye'de ise bir siyasal İslamcı muhafazakâr partinin Kasım 2002'den beri merkez sağa ait laik oyların da bir kısmını alarak nasıl olup da birçok seçimi kazandığı akademik dünyada da merak konusudur. Öte yandan Bangladeş'te BAL gibi laik bir partinin uzun süredir nasıl iktidarda kaldığı da önemli bir araştırma konusudur.

Bu araştırmanın temel amacı, her iki ülkede iktidardaki her iki partinin seçim stratejilerini ve seçmenlerine verdiği mesajları incelemektir. Bu partilerin siyasi aktörlerinin kitle iletişim araçlarını kullanarak mesajlarını nasıl tasarlayıp halka ulaştırdıkları temel araştırma konusudur. Bu bağlamda araştırmanın temel sorunsalı, seçim kampanyalarında bu partilerin siyasi aktörleri tarafından daha çok ne tür mesajlar ön plana çıkarılmış ve basın bu tür iletilere haberlerinde hangi oranda yer vermiştir şeklindedir.

Araştırmada her iki ülkede yapılan son iki seçimler analiz edilmiştir. Her seçimden bir ay öncesine ait seçim haberleri tespit edilmiş ve bu haberler çalışmanın temel objesini oluşturmuştur. Dolayısıyla araştırmada sadece seçim haberleri incelenmiş bunun dışında gazetelerdeki yorumlar, dizi yazıları, fotoğraflar ve köşe yazıları ele alınmamıştır. Ayrıca bu araştırmada, her iki ülkedeki laik ve siyasal İslamcı muhafazakâr partilerin seçimlerde

ortaya konulan iletilerini ve stratejilerini tespit etmek için altı ayrı gazeteden veriler toplanmıştır. Dolayısıyla incelenmek üzere her iki ülkeden birer iktidar yanlısı, iktidar karşıtı ve ana akım liberal gazeteler seçilmiştir.

Bu araştırmada 2014-2018 yılları arasında Bangladeş'te ve 2015-2019 yılları arasında Türkiye'de yapılan milletvekili genel seçimlerinde partilerin aktörlerinin ortaya koydukları seçim iletilerinin değişimleri yayın hayatında olan Cumhuriyet, Sabah, Yeni Şafak, Prothom Alo, İttefak ve Jugantor' gazetelerinde içerik analizi yöntemine göre incelenmiştir. Ayrıca seçim iletileri 'ekonomi, iç politika, dış politika ve eğitim' olmak üzere dört ana kategori oluşturularak analiz edilmiştir. Bunun yanı sıra her kategoriye ait ana başlıklar altında birkaç alt başlıklar da saptanmış ve ele alınmıştır. Elde edilen veriler bu alt kategoriler altında değerlendirilerek incelenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm Bangladeş siyaseti ve medyası hakkındadır. Birinci bölümün ilk kısmında, Bangladeş siyasetinin tarihsel bir incelemesi ortaya konulmaktadır. Bunun yanı sıra bu bölümde, Bangladeş Cumhuriyeti'nin demokratik yolculuğuna nasıl başladığı ve nasıl tek partili otoriter bir ülke haline geldiğine dair eleştirel bir tartışma sunulmaktadır. Daha sonra ise askeri darbeler ve iki generalin rejimleri ele alınmaktadır. Son olarak, Bangladeş'in askeri yönetimden nasıl kurtulduğu ve demokratik sisteme ne şekilde geri dönüldüğü anlatılmaktadır. Bu bağlamda 1973'ten 2018'e kadar tüm parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimleri, arka planları, kampanya stratejileri, sonuçları ve çıkarımları ile tartışılmaktadır. Kısacası, bu bölüm Bangladeş'in demokratik yolculuğunun iniş ve çıkışlarını anlatmaktadır. Birinci bölümün ikinci kısmında ise Bangladeş medyasının genel durumu ortaya konulmaktadır. Ayrıca Bangladeş medyasının hem sivil hem de askeri yönetimler döneminde basın özgürlüğü mücadelesi de anlatılmaktadır. Dolayısıyla, Bangladeş'te basın özgürlüğünün güncel durumu değerlendirilirken, medyanın karşılaştığı zorluklar ve fırsatlar da anlatılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, temelde Bangladeş medyasının ve siyaset sürecinin zaman içerisinde nasıl gelişim gösterdiği ele alınmaktadır.

İkinci bölümde ise Türkiye'de siyaset ve medya tartışılmaktadır. Modern demokratik bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi gelişimi ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Türkiye'de tek parti döneminden çok parti döneme nasıl geçilmiştir ve ayrıca askeri darbeler ve bunların Türk siyasi yaşamına etkilerine ışık tutulmaktadır. Nihayetinde son yirmi yılda siyasal İslamcı muhafazakâr AK Parti'nin 2002'den bu yana seçimleri kazanarak nasıl iktidarda kaldığı tartışılmaktadır. Dolayısıyla 2002'den 2018'e kadarki tüm parlamento seçimleri bu bölümde ele alınmaktadır. Bu bölümün son kısmında ise Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk'ten, son Cumhurbaşkanı Erdoğan dönemine kadarki Türk medyasının geçirdiği dönüşüm ele alınmaktadır. Özellikle AK Parti'nin medya politikaları üzerinde durulmaktadır. Dolayısıyla, yıllardır iktidar mücadelesi veren siyasal İslamcı muhafazakâr bir partinin Türkiye'deki medyanın büyük bölümünün kontrolünü nasıl yavaş yavaş ele geçirdiği analiz edilmektedir.

Üçüncü bölüm ise araştırma sonucunda elde edilen bulgularının analiz edildiği temel bölümdür. Bu bölümde öncelikle araştırmanın amacı, önemi ve yöntemi anlatılmaktadır. Daha sonra toplanan verilerden elde edilen bulgular, yorumlarıyla birlikte tablolarla sunulmuştur. Bu bölümün son kısmında ise bu araştırmada elde edilen bulguların değerlendirilmesine yer verilmiştir. Değerlendirme kısmında bu araştırmanın varsayımları da elde edilen verilere göre sınanmaktadır. Nihayetinde, her iki ülkedeki seçimler neticesinde elde edilen bulgular çeşitli açılardan ve konjonktürel süreçlere dayalı olarak karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir.

Sonuç bölümünde ise araştırmada ortaya konulan varsayımlar ve elde edilen bulgular neticesinde Türkiye ve Bangladeş siyaseti ve medya ilişkilerinin anlaşılmasına nasıl katkı sağlandığı tartışılmıştır. Ayrıca Türkiye'de AK Parti'nin ve Bangladeş'te BAL'ın seçim kazandıran faktörleri de sunulmaktadır. Ayrıca bu araştırma sonucunda seçimlerin kazanılmasına yönelik bazı tespitler ve öneriler de ifade edilmeye çalışılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BANGLADEŞTE SİYASET VE MEDYAYA GENEL BİR BAKIŞ

Bangladeş, Güney Asya'da geniş ve çeşitli medya endüstrisine sahip demokratik bir ülkedir. Bangladeş tarihindeki siyasi kargaşaya rağmen, medya her zaman demokrasiyi geliştirmek için yardımcı bir rol oynamıştır.

Bangladeş'te ilk gazeteler İngiliz sömürge döneminde yayınlanmıştır. Daha sonra Pakistan döneminde, devlet tarafından yönetilen ilk televizyon BTV, 1964 yılında yolculuğuna başlamıştır. 1971'de bağımsızlıktan sonra Bangladeş Şeyh Mojibur Rahman liderliğindeki Bangladeş Awami Ligi (BAL) hükümeti başlangıçta medyanın gelişimi için birkaç adım atmıştır. Gazeteciler için sabit maaş ölçeği ve diğer avantajlar sağlamıştır. Ancak BAL hükümeti iktidarın tüm kontrolünü ele geçirmek için Ocak 1975'te tüm siyasi partileri ve hükümet kontrolündeki dört gazete dışındaki tüm gazeteleri yasaklayan bir anayasa değişikliği kabul ettirdi. Böylece Bangladeş medyası ilk özgürlük mücadelesini ilk demokratik hükümet sırasında vermiştir.

15 Ağustos 1975 Bangladeş, ilk başkanı Mujib'i aile üyeleriyle birlikte öldüren kanlı bir darbeye tanık olmuştur. Sonraki 16 yıl Bangladeş, iki general tarafından yönetilmiştir. Askeri yönetim sırasında basın özgürlüğü daha az görülmüştür. 1991'de bir halk ayaklanmasıyla General Ershad'ın askeri hükümeti devrilmiş ve demokratik sistem yeniden tesis edilmiştir. Bangladeş gazeteleri demokrasinin yeniden geri getirilmesinde aktif rol oynamıştır. 1990'larda hükümet özel kanalları onaylamıştır ve şimdi Bangladeş'te 30'dan fazla TV kanalı bulunmaktadır.

Bangladeş'te devlet tarafından işletilen üç TV kanalı, 30'dan fazla özel TV kanalı ve yüzlerce gazete ve binlerce çevrimiçi gazete bulunmaktadır. Dolayısıyla, herhangi bir demokratik ülkeyle karşılaştırıldığında, Bangladeş'in büyük ve aktif bir medya endüstrisi

bulunmaktadır. Geniş medya endüstrisine ve izleyici kitlesine rağmen, Bangladeş medyası hala basın özgürlüğü açısından tam bir özgürlüğe sahip değildir. Muhalif görüşleri bastırmak için iktidardaki BAL hükümeti, gazeteciler ve sivil toplum tarafından yoğun bir şekilde eleştirilen dijital medya yasasını çıkarmıştır. Genel olarak, tüm zorluklara rağmen Bangladeş'in medya endüstrisi büyümektedir.

1.1. BANGLADEŞ SİYASİ TARİHİ

Bangladeş, düzenli seçimlerin yapıldığı demokratik bir ülkedir. 1971'de bağımsızlığını kazandıktan sonra ülke birkaç askeri darbe yaşamış ve on yıldan fazla bir süre askeri hükümet tarafından yönetilmiş olsa da Bangladeş 1990'larda demokratik sistemine geri dönmüştür.

Awami Ligi (BAL) ve milliyetçi çizgideki Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP) gibi iki büyük siyasi parti bulunmaktadır. İki büyük parti iki aile tarafından yönetilmektedir. BAL'a şeyh ailesi, BNP'ye ZİA ailesi başkanlık etmektedir.

İdeoloji konusunda İslam ve laiklik, Bangladeş siyasetinde iki rakip güçtür. Seçimlerde küçük sol partiler laik BAL ile ittifak yapma eğilimindeyken, İslami partiler BNP ittifakıyla seçime gitmektedir. Ayrıca Bangladeş Cemaatı İslami (BCI), yüzde 10'dan fazla halk desteğiyle Bangladeş'teki en büyük İslami partidir ve Jatia Partisi (JP) yüzde 10-15 oyla kilit parti durumundadır.

Siyasi şiddet, Bangladeş siyasi kültürünün ortak özelliklerinden biridir. Neredeyse her zaman Bangladeş'in seçimlerde yenilen partileri, kazanan tarafı oylara hile karıştırmakla suçlamaktadır. Bu nedenle eşit şartlar oluşturmak ve tarafsız bir seçim düzenlemek için 1990'da tüm partiler geçici bir hükümet sistemi kurmaya karar vermişler. Daha sonra 1996 yılında anayasa değişikliği ile geçici hükümet sistemine geçilmiştir. Ne yazık ki seçim sistemini manipüle etmek amacıyla BAL rejimi kendi döneminde bu sistemi iptal etmiştir ve bu büyük bir siyasi belirsizlik yaratmıştır. Bu nedenle, geçici hükümet sistemi Bangladeş siyasetinin de büyük bir gündemi olmaktadır.

1.1.1. Şeyh Mujibur Rahman Dönemi 1972-1975

Bengal ulusunun babası olarak bilinen Şeyh Mujibur Rahman, önde gelen bir siyasi lider ve Bangladeş'in ilk Cumhurbaşkanıydı. Pakistan'a karşı acımasız bir bağımsızlık savaşının ardından gelen 1970 genel seçimlerinde Awami Ligi'ni zafere taşıdı. Savaştan sonra Bangladeş Başbakanı oldu ve 1972'den 1975'e kadar askeri bir darbeyle öldürülene kadar ülkeyi yönetmiştir.

Mujib rejimi, Bangladeş'te demokratik ve sosyalist bir yönetim sistemi kurmayı amaçlayan bir dizi siyasi ve sosyal değişiklikle karakterize edilmiştir. Ancak politikaları ve eylemleri tartışmalıydı ve rejimi otoriterliği, yolsuzlukları ve insan hakları ihlalleri nedeniyle eleştirildi. Mujib rejiminin en dikkate değer başarılarından biri, 1972'de Bangladeş'i güçlü bir yürütme başkanlığına sahip parlamenter bir demokrasi olarak kuran yeni bir anayasanın kabul edilmesidir. Anayasa ayrıca laiklik, sosyalizm ve demokrasi ilkelerini yeni devletin yol gösterici ilkeleri olarak kutsamıştır.

Mujib, ayrıca toprak reformu, endüstrilerin, işletmelerin kamulaştırılması ve sosyalist bir ekonomik sistemin getirilmesi gibi bir dizi ilerici sosyal ve ekonomik politika uygulamıştır. Ancak, bu politikalar amaçlanan hedeflere ulaşmada verimsizlikler ve başarı eksikliği nedeniyle eleştirildi. Mujib rejimi aynı zamanda siyasi muhalefet ve muhalefete yönelik baskılarla da damgasını vurmuştur. 1974'te olağanüstü hal ilan etmiş ve anayasayı askıya alarak kararname ile yönetmesine izin vermiştir. Ayrıca muhalefet partilerini yasaklamış ve binlerce siyasi muhalifi, gazeteciyi ve entelektüelleri tutuklayıp hapse attırmıştır.

Rejim, özellikle Hindular ve Bihariler gibi azınlık topluluklarına yönelik insan hakları ihlalleri nedeniyle de eleştirildi. Hükümet, vatandaşlık ve arazi haklarının reddi de dahil olmak üzere bu gruplara karşı ayrımcılık yapan politikalar uyguladı. Dahası, insanlar Mujib rejiminin yolsuzluk ve ekonomik kötü yönetiminden dolayı rahatsızdı. Sanayilerin millileştirilmesi ve sosyalist politikaların uygulanması, verimsizliğe ve

ekonomik büyüme eksikliğine yol açtı. Hükümet, yolsuzluk ve devlet fonlarını zimmete para geçirmekle suçlandı.

Sonuç olarak Mujib rejimi, Bangladeş tarihinde hem başarılar hem de başarısızlık tartışmalarıyla damgasını vuran karmaşık bir dönemdir. Bangladeş'i bağımsız bir ulus olarak kurmayı başarırken, uyguladığı rejimi otoriterlik, yolsuzluk ve insan hakları ihlalleri nedeniyle de eleştirildi. Yine de Şeyh Mujibur Rahman, Bangladeş tarihinde saygı duyulan bir figürdür ve mirası ülkenin siyasetini ve toplumunu şekillendirmeye devam etmektedir.

Bangladeş'te 1973 Parlamento Seçimi: 7 Mart 1973'te yeni kurulan Bangladeş'te genel seçimler yapıldı. Bangladeş Awami Ligi 300 sandalyenin 293'ünü kazandı, buna oylama olmaksızın tartışmasız seçildikleri 11 seçim bölgesi dahildir ve katılım oranı %54,9 olmuştur (Dieter Nohlen , vd 2001: s.516).

Seçime toplam 14 siyasi parti ve 1078 aday (120 bağımsız aday dahil) katıldı (Moten, 1981, s-63). On dört partiden sadece altısı seçime itiraz etmiştir. Dahası, bu partiler arasında örgütsel ayrılığa rağmen bazı yakınlıklar da vardı. Bu, belki de parti programlarında küçük noktalarda herhangi bir anlamlı ve esaslı farklılığın bulunmayışını açıklar.

Ekonomi ve siyasetin temel sorunları hakkında neredeyse hiç tartışma olmadığı görülmektedir. Çeşitli parti liderlerinin seçim öncesi konuşmalarının içerik analizi yapıldığında, yolsuzluk, yüksek fiyatlar ve siyasi sindirme konularının ağırlıklı olarak yer aldığı ortaya çıkmaktadır. Hem hükümet hem de muhalefet partileri karakter suikastına giriştiler ve birbirlerini Sovyetler Birliği'nin, Çin'in veya ABD'nin ajanı olmakla suçladılar.

Seçim Kampanyasının Araçları: Seçim kampanyası için kullanılan genel teknikler, kitlesel mitingler ve gösteriler düzenlemekti. Geceleri meşale alayları da yapılmış ve bazı adayların da kapı kapı kampanya taktiğini benimsediği görülmektedir.

Mujib, seçmenlere bizzat başvurmuş ve "helikopterlerle ülkeyi günde iki veya üç kez akşamları Dacca'ya dönerek" izledi. 13 Şubat ile 28 Şubat 1973 arasında 27 toplantıda seçmenlere hitap etmiştir ve bunlar tarihi, büyük ve rekor katılımlı toplantılardı. Bağımsız Bangladeş'in mimarı Bangabandhu Şeyh Mujibur Rahman, 16 Şubat 1973'te Feni'ye geldi. Bu, bağımsızlıktan sonra Feni'ye ilk ziyaretiydi. Ulusal seçimler vesilesiyle büyük bir toplantıda konuşma yaptı. Bangabandhu kamuoyuna "Bengalli'nin mutlu geleceği benim hedefim" demiştir. Dainik Bangla bu cümleyi taşıyan haberi ertesi gün Bangladeş Haber Ajansı'na atıfta bulunarak manşet olarak yayınlamıştır.

বাংলাদেশের সবাই সমান নাগরিক : রাঙ্গামাটি ফেনী ও লক্ষ্মীপুরের বিশাল জনসভায় বঙ্গবন্ধুর ঘোষণা :

বাঙালীর সুখী ভবিষ্যতই আমার লক্ষ্য

Şekil 1.1. 1973 Seçim Sonuç Haberleri

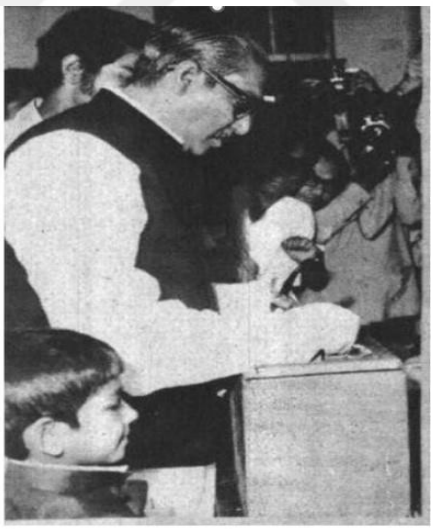
Kaynak: (Asim , 2021)

Feni'de seçmenler karşısında tüm Bangladeş vatandaşlarının eşit olduğunu söyledi. Herkesin eşit haklara ve fırsatlara sahip olduğunu ifade etmiştir. Çünkü onlar vatanın evlatlarıdır. Ayrıca Bangabandhu yaptığı konuşmada, 3 milyon şehidin kanının boşa gitmesine izin verilmeyeceğini söylemiştir. Dolayısıyla ülkenin her evladının bunun için çok çalışması gerekiyor demiştir. Samajtantrik Dal'ın (JSD) parti başkanı tüm Şubat ayı boyunca yaklaşık 18 ve Ulusal Awami Partisi- Mozaffar grubu (NAP-M) başkanı yaklaşık sekiz toplantıda konuşma yaptı. Ulusal Awami Partisi'nin (NAP-B) diğer

fraksiyonunun başkanı olan Moulana Bhashani , seçimden üç hafta önce bile seçim propagandası turuna çıkamamıştır.

1973 seçimleri, Mujib liderliğindeki hükümeti yerinden etmeye çalışan muhalefet partilerinin devam eden zayıflıklarını göstermiştir. Tüm partiler arasında yalnızca iktidar partisi olan Bangladeş Awami Ligi (BAL), 300 sandalyenin tamamı için aday gösterebildi. Muhalefet arasında en büyük aday grubunu JSD 237 adayla, NAP- M 224 aday ile, NAP-B ise 169 adayla ve Bangladeş Jatiyo Ligi (BDJL) 8 adayla seçime katılmıştır. Diğer bir muhalefet, Bangla Jatiyo Ligi (BJL) ise ancak 11 aday göstermiştir .

.Seçimde, kullanılan toplam geçerli oyların yüzde 73,20'sini almasına rağmen parlamentodaki 300 sandalyenin 292'sini hakeden BAL kolayca kazanmıştır. Beş sandalye ise bağımsız adaylar tarafından kazanılmıştır.

Şekil 1.2. 1997 Genel Seçiminde Bangabandhu Oy Kullanıyor
Kaynak: (Asim , 2021)

Tablo 1.1. 1973'te Bangladeş'te Yapılan Parlamento Seçimlerinin Sonucu

Parti	Oylar	%	Koltuklar
Awami Ligi	13.798.717	73.20	293
Ulusal Awami Partisi (Muzaffar)	1.569.299	8.32	0
Jatiya Samajtantrik Dal	1.229.110	6.52	1
Ulusal Awami Partisi (Bhashani)	1.002.771	5.32	0
Bangladeş Jatiya Ligi	62.354	0,33	1
Bangla Jatiya Ligi	53.097	0,28	0
Bangladeş Komünist Partisi	47.211	0,25	0
Sramik Krishak Samajbadi Dal	38.421	0.20	0
Bangladeş Komünist Partisi (Leninist)	18.619	0.10	0
Bangladeş Shramik Federasyonu	17.271	0.09	0
Bangladeş Komünist Partisi	11.911	0,06	0
Bangla Chattra Birliği	7.564	0.04	0
Bangladeş Jatiya Kongresi	3.761	0.02	0
Jatiya Ganatantrik Dal	1.818	0.01	0
Bağımsızlar	989.884	5.25	5
Toplam	18.851.808	100.00	300
Geçerli oylar	18.851.808	97.53	
Geçersiz/boş oylar	477.875	2.47	
Toplam oy	19.329.683	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	35.205.642	54.91	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001)

Seçim Sonuçları: İktidar partisi ezici bir zafer kazanmıştır. Ancak seçim, muhaliflerin sindirilmesi ve oyları AL lehine etkilemek için hükümetin yetkilerini kötüye kullanılmasıyla gölgelendi (Riaz, 2016, s. 52). 1973'te, bağımsız bir ülkedeki ilk parlamento seçimlerinde, oy hilesi yaygınlaştı ve bu ülkede demokrasinin gelişmesi başından beri gölgelendi. Bangladeş'in kuruluşundan sonra yapılan bu seçim tarafsız bir şekilde yapılmış olsaydı, ülkede demokrasi tarihi farklı olabilirdi. Awami Ligi'nin seçimde karşısına çıkacak güçlü adaylar olmamasına rağmen, parti tüm gücünü seçimde kullandı. BAL, en az 15 seçim bölgesinde sandıkları gasp etti ve yağmaladı. Bu eğilim daha sonraki seçimlerde de devam etmiştir (Anam , 2018).

Awami Ligi'nin gençlik kolları Chhatra Ligi'ni böldükten sonra Sirajul Alam Khan tarafından kurulann Jatiya Samajtantrık Dal (JSD) , 237 sandalye için yarıştı ve toplam oyların yüzde 6,52'sini yani 1.2 milyon oy alarak bir milletvekili kazandı. Ataur Rahman Khan'ın Jatiya Ligi de bir milletvekilliği kazanmıştır. 120 bağımsız aday ise oyların yüzde 5'ini alarak beş sandalye kazanmıştır (Anam, 2018).

1973 seçimlerinden sonra yedi muhalefet milletvekilinin Meclis'te grup kurmasına izin verilmedi ve 25 Ocak 1975'te tek parti Bakshal rejiminin kurulmasının ardından bu yedi kişi Bakshal üyelerinin pozisyonunu kabul etmeye zorlandı. Sonra iki Awami Ligi milletvekili bu durumu protesto edip istifa ettiler, bunlar Barrister Mainul Hossain ve General MAG Osmani idi (Anam , 2018).

Awami Ligi seçimde 291 sandalye kazandı. Mozaffar NAP 1, Bangladeş Jatiya League 1, Jasad 1 ve bağımsız beş üye seçildi. Bir milletvekilinin vekilliği ise iptal edili ve meclisten çıkarıldı. Muhalefet koltuğundaki asıl kişi Ataur Rahman Khan'dı, bağımsız üye ise Abdullah Sarkar idi (Alamgir, 2020).

THE BANGLADESH OBSERVER

Bangobandhu declared elected from two constituencies

AL bags 9 seats unopposed

FOUR NOMINATION PAPERS REJECTED

5 alleged miscreants held after hot chase

Lack of medical facilities

Şekil 1.3. 1973 Seçim Sonuç Haberleri

Kaynak: (Asim , 2021)

Jatiya Ligi lideri Ataur Rahman Khan, ilk Parlamentoda muhalefetin lideriydi. Awami Ligi'nin oluşumunda rol oynadı. Kendisi 1954'te Doğu Pakistan Parlamentosu Üyesi ve popüler bir avukattır. Bangabandhu'nun kendisi ona lider olarak hitap ederdi. 1956'da Ataur Rahman Khan, Doğu Pakistan Awami Ligi Partisinin başbakanıydı ve o sırada iki yıl başbakan olarak görev yaptı. 1973 Parlamentosunu kişisel tecrübesiyle zenginleştirmeye çalışacaktı (Alamgir, 2020).

Seçim Sonrası: Parlamentonun ilk oturumu 7 Nisan 1973'te Ganabhaban'da (Bangladeşin ilk meclis toplantısı) yapıldı. Milletin Babası Bangabandhu Şeyh Mujibur Rahman, ilk parlamentoda Başbakan ve iktidar partisinin lideri seçildi. Kadınları güçlendirmek için ilk parlamentoda kadınlara 15 milletvekili kontenjanı oluşturdu ve onları aday gösterdi. Kendisi daha sonra Cumhurbaşkanı seçildi ve ülkede Cumhurbaşkanlığı Yönetiminde aktif rol aldığında M. Mansur Ali, Parlamento Lideri ve Başbakan seçilmiştir. Bunun yanısıra ilk mecliste muhalefet partisi veya muhalefet lideri yoktu.

İlk parlamentonun görev süresi 7 Nisan 1973'ten 6 Kasım 1975'e kadar iki yıl altı aydı. Shah Abdul Hamid, Mohammad Ullah ve Abdul Malek Ukil, birinci mecliste Başkanlık yaptı. Bu parlamentonun 8 oturumunda 134 iş gününde 154 kanun kabul edilmiştir. Bağımsızlıktan sonra yeni yasalara ihtiyaç duyulduğu için bir günde birden çok yasa çıkarma düzeni oluşturulmuştur.

1.1.2. Bakşal, Tek Partili Sistem Geçişi

Bangladeş'in kurucu Cumhurbaşkanı Şeyh Mujibur Rahman'ın en önemli hamlelerinden biri, tek parti yönetimine geçilmesidir. Bu yönetim sistemi Bakshal olarak bilinmektedir. Ülke anayasasında yapılan dördüncü değişiklikle, çok partili parlamenter hükümet sistemi kaldırılmış ve 25 Ocak 1975'te cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi kurulmuştur.

25 Ocak 1975'te ülkede cumhurbaşkanı tarafından yönetilen hükümet sistemi tanıtıldı. Cumhurbaşkanı tüm yetkinlerin sahibi olmuştur. Bu sistemde, Kabine ve Ulusal Meclis'in hiçbir gücü yoktu. Bu sisteme göre, cumhurbaşkanı beş yıllık bir zaman için doğrudan halk oyu ile seçilecektir. Cumhurbaşkanı yardımcısını, başbakanı, bakanları ve diğer devlet yetkililerini dilediği zaman atayabilir ve görevden alabilirdi. 24 Şubat 1975'te Başkan Bangabandhu Şeyh Mujibur Rahman, diğer siyasi partileri feshetti ve 'Bangladeş Krishak Sramik Awami Ligi' (Bakshal) adlı ulusal bir siyasi partiyi kurmuştur. Aynı zamanda Şeyh Mujibur Rahman, kendisini bu partinin genel başkanı ilan etmiştir.

Dördüncü anayasa değişikliği ile yapılan hükümet sistemindeki değişiklik birçok tartışmaya yol açmıştır. Bu düzenlemelerin Millet Meclisi'nin gücünü baltaladığı, Cumhurbaşkanı'na sınırsız yetkiler verdiği ve tek parti oluşumu ile tamamen antidemokratik bir sistem getirdiği ileri sürülmüştür .

Böylece Şeyh Mujibur Rahman, bu dönemde devlette, toplumda ve siyasi arenada tek bir hakimiyet kurmuştur ve bütün bunlar 25 Ocak 1975'teki dördüncü değişiklikle yapılmıştır. 15 Ağustos 1975'te Şeyh Mujib'in ölüm sonra ise Beşinci anayasa değişikliği ile ülkeye yeniden çok partili bir siyasi sistem getirilmiştir. Bu sistem askeri darbe ve askeri rejimlerdir.

15 Ağustos 1975'te Bangladeş'te askeri bir darbe gerçekleşmiştir. 15 Ağustos 1975 sabahı Mujib, eşi, oğulları ve ailesinin diğer üyeleri bir darbede öldürüldü (Baxter, 2018, s. 138). Bangabandhu'nun iki kızı Şeyh Hasina ve Şeyh Rehana, ülke dışında kaldığı için hayatta kaldılar.

Sadece üç buçuk yıllık yönetiminde Bangabandhu, Bangladeş'in bağımsız bir devlet olarak ilerlemesinin temelini oluşturmada başarı göstermiştir. 7 Kasım 1975'te dönemin Genelkurmay Başkanı Tümgeneral Ziyaur Rahman darbeyle iktidara gelmiştir.

1.1.3. Askeri Darbeler ve Askeri Rejimler

Şeyh Mujibur'un devrilmesinden sonra Khandaker Mushtaq Ahmad, cumhurbaşkanı ve sıkıyönetim başkanı olmuştur. 24 Ağustos'ta Tümgeneral Ziyaur Rahman, Bangladeş Ordusu Genelkurmay Başkanı olarak atanmıştır. Bangabandhu Şeyh Mujib yönetiminin birkaç bakanı Moshtaq kabinesine katılmıştır.

Ancak Khandaker Mushtaq'ın, sıkıyönetim ilan etmesine rağmen orduda düzeni sağlamayı başaramamıştır. 3 Kasım 1975'te Bangladeş Ordusu Komutan Yardımcısı Tuğgeneral Halid Müşerref liderliğinde bir karşı askeri darbe gerçekleşmiş ve Cumhurbaşkanı Muştak görevden alınmıştır. Yargıtay Başkanı Ebu Sedat Md. Sayem Başkanlık görevini üstlenmiştir. Aynı zamanda Halid Müşerref, Tümgeneral rütbesine terfi ettirilmiş ve ordu Komutanı olarak atanmıştır.

Ziyaur Rahman, Genelkurmay Başkanlığı görevinden alınmış ve ev hapse atılmıştır ancak Halid Müşerref'in darbesi kısa sürmüştür. Halid Müşerref ve yardımcıları 7 Kasım'da başka bir askeri darbede öldürülmüştür. Ardından Tümgeneral Ziyaur Rahman serbest bırakılmış ve yeniden Genelkurmay Başkanı olarak atanmıştır.

28 Kasım 1976'da Tümgeneral Zia, Cumhurbaşkanı Sayem tarafından sıkıyönetim Başkomutanı olarak atandı. 21 Nisan 1977'de Ziyaur Rahman, Sıkıyönetim yönetmeliği ile anayasayı ertelemiş ve Ebu Sedat Md. Sayem cumhurbaşkanlığı görevinden alınmıştır. Ziyaur Rahman, Bangladeş Cumhurbaşkanı ve baş sıkıyönetim yöneticisi olarak kendisini ilan etmiş ve ardından Parlamento feshedilmiştir. Ziaur Rahman hırslı bir subaydı. Orduda bir kahraman savaşçısı olarak popülerdi. Bağımsızlıktan sonra, Bangabandhu hükümeti onu kısa zamanda birçok terfi ile tümgeneral rütbesine terfi ettirmiştir. Haziran 1972'de Ordu Kurmay Başkan Yardımcılığına atanan Bangabandhu, kurtuluş savaşına katkılarından dolayı kendisine 'Bir Uttam ' ünvanı verildi. Böylece 40 yaşında Zia iktidara geldi.

1978 Cumhurbaşkanlığı Seçimi: Bangladeş'teki 1978 başkanlık seçimi, ülke tarihinde önemli bir olaydır. Bu, 1972'de kabul edilen ve Bangladeş'i parlamenter demokrasi olarak kuran yeni anayasa kapsamında yapılan ilk cumhurbaşkanlığı seçimiydi. 3 Haziran 1978'de Bangladeş'te cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı. Seçim sonucunda oyların %76,6'sını alan Ziaur Rahman'ın zaferi oldu. Seçime katılım% 54,3 idi (Nohlen, vd. 2001,s.544) .

Kampanya: Seçimlerden önce Ziaur Rahman'ı destekleyen altı parti - Bangladeş İşçi Partisi, Bangladeş Müslüman Birliği, Bangladeş Planlı Kast Federasyonu, Jatiyatabadi Ganatantrik Dal, Ulusal Awami Partisi (Bhashani) ve Birleşik Halk Partisi – Rahman'ın adaylığını desteklemek için Jatiyatabadi Cephesi'ni (Milliyetçi Cephe) kurdu (Singammal,1979).

M. A. G. Osmani, Zia'nın karşısında ana muhalefet adayıydı. Ayrıca Ganatantrik Oikkya Jote (Birleşik Demokratik İttifak) adı altında altı partiden oluşan bir ittifaktan da destek aldı. İttifak, Awami Ligi, Komünist Parti, Gano Adaji Ligi, Jatiya Janata Partisi, Ulusal Awami Partisi (Muzaffar) ve Halk Ligi'nden oluşuyordu (Singammal,1979).

Öte yandan, Ataur Rahman liderliğindeki Demokratik Birlik, İslam Demokrat Birliği, Jatiya Dal, Jatiya Birliği ve Krishak Sramik Partisi'nin de aralarında bulunduğu bir grup parti seçimleri boykot etti.

Tablo 1.2. 1978'de Bangladeş'te Yapılan Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Sonucu

Aday	**Parti**	**Oylar**	**%**
Ziyaur Rahman	Bangladeş Jatiyatabadi Cephesi	15.733.807	76.6
MAG Osmani	Ganatantrik Oikkya Jot	4.455.200	21.7
Diğer sekiz aday		342.554	1.7
Geçersiz/boş Oylar	354.010	–	
Toplam	20.885.571	100	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001)

1.1.4. Genel Zia Dönemi 1978-1982

Ziaur Rahman (19 Ocak 1936 - 30 Mayıs 1981) Bangladeş'in en popüler cumhurbaşkanı, eski genelkurmay başkanı ve bir özgürlük savaşçısıdır. Pakistan'ın 25 Mart 1971'de Bangladeş'i işgalinden sonra Pakistan'a karşı bir isyanı başlatmış ve direnişi örgütlemiştir. Ardından 27 Mart 1971'de Şeyh Mujibur Rahman adına Bangladeş'in bağımsızlık beyannamesini okumuştur.

Kurtuluş savaşı sırasında sektör komutanlarından biri ve Z Force'un kaptanıydı. 1 Eylül 1978'de Bangladeş Milliyetçi Parti'ni (BNP) kurmuştur ki BNP Bangladeşin en büyük partilerin birisi durumundadır.

Cumhurbaşkanı Ziaur Rahman'ın Bangladeş'te "Zia dönemi" olarak da bilinen rejimi, ülkenin kalkınmasına ve ilerlemesine önemli katkılar sağlamıştır. Görev süresi boyunca Zia, yoksulluğu azaltmayı ve ulusal birliği teşvik etmeyi amaçlayan politikalar uygularken, aynı zamanda çeşitli kalkınma projeleri de başlatmıştır. Bunlar, Bangladeş'teki insanların yaşamlarını iyileştirmede önemli bir etkiye sahip olan altyapı geliştirme, tarım, sağlık ve eğitim girişimlerini içeriyordu. Zia ayrıca Bangladeş ordusunu modernize etmesi ve ülkenin siyasi meselelerindeki rolünü oluşturmasıyla da tanınır. Onun hükümeti, Bangladeş'i ileriye taşımak için çok önemli olan siyasi kargaşa ve ekonomik istikrarsızlıkla boğuşan bir ülkeye istikrar getirmiştir.

Bangladeş'te 1979 Parlamento Seçimleri: 18 Şubat 1979'da Bangladeş'te genel seçimler yapıldı. Seçimler, Bangladeş Milliyetçi Partisi'nin (BNP) zaferiyle sonuçlandı. BNP, 300 sandalyenin 207'sini kazandı. Seçmen katılımı %51,3 oldu ve Awami Ligi, 39 sandalye kazandıktan sonra ana muhalefet partisi durumuna geldi. Neredeyse tüm partilerin katıldığı seçimler, gözlemciler tarafından inandırıcı bulundu (Khan ve Zafarullah,1979: s.1025).

Partiler ve İttifaklar: Bu seçimde 300 milletvekilliği için çeşitli siyasi partilerden toplam 2.125 adayının yarışmıştır. En büyük muhalefet partisi olan BAL'in, 12 Ağustos

1978'de bir grubu Mizanur Rahman Chowdhury liderliğinde ve diğer grubun Abdul Malik Ukil liderliğinde anlaşmazlık nedeniyle ayrılmasıyla bölündüğü görülmüştür.

Seçime katılan 30 siyasi partiden BNP, en çok 298 aday göstermiştir. Bangladeş Komünist Partisi (CPB) ve Bangladeş Jatiyo Ligi (BDJL) her ikisi de 14'er adayla en az adayla seçime girmişlerdir. Hiçbir partinin parlamento seçiminde tam bir aday listesi yoktur.

Seçim Sorunları: Kampanya boyunca çeşitli parti programları ve seçim bilgileri çok az farklılıklar göstermiştir ve seçim vaatlerini içeren basılı broşürlerde hiçbir temel ve ideolojik farklılıkların olmadığı ifade edilebilir. Tüm siyasi partiler büyük endüstrilerin, bankaların ve sigorta şirketlerinin kamulaştırılması konusunda anlaşmış ve sömürüden uzak bir refah devleti kurma sözü vermişlerdir. Demokrasinin tüm unsurları herbir partinin programında yer alnıştır.

Sonuçlar: BNP 207 sandalye kazanarak üçte iki çoğunluğu elde etmişken, BAL-MU 39 milletvekili kazanarak ağır bir yenilgiye uğramıştır. Mizan Chowdhury liderliğindeki rakip fraksiyonu ise sadece iki nilletvekili çıkarmıştır. BML, IDL-R ittifakı 20 koltuk elde etmiş; JSD sekiz adet kazanmışken bağımsızlar toplam 16 sandalye almıştır. Gerisi kalan sandalyeler ise küçük taraflarca paylaşıldı. Seçmenler genç ve eğitimli milletvekillerini parlamenter olarak seçmişlerdir. Seçilen en genç aday 21 iken, en yaşlısı ise 66 yaşındayı (Moten, 1981, s-68).

Tablo 1.3. 1979'da Bangladeş'te Yapılan Parlamento Seçimlerinin Sonucu

Parti	Oylar	%	Koltuklar
Bangladeş Milliyetçi Partisi	7.934.236	41.17	207
Awami Ligi	4.734.277	24.56	39
Bangladeş Müslüman Ligi - İslam Demokratik Birliği	1.941.394	10.07	20
Jatiya Samajtantrik Dal	931.851	4.83	8
Awami Ligi (Mizan)	535.426	2,78	2
Ulusal Awami Partisi (Muzaffar)	432.514	2.24	1
Birleşik Halk Partisi	170.955	0,89	0
Bangladeş Gono Cephesi	115.622	0.60	2
Ulusal Awami Partisi (Nurur - Zahid)	88.385	0,46	0
Bangladeş Komünist Partisi	75.455	0.39	0
Bangladeş Komünist Partisi (Marksist-Leninist)	74.771	0.39	1
Bangladeş Jatiya Ligi	69.319	0,36	2
Jatiya Ekata Partisi	44.459	0,23	1
Bangladeş Ganatantrik Andolan	34.259	0,18	1
Jatiyatabadi Ganatantrik Dal	27.259	0,14	0
Ulusal Awami Partisi (Naser)	25.336	0.13	0
Bangladeş Janata Dal	18.748	0.10	0
Parite için Ulusal Cumhuriyetçi Parti	14.429	0.07	0
Jatiya Janata Partisi	10.932	0,06	0
Bangladeş İşçi Partisi	7.738	0.04	0
Halkların Demokratik Partisi	5.703	0.03	0
Sramik Krishak Samajbadi Dal	4.954	0.03	0
Bangladeş Demokrat Partisi	3.564	0.02	0
Bangladeş Jatiya Mukti Partisi	3.363	0.02	0
Bangladeş Tanti Samity	1.834	0.01	0
Bangladeş Nezam-e-İslam Partisi	1.575	0.01	0
Gano Azadi Ligi	1.378	0.01	0
Birleşik Cumhuriyetçi Parti	389	0.00	0
Bangladeş Ganatantrik Chashi Dal	130	0.00	0
Bağımsızlar	1.963.345	10.19	16
Toplam	19.273.600	100.00	300
Geçerli oylar	19.273.600	97.95	
Geçersiz/boş oylar	402.524	2.05	
toplam oy	19.676.124	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	38.363.858	51.29	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001)

Shah Md. Azizur Rahman parlamento başkanı olarak seçilmiştir. Bu parlamentonun görev süresi iki yıl 11 aydı (2 Nisan 1979 - 24 Mart 1982). Mirza Ghulam Hafiz bu parlamentoda sözcü olarak görev yapmıştır. Awami League'den Asaduzzaman Khan muhalefetin lideri olarak seçilmiştir ayrıca bu parlamentonun sekiz oturumunda 206 iş gününde 65 kanun kabul edilmiştir.

Bu seçimler Ziaur Rahman adına büyük bir zafere yol açmıştı ve ona karşı çıkan herhangi bir adayın (General Osmany'nin itibarı bile olsa) savunmasızlığının boyutunu ortaya koymuştur . Bu, o dönemde onun samimiyetini ve devlet işine bağlılığını takdir eden kitleler arasında sahip olduğu popülaritenin sonucudur. Bununla birlikte milletvekilliği seçimleri oldukça farklı bir meseleye dönüşmüştür. BNP, Parlamento'da mutlak çoğunluğu elde etmesine rağmen, parti, başkanının yeteneklerini sonuna kadar zorlamak zorunda kaldı. BNP'nin ana varlığının ve başarısının sebeplerinin Ziaur Rahman'ın kendisi olduğu vurgulanmalıdır (Khan vd , 1979: s-1030).

Ziyaur Rahman, Bangladeş'in kurucu başkanı Şeyh Mujib'in 15 Ağustos 1975'teki iktidarının ardından, Bangladeş siyasetinde ve harekatta çeşitli olaylar ve aşırı kaos ortamının üstesinden gelmiştir. İktidardayken, Ziaur Rahman tarafından kurulan Bangladeş Milliyetçi Partisi veya BNP, ülkedeki büyük siyasi güçlerden biri haline gelmiştir. Başkan Ziyaur Rahman'ın iktidarı sırasında Bangladeş'in siyasetinde, ekonomisinde ve diplomasisinde köklü değişiklikler olmuştur.

Çok partili siyasete geçiş: Ziyaur Rahman, iktidara geldikten sonra Bangladeş'in, tek partili yönetim sistemden çok partili siyasal hayata geri döndüğü görülmektedir. Çok partili siyasetin yeniden sahiplenilmesiyle, bu durum o dönemde Bangladeş'te temel bir anlayış farkına yol açmıştır. Sonuç olarak ülkede dine dayalı siyasetin önü açılmıştır. Bangladeş'in bağımsızlığını kazanmasından sonra 1972'de ülkede dine dayalı siyaset yasaklanmıştır. Ancak Ziyaur Rahman'ın çok partili siyasete dönüş politikası dine dayalı partilere fırsat vermiştir. Sonuç olarak, Bangladeş'in istiklal savaşına karşı çıkan Cemaat-i İslami'nin de siyasette aktif olmasından dolayı taraftarları arasında mutluluğa

yol açmıştır. Bu bağlamda çok partili demokrasi başlayınca bütün partiler bundan faydalanmış ve her ideolojiden parti, açıkça siyasete girme fırsatı bulmuştur.

Bangladeş Milliyetçilik: Bengalce, Bangladeş'in kurtuluş savaşı döneminde ve daha sonra bağımsız Bangladeş anayasasında milliyetçiliğin temeliydi. Ancak Ziyaur Rahman, iktidara geldikten sonra 'Bangladeş Milliyetçilik' adı verilen yeni bir akım başlatıldı ve Rahman, bunu anayasaya dahil etmiştir. Bangladeş'in önde gelen siyaset bilimcisi Profesör Emajuddin Ahmad, Ziaur Rahman tarafından tanıtılan Bangladeş milliyetçiliğini lehte savunarak Banglapedia'da şöyle yazmıştır: "Bangladeş, farklı inanç ve dinlere sahip çok sayıda etnik grubu ev sahipliği yapıyor. Bu insanlar farklı kültür ve yaşam tarzı ve modellerine sahipler. Bu nedenle Zia, sadece dil veya kültür temelinde değil , aynı zamanda bölgesel temelde de düşünüyor." Milliyetçilik bu temelde kabul edilmelidir. Ancak bu milliyetçilik tartışması, Bangladeş'in bağımsızlığından 50 yıl sonra bile devam etmektedir.

Ziyaur Rahman'ın Dış Politikası: Ziaur Rahman rejimi sırasında Bangladeş'in dış politikası Hindistan ve Sovyetler Birliği'nden uzaklaşarak Amerika ve Çin ile iyi ilişkiler şekline dönüştü. Profesör Syed Iftekhar Ahmed, Ziaur Rahman'ın Hindistan'a karşı düşmanca bir rol oynamadığını söyledi. Ancak Çin, Amerika ve Suudi Arabistan ile ilişkilerin geliştirilmesini de ifade etmiştir. Bu üç ülkenin hükümetleri Bangladeş'in bağımsızlık savaşına karşı çıkmıştır. Buna rağmen bu ülkelerle ilişkiler de Ziyaur Rahman rejimi sırasında normalleştirildi.

Siyaset bilimci Emajuddin Ahmed, Bangladeş'in Müslüman dünyasıyla ilişkilerinin Ziyaur Rahman'ın hükümranlığı sırasında yakınlaştığını yazdı. Profesör Ahmed şöyle yazısında şunları ifade etmektedir: Ziaur Rahman, Müslüman ülkelerle temel bir İslami dayanışma ilişkisi oluşturmak için Bangladeş anayasasına bir madde ekledi. Ziyaur Rahman, Güney asya bölgesindeki ülkelerin bir bölgesel organizasyon olan SAARC'ın planlamasında başrol oynadı. Ayrıca Ziyaur Rahman rejimi sırasında Bangladeş , Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin daimi olmayan üyesi seçilmiştir.

Başkan Ziaur Rahman, bağımsız ve dostane bir dış politika ilan ederek dünyanın dikkatini kolayca çekmeyi başarmış, Hindistan ve Sovyet Rusya'nın etki alanını terk ederek Amerika ve Çin'le yakınlamıştır. Cesur, ihtiyatlı ve vizyoner dış politikası İslam dünyasının güvenini kazanmayı başarmıştır. Zia'nın kısa görev süresi boyunca Irak-İran savaşında tek arabulucu rolünü oynadığı da görülmektedir. Filistin halkına verdiği destek de hâlâ saygıyla anılaktadır. Ziaur Rahman, OIC'nin güçlü bir örgüte dönüşmesinde önemli bir rol oynamıştır.

19 Puan Kalkınma Programı: Ziaur Rahman hükümetinin dikkate değer bir yönü, 19 maddelik programdı. Bu program gelecekteki ekonomik, politik ve sosyal kalkınma faaliyetlerini içermektedir. Ziaur Rahman'ın destekçilerine göre, bu program 'kalkınmaya odaklanma politikası'nın bir parçasıydı. Profesör Emajuddin'e göre, Zia'nın 19 puanının ana hedefleri şunlardı: nüfus kontrolü, gıdada kendi kendine yeterlilik, yönetimin uzaktan yönetimi, özel endüstriyel ticaret. Etkinliğin öne çıkan özelliklerinden biri, kanal kazma programı ve köy yönetim sisteminin tanıtılmasıydı.

Ziaur Rahman, gıdada kendi kendine yeterliliği ulusal politika olarak ilan etmiştir. Ziaur Rahman, gıda üretimini kendine güvenme hareketi için bir platform olarak görüyordu. Bu nedenle, kurak mevsimde kanallar kazma ve aynı arazide birden fazla ürün yetiştirme inisiyatifini üstlenmiştir. Zia, öncelikli kalkınma programı olarak nadasa bırakılan arazilerin işlenmesini vurgulamak için sulamayı genişletti. Kurak mevsimde ekinleri sulamak için yönetimi sırasında yaklaşık 900 km. kanal kazılmıştır.

Ziaur Rahman, 30 Mayıs'ta Circuit House'da başarısız bir askeri darbede öldürüldü. Dhaka, Sher Bangla Nagar'a gömüldü. Başkan Zia'nın Janaza'sı, Bangladeş'teki en büyük halk toplantılarından biridir.

Bangladeş'te 1981 Cumhurbaşkanlığı Seçimi: 15 Kasım 1981'de Bangladeş'te cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmıştır. Bu seçimler, oyların% 65,5'ini alan Bangladeş Milliyetçi Partisi'nin (BNP) görevdeki Cumhurbaşkanı Abdus Sattar'ın Awami Ligi'nden

ana rakibi Kamal Hossain'i yenerek kazandığı zaferdir. Seçmen katılımı ise %56,5 olmuştur.

Arka Planı: Mayıs 1981'de Başkan Ziaur Rahman, Bangladeş ordusu'nun bir grup subayı tarafından öldürüldü. Suikastın ardından Başkan Yardımcısı Abdus Sattar, anayasaya göre otomatik olarak Bangladeş'in başkan vekili olmuştur. 4 Haziran'da Bangabhaban'da yabancı gazetecilere konuşan Sattar, anayasaya uygun olarak, "ülkedeki demokratik süreci bozmaya yönelik her türlü komployu boşa çıkarmak" için eski cumhurbaşkanının ölümünden sonraki 180 gün içinde seçimlerin yapılacağını duyurmuştur.

Kampanya: Ana tartışma konusu, bu seçim kampanyası sırasında ordu tarafından öldürülen iki eski cumhurbaşkanının öldürülmesiydi. Awami Ligi seçmenlerine Mujibur Rahman'ın ölümü konusunu gündeme getirmiştir. BNP ise şehit Cumhurbaşkanı Ziyaur Rahman'ın ölümünü kamuoyuna duyurarak seçmenin sempatisini kazanmaya çalıştı. Her iki büyük parti de başkent Dakka'da büyük mitingler düzenlemiştir (Michael, 1981).

Tablo 1.4. 1981'de Bangladeş'te Yapılan Parlamento Seçimlerinin Sonucu

Aday	**Parti**	**Oylar**	**%**
Abdus Settar	Bangladeş Milliyetçi Partisi	14.203.958	65.5
Kemal Hüseyin	Bangladeş Awami Ligi	5.636.113	26.0
Mevlana Muhammedullah	Bağımsız	388.741	1.8
MAG Osmani	Bağımsız	293.637	1.4
MA Celil	Jatiya Samajtantrik Dal	248.769	1.1
Muzaffer Ahmed	UYK (M)-CPB	224.188	1.0
33 diğer aday		682.154	3.2
Geçersiz/boş oylar		332.524	
Toplam		22.010.084	100

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001)

Sonrası: Seçim sonucunda BNP'nin adayı Abdus Sattar yüzde 65,5 oyla Cumhurbaşkanı seçildi. Öte yandan, ana rakibi Awami Ligi adayı Dr. Kamal Hossain yüzde 26 oy almıştır. Abdus Sattar, halk tarafından seçilmesine rağmen uzun süre iktidarda kalamamış, General Ersad, askeri bir darbe ile onu görevden alarak iktidarı ele

geçirmiştir. General Erşad tarafından Mart 1982'de kansız bir darbeyle devrilmiştir, ardından Erşad, 1990'da bir halk ayaklanmasıyla tahttan indirilene kadar Bangladeş'te iktidarda kalmıştır.

1.1.5. Orgeneral Erşad Dönemi 1982-1990 Bangladeş'te 1986 Parlamento Seçimleri

24 Mart 1982'de ordu komutanı General Hussain Muhammed Erşad askeri yönetimi dayatmış ve en güçlü hükümdar olmuştur. Erşad, gücünü meşrulaştırmak için seçim hazırlıkları düzenlemeye devam etti. Başkan Erşad, oy hilesiyle tüm rekorları kırdı. 1 Ocak 1986'da iç siyasete izin vermiştir, bu durum hükümetine karşı yoğun siyasi protestolara yol açmıştır. Protestoları kontrol altına almak için seçim fikrini de pekiştirmiş ve Erşad seçim tarihini 26 Nisan olarak belirlemiştir. Siyasi partiler ise diktatörlük döneminde seçime gitmeyeceklerini kamuoyuna açıkladılar. Ancak aniden bir gece Awami Ligi seçimlere katılma kararını açıkladı. Cemaat seçime katıldı fakat BNP liderliğindeki yedi parti ve beş sol parti 1986 seçimlerini boykot etmiştir (Anam , 2018).

Gözdağı, şiddet, aşırı anarşi bu seçimin özellikleriydi. Seçimden sonra gazeteler 15 kişinin öldürüldüğünü, 750 kişinin yaralandığını bildirdi. Hem Awami Ligi hem de Jatiya Partisi birbirlerini oy hırsızı olarak adlandırmıştır. Temelde bu seçimden sonra Bangladeş siyasetine oy sahtekarlığı, oy hırsızlığı gibi kelimeler yerleşmiştir (Anam , 2018).

Sonuçlar: Ershad yönetimi seçime yüzde 54'ün üzerinde katılım olduğunu bildirdi. Bağımsız gözlemciler, seçmenlerin yüzde 15'inden fazlasının sandık başına gitmediğini tahmin etmektedir. Seçimin sonucunda, Jatiya Partisi'nin 300 sandalye için yarışarak 153 sandalye kazandığı görülmektedir. Awami Ligi 256 sandalye için oyların yüzde 26'sıyla 76 sandalye elde etti. Cemaat ise yüzde 4 oyla 10 sandalye kazanmıştır. Mani Singh'in Komünist Partisi beş sandalye kazanmış, NAP iki, Bakshal üç, Jasad dört, Jasad (Siraj) üç, Müslüman Ligi dört, İşçi Partisi üç ve Bağımsızlar ise 32 sandalye almıştır.

Tablo 1.5. 1986 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	Oylar	%	Koltuklar
Jatiya Partisi	12.079.259	42.34	153
Awami Ligi	7.462.157	26.16	76
Bangladeş Cemaat- i İslami	1.314.057	4.61	10
Jatiya Samajtantrik Dal (Rab)	725.303	2.54	4
Bangladeş Müslüman Ligi	412.765	1.45	4
Ulusal Awami Partisi	369.824	1.30	5
Bangladeş Komünist Partisi	259.728	0.91	5
Jatiya Samajtantrik Dal (Siraj)	248.705	0,87	3
Ulusal Awami Partisi (Muzaffar)	202.520	0,71	2
Bangladeş Krishak Sramik Awami Ligi	191.107	0,67	3
Bangladeş İşçi Partisi	151.828	0,53	3
Bangladeş Hilafet Andolan	123.306	0.43	0
Jana Dal	98.100	0,34	0
Bangladeş Nagarik Sanghati	68.290	0,24	0
İslami Jukta Cephesi	50.509	0,18	0
Jatiya Janata Partisi (Odud)	46.704	0,16	0
Bangladeş Samyabadi Dal (ML)	36.944	0.13	0
Gano Azadi Ligi	23.632	0.08	0
Bangladeş İslami Andolan	22.931	0.08	0
Jamaaiatay Olamaya İslam	5.676	0.02	0
Jamaaiatay Olamaya Islam- Nezam-e-İslami parti	5.572	0.02	0
Pragotişil Jatiyatabadi Dal	2.997	0.01	0
Jatiya Janata Partisi (Sujat)	1.988	0.01	0
Bangladeş Jayita Ligi	1.985	0.01	0
Bangladeş Hindu Oikkya Cephesi	1.338	0.00	0
Jatiyatabadi Ganatantrik Dal	149	0.00	0
Genç Müslüman Topluluğu	141	0.00	0
Bangladeş İslami Cumhuriyetçi Parti	110	0.00	0
Bağımsızlar	4.619.025	16.19	32
Toplam	28.526.650	100.00	300
Geçerli oylar	28.526.650	98.69	
Geçersiz/boş oylar	377.209	1.31	
toplam oy	28.903.859	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	47.305.886	61.10	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001)

Sonrası: Awami Ligi başkanı Şeyh Hasina, bu parlamentoda muhalefet lideri olarak seçilmiştir. Shamchul Huda Chowdhury, Meclis Başkanı olarak görev yapmıştır. Bu parlamentoda 30 kadın milletvekili kontenjanı ayrılmıştır. Üçüncü parlamentonun görev süresi bir yıl beş aydı veya 10 Temmuz 1986'dan 6 Aralık 1987'ye kadar sürmüştür. Bu parlamentonun dört oturumunda toplam 75 iş gününde 39 kanun kabul edilmiştir.

Erşad'la beraber hareket edenler ve Meclis'e seçilenler şaibeli seçim nedeniyle uzun süre rahat olamadılar. Öte yandan bu seçim Erşad'ın iktidarı sonucu karanlığa büründü. Muhalefet partisi 1987'de parlamentoyu terk etmek zorunda kalmıştır. Kasım ve Aralık 1987'de grevler, ablukalar ve protestolar karşısında Erşad, muhalefet partilerinin iki lideri Khaleda Zia ve Şeyh Hasina'yı ev hapsine almıştır. 27 Haziran 1987'de ülkede olağanüstü hal ilan edilmiştir ardından 6 Aralık 1987'de Erşad, meclisi feshetmiştir.

1986 Cumhurbaşkanlığı Seçimi: 15 Ekim 1986'da Bangladeş'te cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı. Seçim, bir askeri darbenin ardından 1983'te göreve gelen görevdeki Hüseyin Muhammed Erşad'ın zaferiyle sonuçlandı. Ershad'ın %54,9'luk bir seçmen katılımıyla oyların %84,1'ini kazandığı bildirildi. Ancak seçimler, tüm ana muhalefet adayları tarafından boykot edildiğinden ve usulsüzlükler yapıldığı iddialarından dolayı tartışmalıydı.

Arka Planı: Erşad liderliğindeki bir darbe, demokratik olarak seçilmiş Başkan Abdus Sattar'ı devirdi. Parlamento feshedildi ve tüm siyasi partiler kapatıldı. Ershad, Yargıç AFM Ahsanuddin Chowdhury'yi 27 Mart 1982'de Cumhurbaşkanı olarak atadı ve bu görevi, Ershad'ın kendisinin Cumhurbaşkanlığını devraldığı Aralık 1983'e kadar sürdürdü. Ancak, her iki seçim de 1986'ya kadar yapılmadı. Halkın muhalefetinin ortasında Erşad, Mart 1985'te bir referandum düzenleyerek rejimini meşrulaştırmayı amaçlamıştır.

Ershad, 1986'nın başlarında başkanlık seçimleri yapmayı planladı, ancak Awami League liderliğindeki sekiz partili ittifak, Bangladeş Milliyetçi Partisi destekli yedi parti ittifakı ve tüm hepsi sol eğilimli beş parti ittifakının şiddetli muhalefetiyle karşı karşıya kalmıştır. Sıkıyönetimin kaldırılması ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce parlamento seçimlerinin yapılmasını istemişlerdir. 1 Ocak 1986'da Ershad, seçimlerde kendi çıkarlarını temsil etmesi için Jatiya Partisi'ni (Erşad) kurdu ve muhalefetin taleplerini kabul ederek, 7 Mayıs 1986'da Ershad'ın kazandığı parlamento seçimleri yapıldı. Ancak Jatiya Partisini seçimlere hile karıştırmakla suçlayan BNP ve Awami League tarafından seçimler boykot edildiğinden sonuç tartışmalıydı. Bir İngiliz gözlemci ekibi, seçimleri "demokrasi için bir trajedi" ve "alaycı bir şekilde hüsrana uğramış bir egzersiz" olarak nitelendirdi. Ershad, 30 Ağustos 1986'da Genelkurmay Başkanlığı'ndan istifa etti ve 15 Ekim 1986'da yeni parlamentonun onayıyla Cumhurbaşkanı'nı seçmek için gerekli yasal adımları atmıştır.

Sonuçlar: Seçim sonucunda, Ershad'ın ezici bir zaferle kazandığı ve oyların% 84'ünü aldığı görülmektedir. Ancak sonuç, yaygın usulsüzlük raporlarıyla şüpheyle karşılandı. New York Times, seçmen katılımının hükümetin iddia ettiğinden çok daha düşük olduğunu ve muhalefetin desteklediği bir grev nedeniyle Dakka'da çok az kişinin oy kullanabildiğini bildirdi. Muhalefetin boykotuna ve yaygın usulsüzlük raporlarına rağmen Ershad, "Bugün, demokratik bir hükümete giden gün " diyerek zafer ilan etmiştir.

Tablo 1.6. 1986 Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları

Aday	**Parti**	**Oylar**	**%**
Hüseyin Muhammed Erşad	Jatiya Partisi	21.795.337	84.1
Mevlana Muhammedullah	Bağımsız	1.510.456	5.8
Seyid Faruque Rahman	Bangladeş Özgürlük Partisi	1.202.303	4.6
Dokuz aday daha	Dokuz aday daha	1.408.195	5.4
Geçersiz/boş oylar		380.745	
Toplam		26.297.337	100

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001)

Sonrası: Kasım 1986'da Parlamento, Erşad ve rejimini askeri yönetim yıllarında gerçekleştirilen eylemler nedeniyle kovuşturmaya karşı koruyan yedinci anayasa değişikliği yasasını kabul etti. Sıkıyönetim daha sonra 11 Kasım'da kaldırılmıştır.

Temmuz 1987'de muhalefet grupları, Erşad rejimine karşı kitlesel gösterilere ve grevlere öncülük etmek için birleşti. Ershad, 27 Kasım'da olağanüstü hal ilan etmiş ve Parlamento 6 Aralık'ta feshedilirken, Mart 1988'de parlamento seçimleri yapılmıştır. Tüm büyük siyasi partiler seçime katılmayı reddetmiş ve seçimler Jatiya Partisi'nin (Erşad) zaferiyle sonuçlanmıştır.

1988 Bangladeş Parlamento Seçimleri

Arka Planı: Dördüncü parlamento seçimi 3 Mart 1988'de yapılırken, Lt. General Hussain Muhammed Erşad hala iktidardaydı. Seçim, Bangladeş Awami Ligi, Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP), Cemaat- i İslami Bangladeş, Bangladeş Komünist Partisi, Bangladeş Krishak Sramik Awami Ligi, Jatiya gibi çoğu siyasi parti tarafından boykot edildi . (Reza , 2018).

1986 seçim skandalı, 1988 seçimlerinde halkın seçim sistemine olan güvenini ve bağlılığını aşındırdı. Gerçek seçmen katılımı yüzde 1'in biraz üzerindeydi. Ancak Seçim Komisyonu, halkın yüzde 55'inin oy kullandığını iddia etmektedir.

Sonuç: Jatiya Partisi 251 sandalye kazandı. Düzenlenen seçimlerde organize muhalefet lideri ve komünist lider Asam Rab yüzde 3.2 oyla 18 sandalye almış, Özgürlük Partisi iki sandalye ve Shahjahan Siraj üç sandalye ve bağımsız milletvekili adayları ise 25 sandalye kazanmıştır (Anam , 2018).

1990'da geleceğin başbakanları Khaleda Ziya ve Şeyh Hasina liderliğindeki bir halk ayaklanması, Erşad'ın Cumhurbaşkanlığından istifa etmesine ve ülkenin parlamenter demokrasiye dönmesine yol açmış ve Cumhurbaşkanlığı görevi büyük ölçüde törensel bir makam haline gelmiştir.

Tablo 1.7. 1988 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	Oylar	%	Koltuklar
Jatiya Partisi	17.680.133	68.44	251
Birleşik Muhalefet Partisi	3.263.340	12.63	19
Bangladeş Özgürlük Partisi	850.284	3.29	2
Jatiya Samajtantrik Dal (Siraj)	309.666	1.20	3
Bangladeş Hilafet Andolan	105.910	0,41	0
23 Partili İttifak	102.930	0.40	0
Ganatantra Bastabayan Partisi	4.209	0.02	0
Jana Dal	28.929	0.11	0
Bağımsızlar	3.487.457	13.50	25
Toplam	25.832.858	100.00	300

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001

Seçim Sonrası: Avukat Maudood Ahmed dördüncü Parlamentoda Başbakan ve Parlamento Lideri seçilmiştir. Bu Meclis döneminde hiçbir kadın milletvekili seçilmemiştir. Shamchul Huda Chowdhury, bu parlamentoda Başkan olarak görev yaptı. Bu mecliste muhalefetin lideri komunist lider ve Jatia Samajtantrık Dal (JASAD) başkan ASM Abdur Rab'tır. Bu parlamentonun görev süresi iki yıl yedi aydır ve Parlamentonun yedi oturumunda 168 iş gününde 142 kanun kabul edilmiştir (Reza, 2018).

Bu Parlamentoda Ershad, Anayasanın Sekizinci Değişikliğini kabul etmiş ve Devletin dini İslam olarak tanıtılmıştır. 1988'teki büyük sel, Ershad'ın popülaritesini artırmıştır ancak buna rağmen Erşad karşısı hareket güçlenerek devam etmiştir. Karşı hareket sonucunda General Erşad, dokuz yıllık iktidarı terk ettikten sonra 6 Aralık 1990'da istifa etmiştir (Anam, 2018).

1.1.6. 1990 Kitlesel Kalkışma ve Yeniden Demokrasiye Geçiş

1990'da geleceğin başbakanları Khaleda Zia ve Şeyh Hasina liderliğindeki bir halk ayaklanması eski Genelkurmay Başkanı Hüseyin Muhammed Erşad'ı Aralık ayında

Cumhurbaşkanlığı görevinden etmiştir. Bir önceki parlamento seçimleri 1988'de yapılmıştı ve Ershad'ın Jatiya Partisi 300 sandalyenin 251'ini kazanmıştır (Nohlen , 2001).

Ancak seçimler tüm büyük muhalefet partileri tarafından boykot edilmişti ve bir Batılı diplomat tarafından "seçim alay konusu" edilmiştir. Erşad'ın istifa ettiği 6 Aralık 1990'da parlamento feshedilmiş ve 2 Mart 1991'de yeni seçimler planlanmıştır, ancak daha sonra tüm büyük siyasi partilerin katıldığı seçim 27 Şubat'a ertelenmiştir.

1.1.7. Çok Partili Dönem, Kahleda Zia ve Şeyh Hasina (1990-2014)

Bangladeş'te 1991 Parlamento Seçimleri Kampanyası: Milletvekilliği seçimlerinde adaylar arasında 75 siyasi partinin 2 bin 363 adayı ve 424 bağımsız aday vardı. BNP, 300 milletvekilliğinin tamamına aday göstermiştir. Awami Ligi 264 sandalyeye itiraz etti ve Ershad karşıtı hareketteki müttefik adaylarını 36 sandalyeyle desteklemiştir.

Ancak Bangladeş'in bir sonraki hükümetinin ana rakiplerinin Awami League ve BNP olduğu aşikardır. A.Lig'in seçim beyannamesi parlamenter demokrasiyi ve laikliği yeniden tesis etme sözü vermektedir. BNP'nin seçim beyannamesi, parlamenter demokrasi ve yoksulluktan uzak gelişmiş Bangladeş vaat etmektedir. Ayrıca BNP, Allah'a mutlak güven ve inanç " ve "sosyal ve ekonomik adalet" konularına vurgu yapmıştır. BNP beyannamesi, yalnızca çok partili bir demokrasi vaadinde bulunarak, gelecekteki hükümet biçimiyle ilgili tartışmalardan kaçınmaktadır.

Bangladeş tarihinde ilk kez parlamento seçimleri tarafsız bir hükümet nezdinde yapıldı. Adaylar arasında iktidar partisi olmadığı gibi, herhangi bir parti de seçimleri kasten boykot etmedi. Seçmen, uzun bir mücadeleden sonra demokrasinin yeniden tesis edilmesi anlayışını kazanmıştı ve seçimlerin birkaç yıldır çözülemeyen bir takım sorunları çözmesi bekleniyordu (Moniruzzaman, 2009: s.126).

Seçimler sonucunda BNP'nin, meclis çoğunluğunun 11 eksiği olan 140 sandalye kazandığı görülmüştür. BNP'nin başlıca rakibi Şeyh Hasina liderliğindeki Awami Ligi ise sadece 88 sandalye kazanmıştır. Bununla birlikte, BNP Awami Ligi'nden yaklaşık 250.000 oy daha fazla almış ve oy oranı açısından iki ana parti arasında çok az fark vardı (Nohlen , 2001: s. 537).

Doğrudan seçilen 300 sandalyeden sadece dördü kadın adaylar tarafından kazanıldı. Seçimlerin ardından BNP ise kadınlara ayrılan 30 sandalyenin 28'ini kazanmıştır (Kumar, 2008 : s.502).

Tablo 1.8. 1991 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	Oylar	%	Koltuklar
Bangladeş Milliyetçi Partisi	10.507.549	30.81	140
Awami Ligi	10.259.866	30.08	88
Bangladeş Cemaat- i İslami	4.136.661	12.13	18
Jatiya Partisi	4.063.537	11.92	35
Bangladeş Krishak Sramik Awami Ligi	616.014	1.81	5
Zaker Partisi	417.737	1.22	0
Bangladeş Komünist Partisi	407.515	1.19	5
Jatiya Samajtantrik Dal (Rab)	269.451	0,79	0
İslami Oikya not	269.434	0,79	1
Ulusal Awami Partisi (Muzaffar)	259.978	0,76	1
Jatiya Samajtantrik Dal (Inu)	171.011	0.50	0
Ganatantri Partisi	152.529	0.45	1
Ulusal Demokrat Parti	121.918	0,36	1
Bangladeş Janata Dal	120.729	0,35	0
Bangladeş Birleşik Komünist Ligi	110.517	0,32	0
Bangladeş Hilafet Andolan	93.049	0,27	0
Bangladeş Özgürlük Partisi	90.781	0,27	0

Jatiya Samajtantrik Dal (Siraj)	84.276	0,25	1
Bangladeş Müslüman Birliği (Ainuddin)	66.565	0.20	0
Bangladeş İşçi Partisi	63.434	0.19	1
Bangladeş Samajtantrik Dal (Khaliquzzaman)	34.868	0.10	0
Bangladeş Müslüman Ligi (Kader)	32.693	0.10	0
Janata Mukti Partisi	30.962	0.09	0
Jatiya Ganotantrik Parti	24.761	0.07	0
Bangladeş Inquilab Partisi	24.310	0.07	0
Jatiya Oikkya Cephesi	21.624	0,06	0
Jatiya Janata Partisi – Ganatantrik Oikkya not	20.568	0,06	0
Jomiyatay Wulamayya İslami Parti	15.073	0.04	0
Bangladeş Samajtantrik Dal (Mahbub)	13.413	0.04	0
Bangladeş Hindu Ligi	11.941	0.04	0
Bangladeş Samyabadi Dal (Marksist-Leninist)	11.275	0.03	0
Oikkya Prakriyya	11.074	0.03	0
Bangladeş Müslüman Ligi (Matin)	11.073	0.03	0
Ulusal Awami Partisi (Bhashani)	9.129	0.03	0
Pragotişil Jatiyatabadi Dal	6.677	0.02	0
Sramik Krishak Samajbadi Dal	6.396	0.02	0
Jatiya biplobi ön	3.671	0.01	0
Pragotişil Ganatantrik Sakt	3.598	0.01	0
Jatiya Janata Partisi (Eşref)	3.187	0.01	0
Bangladeş Jatiya Tanti Dal	3.115	0.01	0
Bangladeş Müslüman Birliği	2.757	0.01	0
Jatiya Jukta Cephesi	2.668	0.01	0
Jatiya Janata Partisi (Esed)	1.570	0.00	0
Bangladeş Ulusal Kongresi	1.421	0.00	0
Jatiyatabadi Ganatantrik Chhashi Dal	1.317	0.00	0

Gano Azadi Ligi (Samad)	1.314	0.00	0
Janasakti Partisi	1.263	0.00	0
Bangladeş Nezam-e-İslam Partisi	1.236	0.00	0
İslami Samajtantrik Dal Bangladeş	1.039	0.00	0
Bangladeş Özgürlük Ligi	1.034	0.00	0
Halkların Demokratik Partisi	879	0.00	0
Bangladeş Halk Ligi (Goariobi Newaz)	742	0.00	0
Jatiya Mukti Dal	723	0.00	0
Bangladeş Jana Parishad	686	0.00	0
Müslüman Halk Partisi	515	0.00	0
Bangladeş Krishak Sramik Mukti Andolan	503	0.00	0
Bangladeş Ulusal Hindu Partisi	502	0.00	0
Jatiyatabadi Ganatantrik Dal	496	0.00	0
Demokratik Lig	453	0.00	0
Sigara ve uyuşturucu kullanımının önlenmesi için insani yardım kuruluşu (JIFSA)	453	0.00	0
Jatiya Tarun Sangha	417	0.00	0
Bangladeş İşçi Partisi	318	0.00	0
Bangladeş Manobatabadi Dal	294	0.00	0
İdeal Parti	251	0.00	0
Ulusal Awami Partisi (Sadequr Rahman)	248	0.00	0
Bangladeş Hilafet Partisi	241	0.00	0
Bangladeş İslami Biplobi Parishad	214	0.00	0
Bangladeş İslam Cephesi	202	0.00	0
Bangladeş Bekar Samaj	182	0.00	0
Bangladeş Adarsha Krishak Dal	154	0.00	0
Bangladeş İslam Devrimci Partisi	138	0.00	0
Bangladeş Bekar Partisi	39	0.00	0
Jatiya Sramajibi Partisi	28	0.00	0
Ulusal Awami Partisi (Nur Mohammad Kazi)	27	0.00	0

Bangladeş Jatiya Halk Partisi	25	0.00	0
Bağımsızlar	1.497.369	4.39	3
Toplam	34.103.677	100.00	300
Geçerli oylar	34.103.777	98.92	
Geçersiz/boş oylar	374.026	1.08	
Toplam Oy	34.477.803	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	62.181.743	55.45	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001), Bangladeş Seçim Komisyonu (BSK)

BNP ve AL'nin aldığı oy oranları neredeyse birbirine yakın olsa da, BNP'nin kazandığı sandalye sayısı çok daha yüksekti. Benzer şekilde, daha düşük bir popüler oy yüzdesiyle Jatiya Parti, parlamentoda Jamaati İslami'den daha fazla sandalye elde etmiştir. Erşad rejiminin devrilmesinden sonra Jatiya Parti'nin dağılması Bangladeş siyasetinden çekilmesi bekleniyordu. Ancak parti, beşinci parlamento seçimlerinde otuz beş sandalye alarak müthiş bir güçle yeniden ortaya çıkmıştır (Moniruzzaman , 2009:s. 123).

BNP'nin beşinci parlamento seçimlerindeki başarısına çeşitli faktörler katkıda bulunmuştur. Çoğu analist, Khaleda Zia'nın, Ershad ve rejimine karşı tavizsiz tavrı ve milliyetçiliğin popülerliği gibi bir dizi faktör üzerinde hemfikirdir. Chhatra Dal (BNP'nin öğrenci cephesi), partinin seçmenlerin Hint karşıtı ve İslam yanlısı duygularını istismar etmedeki başarısı ve AL'nin plansız ve kötü koordine edilmiş bir seçim kampanyasına yol açan aşırı kayıtsızlığı etkenler arasındadır (Hakim, 2006: s.75). Askeri rejim 1990'da sivil yollarla devrilmiş ve bu, Bangladeş'te oy pusulasına dayalı yetki devrinde yeni bir çağı başlatmanın yolunu açmıştır. (Hakim, 2006: s.83).

Şubat 1996 Bangladeş Parlamento Seçimleri: 15 Şubat 1996'da Bangladeş'te genel seçimler yapılmış ve seçim çoğu muhalefet partisi tarafından boykot edildi ve seçmen katılımının sadece %21 olduğu görülmektedir. Seçim sonucu, 300 sandalyenin 278'ini kazanan Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP) için bir zaferdi. Ancak bu yönetim kısa sürdü, geçici hükümetin kurulmasından ve Haziran ayında yapılan yeni seçimlerden önce yalnızca 12 gün sürmüştür.

Arka Planı: Awami Ligi liderliğindeki muhalefetin BNP hükümetinin hile yaptığını iddia ettiği bir parlamento ara seçimiyle ilgili tartışma, tüm muhalefet tarafından Parlamentonun süresiz olarak boykot edilmesine yol açtı. Muhalefet ayrıca, Khaleda Zia hükümetinin istifa etmesi ve geçici bir hükümetin genel seçimleri denetlemesi talebini bastırmak için tekrarlanan bir genel grev programı başlattı. İngiliz Milletler Topluluğu Sekreterliği himayesinde anlaşmazlığa arabuluculuk yapma çabaları başarısız oldu. Aralık 1994'ün sonlarında müzakere edilmiş bir çözüme yönelik başka bir girişim az farkla başarısız olduktan sonra, muhalefet Parlamento'dan topluca istifa etti. Muhalefet daha sonra hükümeti istifaya zorlamak için yürüyüşler, gösteriler ve grevler kampanyasına devam etti. Awami Ligi'nden Şeyh Hasina, Jatiya Partisi ve Bangladeş Cemaat- i İslami de dahil olmak üzere muhalefet, 15 Şubat 1996'da yapılması planlanan ulusal seçimleri boykot etme sözünü verdi.

Sonuçlar: Görevdeki Başbakan Khaleda Zia'nın BNP'si ezici bir zaferin ardından ikinci dönem için yeniden seçildi, ancak oylama boykot edildi ve üç ana muhalefet partisi tarafından BNP, haksız olmakla suçlandı. Seçmen katılımı yalnızca %21 ile Bangladeş'in parlamento seçim tarihinin en düşük seviyesi olmuş ve seçimin ardından Cumhurbaşkanı Khaleda Zia'yı hükümet kurmaya davet etti ancak bu yönetim kısa, sadece 12 gün sürmüştür.

Tablo 1.9. 1996 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	oylar	%	Koltuklar
Bangladeş Milliyetçi Partisi		278	+138
Bangladeş Özgürlük Partisi		1	0
Bağımsızlar		10	+7
Boş		11	–
Toplam		300	0
Toplam oy	11.776.481	–	
Kayıtlı seçmen/katılım	56.149.182	20.97	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001), Bangladeş Seçim Komisyonu (BSK)

Sonrası: Diğer partiler tarafından ani, bir dizi hartal (grev) çağrısı yapıldı ve yeni, özgür bir seçim talepleri karşılanana kadar da süresiz bir işbirliği yapmama hareketi yürütülmüştür. Mart 1996'da, artan siyasi kargaşanın ardından, görevdeki Parlamento, iktidarı ele geçirmek ve yeni parlamento seçimlerini yapmak için tarafsız bir geçici hükümet kuran on üçüncü Anayasa değişikliğini yasalaştırdı; eski Başyargıç Muhammed Habibur Rahman, geçici hükümette Başdanışman (başbakana eşdeğer bir pozisyon) olarak atandı. Khaleda Zia'nın yönetimi sadece 12 gün sürmüş ve Haziran 1996'da yeni parlamento seçimleri planlanmıştır.

Haziran 1996 Bangladeş Parlamento Seçimi: 12 Haziran 1996'da Bangladeş'te genel seçimler yapılmış ve seçim Şeyh Hasina'nın Başbakan olarak ilk dönemi olarak 300 sandalyenin 146'sını kazanan Bangladeş Awami Ligi'nin zaferiyle sonuçlandı. Seçmen katılımı %74,96 ile bugüne kadarki en yüksek oran olmuş ve bu birkaç ay önce Şubat ayında yapılan tartışmalı seçimlerin ardından 1996'da yapılan ikinci seçimdir.

Arka Planı: Haziran 1996 seçimleri, yalnızca dört aylık bir süre içinde yapılacak ikinci genel seçim oldu. Daha önce Şubat ayında, tüm büyük muhalefet partileri tarafından boykot edilen bir genel seçim yapılmıştı. Muhalefet, BNP'nin özgür ve adil bir seçim düzenleyemediğinin kanıtı olarak 1994'te yapılan bir ara seçimi (hile yaptığını iddia ettikleri) öne sürerek, seçimleri denetlemesi için tarafsız bir geçici hükümetin kurulmasını talep etmiştir. Boykota rağmen Şubat seçimleri devam etmiş ve görevdeki Başbakan Khaleda Zia'nın BNP'si ezici bir zaferle ikinci dönem için yeniden seçilmiş ve kazanılan milletvekilliğinin çoğu tartışmasız sonuçlanmıştır. Oylama sonuçları, üç ana muhalefet partisi tarafından haksız olmakla suçlanmış ve seçmen katılımı, yalnızca %21 ile Bangladeş'in parlamento seçim tarihindeki en düşük katılım olmuştur.

Seçimin ardından Cumhurbaşkanı Abdur Rahman Biswas, Khaleda Zia'yı hükümet kurmaya davet etti, ancak bu yönetim kısa yani sadece 12 gün sürmüştür. Diğer partiler tarafından bir dizi hartal (grev) çağrısı yapıldı ve yeni, özgür bir seçim talepleri karşılanana kadar süresiz bir işbirliği yapmama kararı alındı. 25 Mart 1996'da, artan

siyasi kargaşanın ardından, görevdeki Parlamento, tarafsız bir geçici hükümetin iktidara gelmesine ve yeni parlamento seçimleri yapmasına izin veren on üçüncü anayasa değişikliğini yasalaştırdı. 30 Mart'ta Başkan, eski Başyargıç Muhammed Habibur Rahman'ı geçici hükümette Başdanışman (başbakana eşdeğer bir pozisyon) olarak atadı. 12 Haziran 1996'da ise yeni bir seçim planlanmıştır.

Kampanya: Seçim kampanyası sırasında ordu tarafından bir darbe girişimi yapılmıştır. 12 Mayıs'ta Başkan Biswas, Ordu Genelkurmay Başkanı General Abu Saleh Mohammad Nasim'i, siyasi partilerle işbirliği yaptıkları iddia edilen iki generalinin emekliye ayrılması yönündeki başkanlık emrini yerine getirmeyi reddettiği için görevden almıştır. Nasim, Başkan'a karşı ayaklanmış ve kendisine sadık birlikler örgütlemiştir. Sonuç olarak, Başkan Biswas, Nasim'i görevden almış ve yeni bir genelkurmay başkanı atamıştır. Başkan'a sadık birlikler başkentteki Devlet kurumlarını korumak için seferber edilmiş ve Nasim askeri polis tarafından tutuklandı ve darbe girişimi başarısız olmuştur.

Seçimlere toplam 2574 aday katılmıştır. Awami Ligi, Bangladeş Milliyetçi Partisi ve Jamaat-e- İslami Bangladeş, 300 kişilik aday listelerini açıklamıştır. Jatiya Parti 293 aday açıklamış, İslami Oikkya Jote 166 ve Jatiya Samajtantrik Dal (Rab) 67, diğer küçük partiler ise toplam 864 aday göstermiştir. 284 aday ise bağımsız olarak yarışmıştır.

Sonuçlar: Seçimleri, basit bir parlamento çoğunluğundan biraz fazla milletvekili çıkaran Bangladeş Awami Ligi kazanmış ve 146 milletvekili (çoğunluk için gerekli 151 sandalyeden) elde etmiştir. Awami League ile BNP arasında %4'ten daha az bir fark olduğundan oy payı açısından seçim sonucu birbirine yakındı. Ancak sonraki ilk oylama nedeniyle Awami Ligi, BNP'nin üzerinde 30 sandalyelik bir liderlik elde etmiş ve Seçime % 74 gibi yüksek bir seçmen katılımı görülmüştür.

Awami Birliği lideri Şeyh Hasina, Jatiya Partisi'nin desteğiyle 23 Haziran'da başbakan olarak ilk dönemine başlayarak hükümeti kurmak için görevlendirilmiştir.

Bangladeş'in yedinci parlamentosunun ilk oturumu daha sonra 14 Temmuz 1996'da yapılmıştır. Doğrudan seçilen 300 sandalyeden sadece sekizi kadın adaylar tarafından kazanılmıştır. Bangladesh Meclisinde kadınlar için 30 ek koltuk ayrılmıştır ve bunlardan 27'si Awami Ligi'ne verilmiştir.

Tablo 1.10. Haziran 1996 Milletvekili Genel Seçimi

Parti	oylar	%	Koltuklar
Awami Ligi	15.882.792	37.44	146
Bangladeş Milliyetçi Partisi	14.255.986	33.61	116
Jatiya Partisi	6.954.981	16.40	32
Bangladeş Cemaat- i İslami	3.653.013	8.61	3
İslami Oikya not	461.517	1.09	1
Jaker Partisi	167.597	0.40	0
Jatiya Samajtantrik Dal (Rab)	97.916	0,23	1
Bangladeş İşçi Partisi	56.404	0.13	0
Gano Forumu	54.250	0.13	0
Jatiya Samajtantrik Dal (Inu)	50.944	0.12	0
Bangladeş Komünist Partisi	48.549	0.11	0
Jamiat Ulema-e- Islam Bangladeş	45.585	0.11	0
Sammilita Sangram Parishad	40.803	0.10	0
Bangladeş Özgürlük Partisi	38.974	0.09	0
Samridhya Bangladeş Andolon	27.083	0,06	0
Bangladeş İslami Cephesi	23.696	0,06	0
Bangladeş Hilafet Andolan	18.397	0.04	0
Bangladeş Jatiyabadi Awami Ligi	11.190	0.03	0
İslami Şasantantra Andolon	11.159	0.03	0
Bangladeşli Samajtantrik Dal (Khalekuzzaman)	10.234	0.02	0

Bangladeş Samajtantrik Dal (Mahbub)	6.791	0.02	0
Bangladeş Ulusal Awami Partisi (NAP Bashani)	5.948	0.01	0
Bangladeş Müslüman Birliği (Jamir Ali)	4.580	0.01	0
Ganotantri Partisi	4.114	0.01	0
Bangladeş Ulusal Awami Partisi (NAP)	3.620	0.01	0
Demokratik Cumhuriyetçi Parti	3.605	0.01	0
Bangladeş Janata Partisi	3.364	0.01	0
Jatiya Janata Partisi (Nurul İslam)	2.986	0.01	0
Jatiya Janata Partisi (Şeyh Esad)	2.395	0.01	0
Sosyal Demokrat Parti	1.938	0.00	0
Bangladeş Gano Azadi Ligi	1.683	0.00	0
progotisil Jatiata Badi Dal	1.515	0.00	0
Hak Kathar Mança	1.340	0.00	0
Bangladeş Samyabadi Dal (Marksist-Leninist)	1.148	0.00	0
Sramik Krishak Samajbadi Dal	964	0.00	0
Komünist Kendra	888	0.00	0
Jatiya biplobi ön	631	0.00	0
saat Dalya Jote (Mirpur)	602	0.00	0
Bangladeş Hindu Ligi	570	0.00	0
Bangladeş Halk Partisi	558	0.00	0
Bangladeş Bekar Samaj	548	0.00	0
Bangladeş Tefsili Jati Federasyonu (SK Mandal)	537	0.00	0
Desh Prem Partisi	532	0.00	0
Ganotantrik Sarbahara Partisi	502	0.00	0
Bangladeş Jatiya Ligi (Sobhan)	418	0.00	0
Jana Dal	395	0.00	0
Jatiya Samajtantrik Dal (Mahiuddin)	393	0.00	0
Jatiya Seba Dal	365	0.00	0
Ulusal Demokrat Parti	353	0.00	0

Bangladeş Krisak Sramik Janata Partisi	294	0.00	0
İslami Al Zihad Dal	288	0.00	0
Bangladeş Sarbahara Partisi	248	0.00	0
Jatiya Darıdra Partisi	244	0.00	0
Sramajibi Oikya Forumu	229	0.00	0
İslami Dal Bangladeş (Saifur)	221	0.00	0
Bangladeş Halk Ligi	213	0.00	0
Bangladeş Samajtantrik Samsad (Darshan Shava)	209	0.00	0
Bangladeş Krishak Sramik Mukti Andolon	189	0.00	0
Gano Oikkya Cephesi (Guff)	186	0.00	0
Bangladeş Mehanati Cephesi	173	0.00	0
Bangladeş Tefsili Federasyonu (Sudir)	150	0.00	0
Halkın Müslüman Birliği	140	0.00	0
Ulusal Awami Partisi (NAP Bhashani)	138	0.00	0
Kur'an -ı Kerim Sangshta Bangladeş	137	0.00	0
Progatisil Gonotantrik Şakti	134	0.00	0
Bangladeş İslami Partisi	132	0.00	0
Bangladeş Jatiya Agragati Partisi	131	0.00	0
Oikya Prokria	112	0.00	0
Bangladeş Bashani Adarsha Bastabayan Parishad	107	0.00	0
Bangladeş Bastuhar Parishad	105	0.00	0
Bangladeş Ulusal Kongresi	99	0.00	0
Kuran Sünnet Bastabayan Partisi	82	0.00	0
Bangladeş Tanjimul Müslüman	81	0.00	0
Samridhya Bangladeş Babosai Samproday	48	0.00	0
Bashani Cephesi	45	0.00	0

Bangladeş Krishak Raj İslami Parti	33	0.00	0
Ulusal Vatansever Parti	31	0.00	0
Bangladeş İslami Biplobi Parishad	29	0.00	0
taherikay Olama - e-Bangladeş	29	0.00	0
Birleşik Halk Partisi	26	0.00	0
Bangladeş Manabodjikar Dal	20	0.00	0
Bağımsızlar	449.618	1.06	1
Toplam	42.418.274	100.00	300
Geçerli oylar	42.418.274	98.92	
Geçersiz/boş oylar	462.302	1.08	
Toplam Oy	42.880.576	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	56.716.935	75.60	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001), Bangladeş Seçim Komisyonu (BSK)

Sonrası: Hasina'nın yönetimi beş yıllık görev süresinin hepsini tamamlamıştır (bunu yapan ilk parlamento yönetimidir ve bir sonraki seçimler Ekim 2001'de yapıldı).

Bangladeş'te 2001 Parlamento Seçimleri Arka Plan: Başbakan Şeyh Hasina'nın başkanlık ettiği Yedinci Parlamento, 13 Temmuz 2001'de, belirlenen beş yıllık görev süresini (bunu yapan ilk parlamento yönetimi) tamamlayarak feshedildi ve yetki, Yargıç Latifur Rahman başkanlığındaki vekil hükümete devredildi.

Sonuçlar: BNP, 193 (300 sandalyeden) sandalyeyle yeterli bir çoğunluk elde ederek, koltuk açısından açık ara kazanan olmuştur. BNP'nin müttefik partileri Cemaat- i İslami Bangladeş, Jatiya Partisi (Manju) ve İslami Oikya Jote ayrıca toplam 23 sandalye kazanarak ittifakın toplamını 216 sandalyeye çıkarmıştır. Bangladeş'teki ilk geçmişe dönük oylama sisteminin bir sonucu olarak Awami Ligi, alınan toplam oy payındaki %1,4'lük bir farka rağmen yalnızca 62 sandalye elde etti. Seçmen katılımı ise % 75 ile çok yüksekti.

Doğrudan seçilen 300 sandalyeden sadece yedisini kadınlar kazanmıştır. Bu parlamento, (300 doğrudan seçilmiş sandalyeye ek olarak) kadınlara ayrılan sandalye sayısını 30'dan 45'e çıkarmış ve bu 45 ayrılan sandalyeden 36'sı ise BNP'ye verilmiştir.

Tablo 1.11: 2001 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	**Oylar**	**%**	**Koltuklar**
Bangladeş Milliyetçi Partisi	22.833.978	40.97	193
Awami Ligi	22.365.516	40.13	62
İslami Jatiya Oikya Cephesi	4.038.453	7.25	14
Bangladeş Cemaat- i İslami	2.385.361	4.28	17
Bangladeş Jatiya Partisi	621.772	1.12	4
İslami Oikya not	376.343	0,68	2
Krishak Sramik Janata Ligi	261.344	0,47	1
Jatiya Partisi (Manju)	243.617	0.44	1
Jatiya Samajtantrik Dal	119.382	0.21	0
Bangladeş Komünist Partisi	56.991	0.10	0
Bangladeş İşçi Partisi	40.484	0.07	0
Bangladeş İslami Cephesi	30.761	0,06	0
BASAD–Haliküzzaman	21.164	0.04	0
Jamiat Ulema-e-Islam Bangladeş	19.256	0.03	0
Bangladeş Hilafet Andolan	13.472	0.02	0
Gano Forumu	8.494	0.02	0
İslami Şasantantra Andolon	5.944	0.01	0
Liberal Parti Bangladeş	3.976	0.01	0
Ulusal Awami Partisi	3.801	0.01	0
Bangladeş İlerici Partisi	3.734	0.01	0
Ganatantri Partisi	3.190	0.01	0
Bangladeş Samajtantrik Dal	2.308	0.00	0
Bangladeş Janata Partisi	1.703	0.00	0
Bangladeş KrishakSramik Mukti Andolon	1.248	0.00	0

Jaker Partisi	1.181	0.00	0
Bangladeş Halk Kongresi	1.155	0.00	0
Komünist Kendra	1.042	0.00	0
Bangladeş Komünist Partisi (Marksist- Leninist)	972	0.00	0
Bangladeş Hindu Ligi	922	0.00	0
Gano Azadi Ligi	780	0.00	0
Jatiyo Janata Partisi	657	0.00	0
Bangladeş Müslüman Birliği	582	0.00	0
Ulusal Vatansever Parti	551	0.00	0
Ulusal Awami Partisi	442	0.00	0
Bangladeş Jatiya Tanti Dal	441	0.00	0
Samridha Bangladeş Andolon	429	0.00	0
Sramik Krishak Samajbadi Dal	391	0.00	0
Bangladeş Halk Partisi	382	0.00	0
Desh Prem Partisi	366	0.00	0
Demokratik Cumhuriyetçi Parti	364	0.00	0
Bangladeş Manabadhikar Dal	237	0.00	0
Bangladeş Krisak Sramik Janata Partisi	197	0.00	0
Liberal Demokrat Parti	170	0.00	0
Kuran Darshan Sangstha Bangladeş	161	0.00	0
Jatiya Janata Partisi	148	0.00	0
Pragatişil Ganotantrik Şakti	136	0.00	0
Sama-Samaj Ganotantri Partisi	131	0.00	0
Ulusal Awami Partisi (NAP)	79	0.00	0
Kuran ve Sünnet Bastabayan Partisi	77	0.00	0
Bhashani Cephesi	76	0.00	0
Bangladeş Krishak Sramik Awami Ligi	59	0.00	0
Bangladeş Bhashani Adarsha Bastabayan Parishad	58	0.00	0
Bangladeş Sarbahara Partisi	44	0.00	0
Jatiya Janata Partisi (Hafizur)	30	0.00	0
Bağımsızlar	2.262.073	4.06	6
Toplam	55.736.625	100.00	300
Geçerli oylar	55.736.625	99.20	
Geçersiz/boş oylar	449.082	0.80	
Toplam oy	56.185.707	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	74.946.364	74.97	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001), Bangladeş Seçim Komisyonu (BSK)

Sonrası: Seçimlerin hemen ardından azınlık topluluklarını hedef alan şiddet olayları yaşandı. Açık bir çoğunlukla BNP lideri Khaleda Zia hükümeti kurması için görevlendirildi ve 10 Ekim 2001'de Başbakan olarak yemin etti ve müttefik partilerinin üyelerinin de dahil olduğu Kabinesini kurdu. Sekizinci Parlamentonun ilk oturumu 28 Ekim 2001'de Jamiruddin Sirkar'ın yeni Başkanlığı altında toplanmıştır.

Khaleda Zia'nın yönetimi, 28 Ekim 2001'den 27 Ekim 2006'ya kadar süren beş yıllık tam bir görev süresini tamamladı. Ancak, taraflar arasında tarafsızlıkları konusundaki anlaşmazlıklarla birlikte, geçici bir hükümetin seçimi için anlaşmazlıklar doğdu ve 2006-2008 arasında Bangladeş'te siyasi krize yol açmıştır. Bu durum ise askeri müdahale ile sonuçlanmıştır. Aralık 2008'e kadar yeni seçimler yapılamamıştır.

2008 Bangladeş Parlamento Seçimleri: Bangladeş'te 29 Aralık 2008'de genel seçimler yapılmıştır. Seçimin iki ana partisi Khaleda Zia liderliğindeki Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP) ve Şeyh Hasina liderliğindeki Bangladeş Awami Ligi Partisi olmuştur. Bangladeş Awami Ligi Partisi, Erşad'ın da dahil olduğu on dört partili bir Büyük İttifak kurdu. Jatiya Partisi, BNP ile İslamcı parti Cemaat- i İslami'nin de dahil olduğu dört partili bir ittifak kurdu. Seçimin başlangıçta Ocak 2007'de yapılması planlanıyordu ancak askeri kontroldeki geçici bir hükümet tarafından seçim uzun bir süre ertelenmiştir.

Awami Ligi liderliğindeki büyük ittifak, ezici bir zaferle seçimi kazanmıştır. Ana rakip dört partili ittifak yalnızca 32 sandalye almış, geri kalan dört sandalye ise bağımsız adaylar tarafından kazanılmıştır. Noakhali-1 seçim bölgesindeki oylama, AL adayının ölümü nedeniyle ertelendi. Ardından ertelenen bu seçim 12 Ocak 2009'da yapılmış ve sonçta BNP adayı kazanmıştır. 2008'deki bu seçimde seçmen katılımı, Bangladeş genel seçimlerinde şimdiye kadar kaydedilen en yüksek oran olan %87 idi.

Sonuçlar: Yüzde 87'lik seçmen katılımı, Bangladeş seçimleri tarihindeki en yüksek katılım oldu. Bu seçim, dijital bir seçmen kütüğü oluşturmak için BM tarafından finanse edilen bir girişim olan sahte oylamayı önlemek için fotoğraflı ulusal kimlik

kartlarının kullanıldığı ilk seçimlerdi. Seçim öncesinde seçmen listelerinden 11 milyon sahte isim çıkarılmıştır.

Bangladeş Ordusu'ndan yaklaşık 50.000 asker ve 600.000 polis memuru, seçim yolsuzluğuna ve şiddet olaylarını engellemek için görevlendirilmiştir. Buna rağmen seçim sonrası çıkan şiddet olaylarında iki kişi hayatını kaybetti. 2.500'ü Bangladeş dışından olmak üzere 200.000 seçim gözlemcisi seçimleri izledi ve seçimlerin özgür ve adil olduğunu onayladı. Seçimler öncesinde ordu destekli geçici hükümet, süreçteki yolsuzluğu ortadan kaldırmak için önlemler almıştır.

Tablo 1.11. 2008 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Siyasi parti	Koltuk
Bangladeş Awami Ligi (AL)	230
Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP)	30
Jatiya Partisi (Ulusal Parti) (Naziur)	27
Bağımsızlar	4
Jatiya Samajtantrik Dal- Jasad	3
Bangladeş Cemiyeti İslami	2
Bangladeş İşçi Partisi	2
Bangladeş Jatiya Partisi (BJP)	1
Liberal Demokrat Parti (LDP)	1

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001), Bangladeş Seçim Komisyonu (BSK)

1.1.8. 2014 Seçim Sahtekarlığı ve Gizlica Bakşal (Tek Parti Rejimi)

Bangladeş'te 2014 Parlamento Seçimleri: Jatiya Sangshad 'nın (Meclis) süresinin sona ermesinden önceki 90 günlük süre içinde seçimlerin yapılması gerektiği anayasal şartına uygun olarak Bangladeş'te 5 Ocak 2014 tarihinde genel seçimler yapıldı. Ancak bu seçimlerin de özgür ve adil olmadığı söylenebilir. Seçim öncesi Bangladeş Milliyetçi Partisi ve Muhalefet lideri Khaleda Zia ev hapsine alınmıştır. Diğer muhalefet üyelerinin yaygın tutuklanmaları, muhalefetin şiddet ve grevleri, dini azınlıklara yönelik saldırıları ve hükümet tarafından yargısız infazlar yapılmış ve seçim günü yaklaşık 21 kişi hayatını kaybetmiştir. Neredeyse tüm büyük muhalefet partileri

seçimleri boykot etmiştir ve toplam 300 sandalyenin 153'ünde sadece Awami Ligi'nin adayları vardır ve dolayısıyla görevdeki Awami League liderliğindeki Başbakan Şeyh Hasina'nın Büyük İttifakı ezici bir çoğunluk kazanmıştır. Hasina, Bangladeş tarihinde ikinci kez görev yapmak üzere yeniden seçilen ilk başbakan oldu. Seçimler ABD, İngiltere, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler tarafından eleştirilmiştir.

Arka plan: 2013 yılı boyunca, önceden üç kez başbakanlık yapmış eski başbakan ve muhalefetteki Bangladeş Milliyetçi Partisi'nin Lideri Khaleda Zia liderliğindeki 18 muhalefet partisinden oluşan ittifakı, 85 günden fazla ülke çapında genel grevler ve ablukalar çağrısında bulunarak tüm ülkeyi durma noktasına getirmiştir. Muhalefet, görevdeki Başbakan Şeyh Hasina liderliğindeki iktidar olan Awami League Partisi'nin anayasayı değiştirmesini, beş yıllık görev süresi 24 Ocak 2014'te sona erdikten sonra parlamentoyu feshetmesini ve ardından iktidarı partizan olmayan bir geçici hükümete devretmesini talep etmiştir.

Taleplerden birisi, 90 gün boyunca teknokratlar tarafından yönetilecek geçici bir hükümetin ülkeyi yönetmesi şeklindedir. Bangladeş Geçici Hükümeti'nin işi, Bangladeş Seçim Komisyonu'nun 5 Ocak'ta yapılacak genel seçimleri düzenlemesine ve denetlemesine ve yeni seçilen bir hükümete iktidarı devretmesine yardımcı olarak onlarla birlikte çalışmak olacaktır. Taleplerin çoğu öngörülen süre içinde karşılanmayınca tüm muhalefet partileri sandıkları boykot etti. Hasina, seçime kadar muhalefet partilerini içerecek tüm partilerden oluşan geçici bir seçim kabinesi teklif etmişti ancak bu Khaleda Zia tarafından reddedilmiştir.

Seçim Boykotu: Aylarca süren protestolar, grevler ve ablukaların ardından, Bangladeş Milliyetçi Partisi liderliğindeki 18 partili muhalefet ittifakı, seçim için adil olmayan koşulları gerekçe göstererek seçimi boykot ettiğini resmen duyurdu. 3 Aralık 2013 tarihinde, eski cumhurbaşkanı Hussain Mohammad Erşad liderliğindeki Jatiya Partisi de seçimi boykot etme niyetini açıkladı. Avrupa Birliği temsilcileri, BNP lideri Khaleda Zia ile bir araya geldi ve ondan seçimi boykot etmemesini, grevleri ve iş

yerlerinin kapanmasını durdurmasını ve bunun yerine hükümetle diyaloğa başvurmasını istedi. BNP'nin kıdemli başkan yardımcısı Tarique Rahman bir video mesajında, "5 Ocak seçimlerini önleme ve boykot etme zamanı hepimiz için geldi. Kişisel çıkar için değil, ülkenin varlığı uğruna yapılmalıdır" demiştir. Muhalefet ayrıca hükümeti, partizan olmayan geçici bir yönetimin seçim döneminde ülkeyi yönetebilmesi için istifaya davet etmişti.

Protestolar ve Şiddet: 4 Aralık 2013 gecesi Jatiya Partisi lideri HM Erşhad, seçimleri boykot etme kararının ardından güvenlik güçlerinin evini kuşatması üzerine kendini öldürmekle tehdit etti. 13 Aralık'ta, güvenlik güçleri tarafından Baridhara'daki evinden alınıp tutuklanmasının ardından bir askeri hastaneye kapatılmıştır. RAB komutanına göre Erşad oraya kendi isteği üzerine götürülmüştü. Ayrıca Khaleda Zia, 29 Aralık'tan bu yana Gülşan'daki evinde ev hapsine alındı. Bangladeş Ordusu, yasa ve düzeni sağlamak için seçim komisyonunun talebi üzerine 26 Aralık'ta ülke genelinde konuşlandırıldı. Ordu 9 Ocak 2014'e kadar sokaklarda kalacak, görevini yapacaktı.

13 Aralık'ta Cemaat- i İslami'den Abdul Quader Molla, İslamcı muhalefetin şiddetli protestolarına neden olan Bangladeş Bağımsızlık Savaşı ile ilgili savaş suçlarından idam edilen ilk kişi olmuştur. Cemaat-i İslami aktivistleri tren istasyonlarını bombalamış ve yolları abluka altına alırken, iki iktidar partisi aktivisti Kalaroa'da saldırıya uğradı. Noakhali'de polis ile Cemaat- i İslami destekçileri arasında çıkan çatışmada bir kişi daha ölmüş, parti aktivistlerinin kovalaması sonucu bir sürücü öldürülmüştür. Bunun yanısıra muhalefet ittifakı 15 Aralık Pazar günü genel grev çağrısında bulunmuştur.

Seçimleri protesto etmek için polis yasağına rağmen Dakka'ya doğru bir "Demokrasi Yürüyüşü" çağrısında bulunulmuştur . Khaleda Zia, "Hükümet otokratik ve yasa dışıdır" diye ilan etmiş ve "derhal istifa etmelidir" demiştir. Dakka'nın merkezinde bir kişi polis tarafından öldürülürken, bir tren istasyonunda meydana gelen patlamada bir gardiyan hayatını kaybetti.

İktidardaki Awami Ligi'nin bazı destekçileri, Bangladeş Yüksek Mahkemesi dışındaki muhalif aktivistlerle de çatıştı. BNP, yürüyüşe liderlik etmesi için Zia'nın arabasının gitmesini engellemekle polisi suçlamıştır. Başta polis olmak üzere binlerce güvenlik gücü, muhalif aktivistlerin yürüyüş yapmasını engellemek için hazır bulundu. Yargıtay dışında, polis protestocuları dağıtmak için sıcak ve renkli tazyikli su attı. Şeyh Hasina, muhalefetin protesto hakkına katılırken, "hükümet karşıtı ajitasyon yapabilirsiniz. Ancak hareketinizin insanları öldürmediğinden emin olun" diye konuşmuştur. Gaibandha'da muhalif aktivistler tarafından bir tren raydan çıkarılmış ve üç kişi hayatını kaybetmiştir.

Muhalefet, planlanan seçimlere direnmek için 1 Ocak 2014'ten itibaren ülke genelinde karayolları, demiryolları ve su yollarının kesintisiz olarak abluka altına alınacağını duyurdu. Karar, önceki gün ulusal gösteri düzenlemelerinin yasaklanmasının ardından geldi. Protesto, "Demokrasi Yürüyüşü" olarak adlandırılmış ve muhalefet partileri 4, 5 ve 6 Ocak tarihlerinde genel grev çağrısında bulunmuştur.

Bangladeş'teki potansiyel oy kullanma merkezlerine saldırıldı. Lakshmipur, Rajshahi, Pirojpur, Sylhet, Jhenaidah, Natore, Sirajganj ve Brahmanbaria'da 100'den fazla seçim merkezi ateşe verildi. Güvenlik güçlerinin protestoculara ateş açması ve muhalefet aktivistlerinin 100'den fazla oy kullanma merkezini ateşe vermesinin ardından seçim günü şiddet olaylarında en az 18 kişi öldü. O gün toplam 21 kişi ölmüş ve yaklaşık 400 oy kullanma merkezi tahrip edilmiştir. BNP ve Jamaat-i İslami aktivistleri ayrıca Thakurgaon yönetimindeki sekiz köyde Awami Ligi taraftarlarına ve Hindulara saldırmış, Sadar Upazila'da 15 kişiyi yaralandı ve evleri ve dükkanları tahrip edildi ve yağmalanmış ayrıca bir Hindu tapınağı ve içindeki putlar da saldırıya uğramıştır.

Saldırılar aralarında Jhakua, Jhardanga, Baniyapara ve Mondoppara'nın da bulunduğu sekiz köye yayıldı. Bu köylerden yüzlerce Hindu, başka saldırılardan da korkarak kaçmıştı. 7 Ocak'ta iki Hindu tapınağı, Radha Gobind Mandir ve Kali Mandir, BNP parti üyesi olduğundan şüphelenilen kişiler tarafından yakılmıştır. Tecavüz

tehditlerinden korkan Hindu ailelerin kadın üyeleri, aileleri tarafından Abhaynagar, Jessore, Dinajpur ve Thakurgaon'daki akrabalarının evlerine gönderildi. Dinajpur, Rangpur, Bogra, Lalmonirhat, Rajshahi, Chittagong ve Jessore'da da saldırılar meydana gelmiştir.

Muhalefete Darbe: Seçimden önce muhalefet liderlerinin ve üyelerinin polis tarafından öldürüldüğüne ve keyfi olarak tutuklandığına dair haberler vardı. İnsan Hakları İzleme Örgütü ve ABD Dışişleri Bakanlığı'na göre, Bangladeş polisi "binlerce" muhalefet üyesini tutuklamıştır.

Hükümet, muhalefet partilerinin siyasi etkinlik düzenlemelerine de müdahale etti. Aralık 2013'te polis, güvenlik nedenleriyle muhalefetin seçim öncesi mitingler düzenlemesini engelledi. Polis, BNP'lilerin parti merkezi dışında örgütlenmesini de engelledi.

Çoğu zaman muhalefet liderleri, seçimleri protesto etmek için grev ilan ettikten kısa bir süre sonra gözaltına alındı. Yetkililer, muhalefetin 29 Aralık'ta "Demokrasi Yürüyüşü" düzenleyeceğini açıklamasının hemen ardından, 26 Aralık'ta 203 muhalefet lideri ve aktivisti tutuklanmıştır. 28 Aralık'a kadar, mitingden bir gün önce, polis binden fazla BNP ve Cemaat üyesini tutuklamıştır. Bunların çoğu akşam veya seçimden sonra serbest bırakılmıştır. Başka bir olayda, BNP başkan yardımcısı Hafizuddin Ahmed, seçimlere kadar "sürekli gösteri" çağrıları yaptıktan hemen sonra tutuklandı. Polis, onu 2013 yılında bir otobüsü bombalamakla suçlamıştır ancak seçimden sonra serbest bırakılmıştır.

Khaleda Zia'nın 26 Aralık'ta bir mitinge katılmak üzere evinden çıkması engellendi ve seçime kadar ev hapsinde tutuldu. Ancak hükümet, Zia'nın ev hapsinde olduğunu yalanladı. Zia'nın danışmanları Shamsher Mobin Chowdhury ve Enam Ahmed Chowdhury 29 Aralık'ta tutuklanmıştır.

Medya Kapatma: Seçimden önce hükümet muhalefetin yayınını kısıtladı. 2013'te iktidardaki Awami Ligi, TV kanallarını kapattı ve önde gelen bir gazete editörünü tutukladı. Hükümet, önlemin şiddeti durdurmak için gerekli olduğunu söyledi, ancak muhalefet bunu siyasi amaçlı olarak görmüştür.

Monitörler: Boykot sonucunda seçim komisyonu, Awami Ligi'nin 153 yarışmasız (diğer partilerden aday çıkmamıştır) sandalyenin 127'sinde zafer kazandığını öne sürülmüştür. Benzer şekilde, Rowshan Ershad'ın (HM Ershad'ın eşi) Jatiya Partisi zaten 21 tartışmasız sandalye kazanmıştı, Jatiya Samajtantrik Dal üç sandalye, İşçi Partisi iki sandalye ve Jatiya Partisi (Manju) bir sandalye kazanmıştır. AB, ABD ve İngiliz Milletler Topluluğu, boykot nedeniyle seçimin güvenilirliğinden endişe duydukları için gözlemci göndermeyeceklerini açıklamıştır.

Sonuçlar: Görevdeki Bangladeş Awami Ligi, 234 sandalye kazanarak seçimi yeterli bir çoğunlukla kazandı. Ancak muhalefet ittifakı seçimi boykot ettiğinden bu seçim tartışmalıydı. Boykot sonucunda 300 sandalyenin 153'ü yarışmasız kalmış, bunların 127'sinin Awami Ligi tarafından kazanıldığı varsayılmıştır. Rowshan liderliğindeki Jatiya Partisi (Erşad) Erşad 20, JSD üç, İşçi Partisi iki ve Jatiya Partisi (Manju) bir miletvekilliği kazanmıştır.Kalan 147 sandalyeden (itiraz edilen) 139 sandalyenin sonuçları şöyle açıklanmıştır; Awami Ligi 105, Jatiya Partisi (Ershad) 13, İşçi Partisi dört, JSD iki ve Tarikat Federasyonu ve BNF birer tane kazanmıştır. Kalan sekiz seçim bölgesi şiddet nedeniyle askıya alınmış ve seçim daha sonra yapılmıştır. Yeni seçilen milletvekilleri 9 Ocak'ta yemin etmişlerdir.

Boykot ve şiddetin bir sonucu olarak seçmen katılımı, seçimin yapıldığı 147 seçim bölgesinde sadece %40 ve başkent Dakka'da %22 gibi düşük bir oran ile önceki birkaç seçimden daha düşüktü.

Tablo 1.12. 2014 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	**Oylar**	**%**	**Koltuklar**
Awami Ligi	12.357.374	72.14	234
Jatiya Partisi	1.199.727	7.00	34
Bangladeş İşçi Partisi	359.620	2.10	6
Jatiya Samajtantrik Dal	203.799	1.19	5
Bangladeş Tarikat Federasyonu	177.449	1.04	2
Jatiya Partisi (Manju)	124.389	0,73	2
Bangladeş Milliyetçi Cephesi	107.990	0,63	1
Bangladeş Ulusal Awami Partisi	7.120	0.04	0
Hilefat majlish	5.725	0.03	0
Gano Cephesi	2.717	0.02	0
Bangladeş İslami Cephesi	2.585	0.02	0
Ganatantri Partisi	2.031	0.01	0
Bağımsızlar	2.579.324	15.06	16
Toplam	17.129.850	100.00	300
Geçerli oylar	17.129.850	98.49	
Geçersiz/boş oylar	263.037	1.51	
toplam oy	17.392.887	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	43.943.184	39.58	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001), Bangladeş Seçim Komisyonu (BSK)

Sonrası: Seçimin ardından şiddet devam etmiş ve hükümet muhalefete yönelik baskıyı sürdürmüştür. Polis baskınlar düzenledi ve muhalefet liderlerini tutuklamıştır. Diğer muhalefet liderleri ve üyeleri, yetkililer tarafından taciz edildiğini öne sürerek saklanmıştır. 21 Ocak'a kadar hükümet 7.015 aktivist ve muhalefet liderini tutukladı ve diğer protesto liderlerinin başlarına 100.000 taka (1.300 $) ödül koymuştur. Protestocuların çoğu araçları imha etmiş, yolları kapatmış ve olaylarda 29 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu seçim, 2015 Bangladeş siyasi krizine yol açmıştır.

1.1.9. Şeyh Hasina Rejimi

Bangladeş'te 2018 Parlamento Seçimleri: Jatiya Sangsad'nın doğrudan 300 üyesini seçmek için 30 Aralık 2018'de Bangladeş'te genel seçimler yapıldı. Sonuç, Şeyh Hasina liderliğindeki Awami Ligi için ezici bir zaferdi . Siyaset bilimci Ali Riaz'a göre seçimler özgür ve adil değildi. BBC News, şiddet ve oylara hile karıştırıldığı iddialarıyla seçimin gölgelendiğini bildirdi. Muhalefet lideri Kamal Hossain, sonuçları "saçma" olarak nitelendirerek ve tarafsız bir hükümet nezdinde yeni seçimlerin yapılmasını talep ederek sonuçları reddetmiştir. Bangladeş Seçim Komisyonu, "ülkenin dört bir yanından" bildirilen oylara hile karıştırıldığı iddialarını araştıracağını söyledi. Seçimde ilk kez elektronik oylama makineleri kullanılmıştır.

Ocak 2014'te yapılan önceki genel seçimler, Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP) ve eski Başbakan Khaleda Zia liderliğindeki ana muhalefet ittifakı tarafından üç kez boykot edilmişti. Sonuç olarak, Başbakan Şeyh Hasina liderliğindeki Awami Ligi, 153 sandalyenin rakipsiz (yalnızca Awami Lig'in adayları vardı) olduğu bir seçimde 300 sandalyenin 234'ünü alarak ezici bir zafer kazandı.

Temmuz 2017'de BNP, parlamentonun feshedilmesi ve seçim komisyonunun partisiz üyelerden oluşması halinde bir sonraki genel seçimlere katılmaya hazır olduğunu açıkladı. 14 Eylül 2017'de Resmi Seçim Komiseri, BNP'nin seçimlere katılacağını doğruladı. Ancak, BNP başkanı Khaleda Zia'nın yolsuzluktan mahkum edilmesinin ardından, Bangladeş Yüksek Mahkemesi, Zia'nın göreve aday olmaya uygun olmadığına karar verdi. Ama BNP'lilerler bu yolsuzluk davasının bir siyasi dava olduğunu ileri sürerek protest etmişlerdir.

Kampanya: Ağustos 2017'de Jatiya Partisi (Ershad) başkanı ve eski cumhurbaşkanı Hussain Ershad, partisinin Awami Ligi liderliğindeki büyük koalisyondan ayrılmasını ve Demokratik Sol ve İslam Demokrat partilerle yeni bir ittifaka katılmasını istediğini söyledi.

Ancak Kasım 2018'de parti, Awami Ligi liderliğindeki koalisyona katılacağını duyurmuştur. 28 Aralık'ta Ershad, Jatiya Partisi adaylarının iktidardaki Awami Ligi liderliğindeki Büyük İttifak'ın adaylarını desteklemek için "boş olan meclis koltuklarından" yarışacağını duyurdu. Ershad, Dhaka-17 koltuğundaki vefat eden milletvekilleri için Awami Ligi adayı lehine yarışmadan şahsen çekildi. Ancak Ershad, partisinin "güçlü adaylarının" yarışta olacağını söylemiştir.

13 Ekim 2018'de Ganoforum, Bangladeş Milliyetçi Partisi ve Cemaat İslam'dan oluşan Oikya Cephesi (Ulusal Birlik Cephesi) kuruldu. 18 Aralık'ta muhalefet koalisyonu, Başbakanlık'ın yetkilerini azaltma sözü veren 14 maddelik bir manifesto açıklamıştır.

2018 Bangladeş Seçimlerinde Şiddet: 9-12 Aralık 2018 tarihleri arasında sekiz kişinin öldüğü, 560 kişinin yaralandığı 47 şiddet olayı bildirildi.

BNP ofisine göre, 26 Aralık 2018 itibariyle en az 12.923 kişi (çoğunlukla BNP, Jatiya Oikya Cephesi ve 18 Parti İttifakı aktivisti) muhalefet adaylarına yönelik 2.833 saldırıda yaralanmıştı. 8 Kasım-25 Aralık tarihleri arasında farklı ilçelerde BNP görevlileri hakkında en az 1.574 dava açılmış ve aynı dönemde 15.568 aktivist tutuklanmıştır. The Daily Star'a göre, 10-28 Aralık tarihleri arasında çoğu BNP'den olmak üzere en az 56 aday saldırıya uğramış, yaklaşık 1.190 kişi yaralanmış ve 800'den fazla BNP-Cemaat yetkilisi tutuklanmıştır.

29 Aralık'ta, seçimlerden bir gün önce, Bangladeş Telekomünikasyon Düzenleme Komisyonu ülke genelinde 3G ve 4G bağlantılarını seçim sonrasına kadar askıya aldı. Daily Star gazetesi 17 Aralık 2018'de Bangladeş seçimleri öncesi çıkan şiddet olaylarında bazı muhalefet adaylarının saldırıya uğradığını, seçim günü 13 kişinin yaralandığını ve iki kişinin tutuklandığını, iktidar yanlıları ile muhalefet arasında çıkan çatışmalarda en az 17 kişinin öldüğünü yazmıştır.

Muhalefet partilerine destek veren çok sayıda kişinin tutuklandığı bildirildi. Seçim günü öncesinde patlak veren şiddet olaylarında en az 17 kişi hayatını kaybetmiştir. 3 Ocak 2019'da İnsan Hakları İzleme Örgütü, Bangladeş seçimleri sırasında ve öncesinde muhalefet partisi üyelerine yönelik saldırı hakkında soruşturma açılması çağrısında bulunmuştur.

Tablo 1.13. 2018 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	Oylar	%	Koltuklar
Awami Ligi	63.523.066	74.63	302
Jatiya Partisi	4.443.351	5.22	26
Bangladeş Milliyetçi Partisi	11.113.253	13.06	7
İslami Andolan Bangladeş	1.255.373	1.47	0
Bangladeş İşçi Partisi	646.064	0,76	4
Jatiya Samajtantrik Dal	610.044	0,72	2
Bikalpa Dhara Bangladeş	565.940	0,66	2
Milliyetçi Demokratik Hareket	496.427	0,58	0
Bangladeş Tarikat Federasyonu	429.955	0,51	1
Bangladeş Jatiya amajtantrik Dal	282.313	0,33	1
Bangladeş Kongresi	184.823	0,22	0
Jatiya Partisi (Manju)	182.611	0.21	1
Zaker Partisi	109.440	0.13	0
Gano Forumu	103.535	0.12	2
Bangladeş İslami Cephesi	60.372	0.07	0
Bangladeş Komünist Partisi	55.421	0.07	0
Ulusal Halk Partisi	36.611	0.04	0
İslami Cephe Bangladeş	31.468	0.04	0
Liberal Demokratik Parti	25.152	0.03	0
Bangladeş Devrimci İşçi Partisi	18.043	0.02	0
Bangladeş Sosyalist Partisi	17.591	0.02	0
Bangladeş Müslüman Ligi	15.116	0.02	0
Bangladeş Milliyetçi Cephesi	13.289	0.02	0
İslami Oikya not	11.328	0.01	0
Hilefat majlish	11.203	0.01	0
Bangladeş Hilafet Andolan	9.796	0.01	0
Bangladeş Ulusal Awami Partisi	8.367	0.01	0
İlerici Demokrat Parti	6.113	0.01	0
Gano Cephesi	5.277	0.01	0
Bangladeş Ulusal Awami Partisi	5.176	0.01	0
Bangladeş Jatiya Partisi	4.606	0.01	0
Jatiy Ganotantrik Parti	3.798	0.00	0

Jatiya Samajtantrik Dal-JSD	3.119	0.00	0
Bangladeş Khelafat majlish	2.899	0.00	0
Jamiat Ulema-e- Islam Bangladeş	2.351	0.00	0
Ganatantri Partisi	1.641	0.00	0
Bangladeş Kültürel Kurtuluş Cephesi	1.219	0.00	0
Krishak Sramik Janata Ligi	597	0.00	0
Bangladeş Komünist Partisi	387	0.00	0
Bangladeş Müslüman Ligi	228	0.00	0
Bangladeş Jatiya Partisi	111	0.00	0
Bangladeş Kalyan Partisi	55	0.00	0
Bağımsızlar	816.902	0,96	2
Toplam	85.114.431	100.00	350
Kayıtlı seçmen/katılım	104.142.381	80.20	

Kaynak: (Nohlen, vd. 2001), Bangladeş Seçim Komisyonu (BSK)

Oy Hilesi: Sandık açılmadan önce bir oy sandığının oylarla dolu olduğunu bildirdi. Oy verme kabinlerinin açıklanamaz bir şekilde "öğle yemeği molası" nedeniyle kapatılması, seçmenlerin geri çevrilmesi, halkın oy verme işlemlerini durdurması ve oy kullanmalarına onay vermemeleri ve oy pusulalarının gerçekçi olmayan bir şekilde hızlı bir şekilde sayılması da dahil olmak üzere oy vermede usulsüzlük iddiaları yaygındı. Yerel medya, Awami Birliği üyelerinin polis ve seçim görevlilerinin huzurunda oy sandıklarını doldurduğuna tanık olduklarını iddia eden muhabirlerin haberlerini yayınladı .

Seçmenler ayrıca oy pusulalarına iktidar partisinin sembolünün basılmasından ve sandık merkezlerinde kendilerine iktidar partisine oy vermeleri yönünde talimatların verilmesinden şikayet etmişlerdir. Sandık görevlilerinin huzurunda bazı seçmenler Awami Ligi adaylarına oy vermek zorunda kalmış ve vu durumu reddetmeye kalkışmışlar ancak oyları da sandığa atılarak, kabul edilmiştir. Bangladeş Seçim Komisyonu, oylamaya hile karıştırıldığına dair çok sayıda şikayeti soruşturma sözü vermiştir.

Muhalefetin Bastırılması: Muhalefet adayları kampanya yapmaya çalıştıklarında şiddet, tehdit ve tacizle karşılaşmıştır. Ana muhalefet partisi BNP'nin onlarca adayı

asılsız suçlamalarla tutuklandı. Muhalefetten çok az sayıda seçim temsicileri sandık başına geldi. Kamal Hossain'e göre, gelenlerin oy verme merkezlerine girmeleri iktidar partisinin destekçileri tarafından engellenmiştir.

1.2. BANGLADEŞTE MEDYANIN GELİŞİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ

"Gazeteler toplumun aynasıdır" ifadesi aşırı kullanılmış bir mecaz olsa da, ister demokratik, ister otokratik, ister monarşik, ister otoriter isterse tek parti yönetimi olsun, bir ülkenin medyasının durumu devletin doğasını yansıtır. Bangladeş'teki medyanın 50 yıllık yolculuğu da bir istisna değildir. Elli yılı aşkın bir süredir özellikleri, amacı ve davranışı, iktidardaki yöneticilerin değişmesine göre dönüşmüştür. Buna göre, medyanın gelişimi, medyanın gerçek özgürlüğün tadını çıkardığı iki kısa dönem de dahil olmak üzere, farklı zaman dilimlerinde geniş bir şekilde tanımlanabilir.

Gerçek özgürlüğün ilk dönemi çok kısa, bağımsızlıktan sonra yaklaşık iki yıl sürmüş, ikinci dönem ise 1990'larda demokrasinin yeniden tesis edilmesinin ardından gerçekleşmiştir. İlk hükümetin son yıllarını ve iki farklı askeri rejimi içeren bu iki dönem arasında birbirine zıt senaryolar vardı.

1973'ten 1975'e ve 1982'den 1990'a kadar medya özgürlüğü daha sıkı bir şekilde kısıtlandı, ancak 1975'ten 1982'ye kadar medya devlet kontrolünden kademeli olarak serbestleştirildi.

1990'lar sonrası Bangladeş'te demokrasinin restorasyonundan sonra benzer bir modele tanık olunmuştur. İlk olarak, kademeli serbestleşme ve ardından birçok gözlemcinin ülkede yaşanan en kötü medya özgürlüğü durumu olarak tanımladığı yeni bir tür kontrol vardı. Son on yıl boyunca, Bangladeş'in uluslararası medya özgürlüğü endeksindeki sıralaması sürekli olarak düşmekte ve şu anda 180 ülke arasında 152. sırada yer almaktadır. Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), Bangladeş başbakanını, Rusya Devlet Başkanı Putin, Çin Devlet Başkanı Xi ve Hindistan Başbakanı Narendra Modi ile birlikte "basın özgürlüğü avcısı" olarak adlandırmıştır. Ancak Bangladeş'teki

iktidar partisiyle bağlantılı gazeteci sendikaları, RSF'nin iddiasına itiraz ettiler. Daha yakın tarihli bir gelişmede, aynı sendikalar, medyayı korkutma girişimi olduğunu iddia eden sendika liderlerinin banka hesaplarını soruşturmak için hükümetin yakın zamanda yaptığı hamleleri protesto eden bir dizi gösteri düzenlediler (Ahmed, 2021).

1.2.1. Çağdaş Bangladeş'te Gazete Okur Kitlesi

Bangladeş Film ve Yayın Dairesi'nin bir raporuna göre, Bangladeş'te 1279 günlük gazete yayınlanmaktadır. Bangladeş'in başkenti Dakka'da 502 günlük gazete ve ülkenin diğer bölgelerinden 777 günlük gazete çıkmaktadır. Ayrıca ülkede haftalık 1198 gazete yayınlanmaktadır. Yayınlanmış toplam 3160 gazete ve süreli yayın bulunmaktadır (Sinema ve Yayın Dairesi Başkanlığı, 2021). Bir araştırma, televizyonun Bangladeş'in en popüler bilgi kaynağı olduğunu gösteriyor. İzleyicilerin %75'i haber almak için televizyona bağımlı durumdadır. Televizyonun ardından, Facebook birincil haber kaynağı haline geldi (%9,4). İzleyicilerin %8,4'ü haber almak için gazetelere bağımlıdır. Bu, gazetenin en popüler üçüncü haber kaynağı olduğu anlamına gelir. Hem kentsel hem de kırsal Bangladeşlilerin yaklaşık %18'i herhangi bir haber medyasını takip etmemektedir ("18pc insanlar takip etmiyor", 2020).

Bangladeş'teki gazete sektörü, büyük bir ivmeyle piyasa odaklı gazeteciliğe doğru evrilmektedir (Mahmud, 2011). Ayrıca, mülkiyet yoğunlaşmasındaki üstünlük söz konusu olduğunda, iş grupları bu sektörde güçlü bir konuma sahiptir. Örneğin, Transcom Group, Prothom Alo ve Daily Star'ın sahibidir. Diğer iki büyük gazete, Jugantor ve Samakal, Jamuna ve Hameem holdinglerine aittir. Bu gruplar şu anda büyük Bengalce ve İngilizce gazetelerin çoğunu elinde tutmaktadır. Bachundhara Group, Kaler Kontho'yu yayınlamıştır (Rahman, 2016). Bangladeş gazeteleri de araştırma kaynağı olarak kullanılmıştır. Yakın zamanda yapılan bir bibliyometrik araştırma, Bangaladeşi gazetelerinin birçok araştırma projesinde kullanıldığını ortaya çıkardı. Bangladeş gazetelerinin kullanıldığı başlıca araştırma alanları ağırlıklı olarak medya, sağlık ve

eğitimdi. İçerik analizi, konuşma analizi ve çerçeveleme en çok kullanılan araştırma yöntemleri arasındaydı (Sarker, vd 2022: s.2113).

Basın özgürlüğü, Bangladeş Anayasası'nın 39(2) Maddesi ile güvence altına alınmıştır. Ancak bu özgürlük sınırsız değildir; bunun yerine çeşitli gerekçelerle yasanın getirdiği makul kısıtlamalara tabidir (Shupto, 2020). Ülkede basın özgürlüğü hâlâ tehlikededir (Hussain, 2021). Yabancı basında yer alan haberlere göre Bangladeş hükümeti, medyayı kontrol etmenin otoriter bir yöntemi olan neyin yayınlanması gerektiğini dikte ederek medyanın işlerine sık sık müdahale etmektedir (Safi, 2017).

1.2.2. Bangladeş Basınının Tarihsel İncelemesi

Modern basılı gazetecilik, İngiliz sömürge döneminde Bangladeş'te ortaya çıkmış ve günümüze kadar gelmiştir. Bangladeş'teki ilk etkili gazete olan Rangpur Bartabaha, 1847'de Bangladeş'in Rangpur semtinde yayınlandı (Moslem, Rahman & Dhar, 2015). Gazetenin sahibi ve editörü Gurucharon Roy'du. Ev sahibi Kalichandra Roy, gazeteyi yayınlaması için Gurucharon Roy'a patronluk tasladı. 1857 Hint asker İsyanı sırasında (İngiliz yönetimine karşı askerlerin isyanı), Rangpur Bartabaha İngiliz hükümetine karşı çıkmıştır. Hükümet isyanı acımasızca bastırmıştır. İsyan bastırıldıktan sonra, Hindistan Genel Valisi Lord Canning, gazeteleri kontrol etmek için bir yasa çıkardı. Bu karanlık yasanın bir sonucu olarak, Rangpur Bartabaha yayınını kapatmak zorunda kalmıştır (Jahan, 2008). 1850'lerin ortalarına kadar Bangladeş'in şu anki başkenti olan Dakka'da hiçbir gazete yayınlanmıyordu. 1856'da Dhaka'da The Dhaka News adlı haftalık bir gazete yayınlandı. Bunun Dakka'da yayınlanan ilk gazete olması muhtemeldir (Salam, 2015). Alexander Forbes bu gazetenin editörüydü. Bu yayının maliyeti her nüsha için iki anna idi. Yıllık üyelik ücreti 6 taka idi. Planters' Journal olarak da bilinen Dhaka News, indigo yetiştiricilerinin çıkarlarını desteklemiştir çünkü çivit yetiştiricileri yayını korumuştur. Bu haftalık gazete, 1869'da yayını durdurmadan önce 13 yıl yayınlandı (Jahan, 2008). 1874'te iki ayda bir yayınlanan 'Paril Bartabaha' yayınlandı. Bu, Müslüman bir gazetecinin editörlüğünde yayınlanan ilk gazeteydi. Anisuddin Ahmed

gazetenin editördü. O zamanlar Dhaka bölgesinin bir parçası olan Manikgonj'da basılmıştır. Paril Bartabaha'nın yayınlanmasının ardından diğer Müslümanlar da Anisuddin Ahmed'in izinden gitti. Dakka ve Doğu Bengal'in diğer bölgelerinden Ahmadi, Kohinoor, Islam Ava, Akhbar-e-Islamia ve daha birçok gazete yayınladılar. Priya Nath Sen adlı bir Bengalli Hindu, 1916'da Dakka'da ilk İngilizce günlük gazete olan 'The Herald'ın yayınını başlatmıştır. 1947'de Hindistan'ın bölünmesinden birkaç yıl sonra The Azad, The Ittihad ve The Morning News gibi birkaç gazete Kalküta'dan Dhaka'ya taşındı ve bunlar Dakka'da yayınlamaya devam ettiler (Salam, 2015).

1.2.3. Haftalık Gazetelerin Düşüşü ve Günlük Gazetelerin Yükselişi

Genel olarak, 50 yılda ülkedeki medyanın gelişimi inanılmaz boyuta gelmiştir. Bağımsızlık döneminde ülkedeki gazeteler Dainik Ittefaq, Sanbad, Azad, Purbadesh, Dainik Bangla, Bangladeş Gözlemcisi ve Sabah Haberleri idi. Bunun dışında Dakka dışındaki farklı şehirlerden bazı gazeteler de yayınlanmıştır. Bu ülkedeki ana medya faaliyetleri daha önce Dakka merkezliydi ve hala da öyledir. Pakistan döneminde kurulan Ittefaq ve Sangbad gazeteleri o dönemin son temsilcileri olarak varlığını sürdürmektedir. Birkaç haftalık gazete bağımsızlıktan sonra popüler olmuştur. Bunlar arasında öne çıkanlar Weekly Bichitra, Sachitra idi. 1980'lerde Jayadayin, haftalık gazeteler dünyasında farklı bir akım yaratmıştır. Bu haftalık yayınların çoğu artık hayatta değildir. Başka bir ilginç nokta da günlük gazetelerin dağınık olmasıdır bunun yanısıra haftalık gazete yoktur.

Bunun nedeni olarak görüldüğü üzere, içinde bulunulan 20 yüzyılın başlarında ülkenin gazete dünyasında bir değişim başlamıştır. Prothom Alo, Jugantar, Jayaydın, Samakal gibi bir süre çok sayıda yeni gazeteler ortaya çıkmıştır. Bu dergiler piyasaya 20, 24, bazen daha fazla sayfayla çıkmaktadır. Bununla birlikte, farklı özellikleri de dahil olmak üzere çeşitli günlük konularda okuyuculara 'ekler' vermeye devam ediyorlar. Ancak başlangıcı çok daha önceydi – Ajker Kagaj gibi gazetelerin ortaya çıkışından sonradır. Bhorer Kagoj, Muktakantha vb. okuyucuları çekmek için yeni kategoriler

sunarlar. Günlük gazeteler okuyucuların farklı ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken, okuyucular doğal olarak haftalık gazetelerden yüz çevirmekte ve günlük gazetelerin okuyucu sayısı artmaktadır (Rashid, 2022).

1.2.4. Bangladeş Basın Endüstrisinde Şirket kültürü

Bir başka değişiklik de ülkenin gazete endüstrisinde göze çarpmaktadır. Büyük gazetelerin merkezlerinde bir tür kurum kültürü gelişmiştir. Bunun nedeni, gazete sahiplerinin neredeyse tamamının iş adamı olmasıdır. Büyük iş grupları, bu dergileri esas olarak güç ve nüfuzlarını yaymak için bir araç olarak çıkarmaktadırlar. Doğal olarak, haber yayınlama konusunda kendi kurumsal ve ticari çıkarları ön plandadır. Bağımsızlıktan önce bile, ülkenin gazeteleri çoğunlukla işadamlarına aitti. Bununla birlikte, bu gazeteler beyan edilmemiş bir ideoloji tarafından yönetiliyordu; herkesin bildiği gibi Dainik Ittefaq'ın ideolojisi ABD veya Batı destekli liberal demokrasiydi ve gazete solcuların sığınağıydı, Azad ise Müslümanların sığınağıydı. En önemlisi de o dönemde gazetecilerin bu mesleğe girmesinde ideolojik inançlar büyük rol oynamıştır.

Gazetecilerin kafasında kendi ideolojilerinin gazetesinde çalışmak için bir tür dürtü ya da özveri galişmiştir. Geçim veya kazanç onlar için önemli değildir. Şimdi durum tamamen farklıdır. Sonuç olarak, gazeteciliği bir yaşam biçimi olarak kabul eden çok az insan bu mesleğe girmektedir. Kurumsal çıkarları korumanın yanı sıra, bu konu ülkedeki gazeteciliğin kalitesini de etkilemektedir. Dolayısıyla, bağımsızlıktan önce ideal bir mecra olan gazetenin, şimdi çıkarları koruma aracı haline geldiği söylenebilir. Sonuç olarak, gazetelerin görünümünün ihtişamındaki artışa rağmen, gazetecilik mesleğinin güvenilirliği ve çoğu durumda tarafsızlığı da azalmıştır (Rashid, 2022).

1.2.5. Bangladeş İstiklal Savaşı ve Medya

1971 Kurtuluş Savaşı sırasında gazeteler, Pakistan hükümetinin basın sansürünü reddetmede ve doğru bilgileri bildirmede çok önemli bir rol oynamıştır (Haider, 2015). Basın ve genel olarak tüm yayınlar sürekli izlendi ve sansürlendi. Mart 1971'in son

haftasında Pakistan ordusu, tümü Dakka'da yayınlanan ülkenin en önde gelen üç gazetesini, Dainik Ittefaq, The People ve Sangbad'ı tahrip etti. Ordu, gazeteye Bangladeş, ganabahini, muktijoddha/muktifouz ve Joy Bangla gibi kelimelerden kaçınması talimatını verdi. Muktijoddha/muktifouz yerine 'asi' veya 'Hint ajanları' kelimelerinin kullanılmasını istedi.

Görünen tehlikelere rağmen, sıradan vatandaşlar, özgürlük savaşçıları ve entelektüeller de dahil olmak üzere ülkenin dört bir yanından insanlar, devam eden baskılar ve toplu katliamlar karşısında halkın moralini yükseltmek için günlük gazeteler ve diğer dergiler basmaya başladı (Islam, Önder & Nyadera, 2020). Ayrıca Pakistan yönetimi propagandasını yapmak için 29 Mart'ta gazete çıkarmaya başladı. Savaşın başında bu gazetelerin çoğu özgürlük savaşçılarıyla bağlantılı kişiler tarafından çıkarılıyordu (Yusuf, 2013).

1.2.6. Tek Parti Döneminde Medya

Kanlı bir bağımsızlık savaşının ardından, yönetimin ilk birkaç yılı gerçekten kaotik ve zorluydu. Siyasi ortam çalkantılı olduğu gibi medyaya yönelik politikalar da tutarsızdı. Diktatörlük rejimlerine ve Batı Pakistan yönetici sınıfının sömürüsüne karşı siyasi özgürlük mücadelesini destekleme konusunda uzun bir geçmişe sahip olan medya da özgürlüğünü kutlamıştır. Pakistan askeri baskısı sırasında kapatılmak zorunda kalan gazete ve dergilerin çoğu yeniden su yüzüne çıkmaya başladı. Kurtuluş Savaşı sırasında yayımlanmaya devam eden bu gazeteler ya Pakistan'a kaçan sahipleri tarafından terk edildi ya da gizlendi ya da editörleri görevden alınarak değiştirildi. Eski bir Pakistan bakanı olan Hamidul Haque Chowdhury'nin sahibi olduğu ve editör Abdus Salam'ın yeni hükümet altında görevini sürdürdüğü The Observer gibi istisnalar vardı. Ancak Salam, 1972'nin başlarında, ulusal bir hükümetin kurulması çağrısında bulunduğu "Yüce Sınav" başlıklı bir başyazı yazdıktan sonra işini kaybetti.

1 Ocak 1973'te polis, USIS (Birleşik Devletler Bilgi Hizmetleri) binasının önünde protestoculara ateş açtı. Dainik Bangla olayla ilgili özel bir rapor yayınladığında, Hasan

Hafizur Rahman ve Toab Khan misilleme olarak OSD (Özel Görevli Memur) yapıldı. Pakistan dönemi PPO'su bu yıl yürürlükten kaldırılsa da, yerini hemen hemen aynı yetkilere sahip Matbaalar ve Yayım Yönetmeliği aldı (Riaz, 1993:205).

Kıdemli gazeteci Abdus Salam, yeni hükümet için yasal ve anayasal zorlukları ortaya koyan Bangladeş Observer'da (15 Mart 1972) "The Supreme Test" başyazısını yayınladığında devletle erken bir çatışma yaşandı. Okuyucular bu başyazıyı, yeni devletin ülke yönetişimi için bir çerçeve olarak sadece 1970 seçim yetkisine değil, yeni mekanizmalara ihtiyacı olduğunu belirtiyor olarak yorumlamaktadır. Ertesi gün gazete, 20 yıldır Observer House'da çalışan Salam'ın "emekliye ayrıldığını" duyurdu. Bir ay sonra, Sovyetler Birliği'nin Novosti Basın Ajansı, "Bangladeş'teki Maocu faaliyetler" başlıklı bir yorum yayınlamış ve Mevlana Bhashani'nin aşırı sol gazetesi Ganashakti'yi talep etmiştir. Haq Katha ve Holiday yasaklanacaktır. İster bu Sovyet diktasını yansıtsın, isterse bir iç çatışmaya göre, Fayzur Rahman (Sözcü'nün editörü) tutuklandı ve Haq Katha, Ganashakti, Mukhopatra, Lal Pataka ve Banglar Mukh, lisanslarının neden iptal edilmeyeceğini ifade eden bildirimler aldı (Ullah, 2002).

1973—1975: Özgürlüğün Kademeli Olarak Azalması Ne yazık ki, devletin bu kadar hoşgörülü olmadığı çok fazla başka gelişmeler doğdu. Aynı yıl ve aynı gazetede, gazeteci Mahfuz Ullah, Farakka Barajı'nın neden olduğu sorunlar hakkında " Epar Padma, opar Ganga" (Padma bu tarafta, Ganj diğer tarafta) başlıklı iki bölümlük bir yazı yazdı, ancak ikincisi kısmı hükümetin müdahalesiyle yayınlanmadı. Basın, hem hükümetin hem de iktidar partisi aktivistlerinin sık sık saldırılarına maruz kaldı. Mevlana Bhasani tarafından yayınlanan Haq Katha da dahil olmak üzere hükümeti eleştiren epeyce gazetenin lisansları iptal edildi. Hükümete yönelik güçlü eleştirileri ve yeni kurulan muhalefet partisi Jatiya ile ilişkisi ile tanınan bir diğer önde gelen Ganakatntha gazetesi Samajtantrik Dal'ın (JSD) hükümetle tipik bir ilişkisi vardı. Başlangıçta gazeteyi basmak için devlete ait bir matbaa ile sözleşme yapmasına ve hükümet tarafından tahsis edilen bir mülkte barındırılmasına rağmen, düzenli bir taciz ve saldırı hedefi haline geldi ve editörü şair Al Mahmud tutuklandı.

Benzer şekilde, 1973 yılında Basın Yayın Kanunu'yla iki ay süreyle yayın edilen Holidy'ın yayını, 23 Mayıs 1975'te Özel Yetkiler Yasası'yla yeniden yasaklandı ve editörü hapse atıldı. Holiday editörü Enayetullah Khan, hem parlamentoda hem de ülkenin bağımsızlık lideri Şeyh Mujibur Rahman'ın yeğeni Şeyh Fazlul Huq Moni'nin kendi gazetesinde yayınladığı bir yazıda alışılmadık derecede sert ve çirkin eleştirilere maruz kaldı. Khan, daha önce 6 Şubat 1972'de Holiday'da yayınlanan "65 milyon işbirlikçi" başlıklı öncü makalesinde "işbirlikçi" terminolojisini sorgulayarak iktidar partisini kızdırmıştı.

1973'te Awami Birliği hükümeti, hükümete gazeteler için ders verme ve kitaplar dahil tüm yayınların tescili için yetki veren Basın ve Yayın Yasası'nı getirdi. Ardından, 2 Şubat 1974'te, hükümete süresiz olarak önleyici gözaltı kararı verme yetkisi veren Özel Yetkiler Yasası'nı çıkardı. Yasaya göre yetkililer, yasa ve düzeni sağlamak adına herhangi bir önyargılı raporun yayınlanmasını yasaklayabilir. Ancak ülke tek parti yönetimine doğru ilerlerken en kötüsü henüz gelmemişti.

5 Ocak 1975'te, çok partili parlamenter sistemi kaldıran ve Bangabandhu (Bengal'in Dostu) olarak da bilinen Şeyh Mujibur Rahman'ı cumhuriyetin yeni cumhurbaşkanı yapan dördüncü anayasa değişikliği yasalaştı. 24 Şubat 1975'te Bangladeş Krishak Sramik Awami League (Baksal) adı altında yeni bir parti kuruldu ve parti üyeliğiyle ilgili tüm yetkiler cumhurbaşkanına verildi. Parti, sivil ve askeri hizmet mensuplarına açıktı. Birkaç istisna dışında editörler ve gazeteciler Baksal'a katıldı.

16 Haziran 1975'te hükümet, 29 günlük ve 138 haftalık gazete ve süreli yayının yayınlanmasını yasaklayan Gazeteler Bildirgesi (Değişiklik) Yönetmeliği'ni çıkardı. Yalnızca iki İngiliz ve iki Bangla gazetesinin doğrudan hükümet kontrolü altında çalışmasına izin verildi.

Dördü arasında The Bangladesh Observer ve Dainik Bangla zaten hükümetin kontrolü altındaydı. Diğer iki gazete, Şeyh Fazlul Huq Moni'nin sahibi olduğu The

Bangladeş Times ve Şeyh Mujibur Rahman ile aile bağları iyi bilinen müteveffa Tofazzal Hossain'in (Manik Mia) varislerinin sahibi olduğu Bangla Daily Ittefaq idi.

Gazetelerin kapanmasının ardından yüzlerce gazeteci işini kaybetti. Çoğuna devlet dairelerinde, bazılarına halkla ilişkilerde, bazılarına da Gümrük ve Tüketim dahil çeşitli departmanlarda iş teklif edildi. Pek çok gazeteci düşük maaşlı gazetecilik yerine devlette güvenli bir işi tercih etse de, bunların önemli bir kısmı ya hükümette görev almayı kabul etmeyi reddetti ya da uygun görevler bulmadaki gecikmeler nedeniyle işsiz kaldı.

Uluslararası bir basın özgürlüğü topluluğu olan Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI), 1975'te yıllık raporunda şunları söyledi: "16 Haziran'da hükümet günlükleri dışındaki tüm gazetelerin askıya alınması, ülkedeki basın özgürlüğünün son kalıntılarının da sonu oldu. Böylece, üç kısa yıl içinde basın, 1972'deki fiili özgürlükten topyekun hükümet baskısına geçti." (Ahmed, 2021).

1975, işlerin ters gittiği yıl oldu. Giderek daha fazla kuşatılan ve izole edilen AL, kötü şöhretli 4. Anayasa Değişikliğini kabul etti. Bu, tüm siyasi partileri feshetti ve tekil siyasi parti olarak BKSAL'ı (Bangladeş Çiftçi Emekçi Halk Birliği) yarattı. Bir Gazete Bildirisine, 29 günlük ve 138 gazeteci, "gönüllü" olup olmadığı netlik kazanmasa da BKSAL'a katılmak için başvuruları imzaladı. Far East Economic Review'un 7 Şubat 1975 tarihli sayısı, Dünya Bankası'nın kuzeybatıdaki bir sulama projesi için rüşvet ödediğini iddia eden bir makale nedeniyle yasaklandı.

1.2.7. General Zia Dönemde Medya

Başkan Ziaur Rahman, eğer demokrasi güçlendirilecekse yüzlerce fikrin ve yolun yeşermesine izin verilmesi gerektiğini fark etti. O halde gazetecilik özgürlüğü ayrılmaz ve esastır. Dolayısıyla Başkan Zia'nın medyayla ilişkisi çok yakındı. Bu ilişkiyi kişisel ilgi ve kişisel motivasyondan dolayı geliştirdi. Medyanın gücünü ve önemini derinden hissetti. Medyanın ülkenin genel istikrarına ve sürdürülebilir kalkınmasına büyük katkı sağlayabileceğini düşündü. 1975 yılında Ziaur Rahman, Sıkıyönetim Genel

Müdür Yardımcısı iken ilk kez Enformasyon Bakanlığı sorumluluğuna verildi. O zaman kitle iletişim araçlarının sorunlarına ve olanaklarına dengeli bir bakış açısı getirdi. Aklına radyo, televizyon ve gazeteler de dahil olmak üzere çeşitli medyanın geniş kapsamlı gelişimi düşüncesi geldi. Enformasyon Bakanlığı'nı denetlemesi nedeniyle gazetecilerle yakın bir ilişki geliştirildi.

Başkan Zia, basın özgürlüğünün demokrasinin ön koşulu olduğuna derinden inanıyordu. Basın bağımsız çalışma fırsatı bulursa, bundan en çok ülke, millet ve hükümet yararlanır. İdari mekanizmayı yolsuzluktan arındırılmış ve insan odaklı hale getirmek için gazetecilerin bağımsız çalışmasına izin verilmesi gerektiğine kuvvetle inanıyordu. 30 Kasım 1978'de ulusa bir radyo- televizyon konuşmasında Ziaur Rahman, basın özgürlüğü konusundaki görüşlerini özetledi. "Ülkedeki basın özgürlüğü ile ilgili iki şey söylemek gerektiğini düşünüyorum. Bangladeş'te basın özgürlüğünü sorgulayanların, ülkedeki çok sayıdaki gazete ve gazetelerin sayfalarına bir göz atmalarını rica ediyorum. Dergilerin bazıları özgürlüğü neredeyse sorumsuzluk noktasına getirdi.

Sadece bu da değil, birçoğu dolaylı olarak çeşitli türlerde devlet yardımı talep ediyor ve alıyor. Basın özgürlüğüne inancımız tam, gazetecilerin sorumluluk, görev ve vatanseverlik duygularına güvenimiz tamdır. Gazetecilerin durumunu iyileştirmek ve gazeteciliğin doğru bir şekilde gelişmesi ve iyileştirilmesi için birçok önlem aldık" diye konuşmuştur.

Ziaur Rahman göreve geldikten sonra, gazetelerin yayınlanmasının önündeki tüm engelleri gevşeterek önce ülkenin her yerinde gazetelerin yayınlanmasını teşvik etti. Önceki hükümetin bildirisini iptal ederek gazetelerin tek tek yayınlanmasına izin vermiştir.

Zia, küçük çocuklar ve gençler hakkında derinden endişeliydi. Ülkenin gelecekteki vatandaşlarını toplumdan haberdar etmek için 'Kishor Bangla' adlı haftalık bir gazete yayınlama girişiminde bulundu. Daha sonra bu dergi çocuklar ve gençler arasında çok

popüler oldu. 1979'un başlarında, ' Ganatantra ' adlı haftalık siyasi bir dergiye sponsor oldu. Ayrıca, günlük nahiyenin neşriyatını da düzenlemiştir. Ulusal gazete Dainik Deş ' Başkan Zia'nın çabalarıyla yayınlanmıştır.

Ziyaur Rahman rejimi sırasında beyanname koşullarının gevşetilmesi nedeniyle başkent Dakka'da dahil olmak üzere tüm ülkenin il (tümen), ilçe ve hatta kasabalarında (karakol) düzeyinde günlük, haftalık, iki haftada bir ve aylık gazeteler yayınlanmaya başladı. Bu gazetelerin yayınlarını sürdürmek için Ziaur Rahman, hükümetin reklam dağıtım politikasını da gevşetti. Aynı zamanda, Dakka'da yayınlanan gazetelerde devlet ilanlarının yüzde 60'ının, kalan yüzde 40'ın ise Mofswal'da yayınlanan gazetelere dağıtılmasını sağladı. Sonuç olarak, ülke genelinde gazete yayıncılığında yeni bir ivme yaratılmıştır.

Başkan Zia, gazetecilerin iş ve mali güvenliği konusunda derinden endişeliydi. Bu fikirden yola çıkarak, gazete çalışanlarının maaşlarını belirlemek için Ücret Kurulu'nu kurdu. 1976'da Ücret Kurulu'nu yeniden canlandırdı ve 1 Mayıs 1977'de ciddi çabalarıyla, gazete çalışanları için Ücret Kurulu Roedad açıklandı. Aynı zamanda, açıklanan ücret tarifesinin uygulanması için hükümet tarafından uygulama birimi de oluşturulmuştur.

10 Ocak 1978'de Başkan Zia, Bangabhaban'daki kabine toplantısına başkanlık etti. Toplantıda basın özgürlüğünün korunması, gazete ve haber ajanslarının kalitesinin yükseltilmesi ve mesleki mükemmellik tartışılmıştır. O sırada Basın Konseyi'nin kurulduğunu duyurmuştur. Enformasyon ve Radyo Bakanlığı'ndan bu konuda hızlı hareket etmesini istemiştir.

Başkan Zia, dürüst ve tarafsız gazetecilik için iyi eğitimli gazetecilere ihtiyaç olduğunu anlamıştır. Gazetecilerin mesleki standartlarını yükseltmek ve onları doğru şekilde eğitmek için bir girişimle Bangladeş Basın Enstitüsü'nü (PIB) kurdu. Meslekte bilgili ve bilgili kişiler aracılığıyla yurt dışından eğitmenler getirerek gazetecilerin

yetişmesini sağladı. 18 Ağustos 1976'da Bangladeş Basın Enstitüsü'nün kurulmasına ilişkin karar resmi gazete'de yayımlandı.

Şehir hayatında yaşanan konut krizi nedeniyle gazeteciler büyük sıkıntı yaşıyordu. Dar gelirli gazetecilerin barınma sorunlarını ve mağduriyetlerini göz önünde bulundurarak Gazeteciler Kooperatifi adına Mirpur'da 22 büyük arazi tahsis etti. Orada 150'den fazla gazeteci ağırlandı. Artık gazeteciler burada sadece çok katlı binalarda yaşamakla kalmıyor, gazetecilerin mali güçlerini ve güvenliklerini de sağlanıyordu.

1976'da Tophana Yolu üzerindeki eski kırmızı binada bulunan basın kulübü yıkıldı ve yeni bir binanın inşaatına başlandı. Uluslararası üne sahip iş adamı Prens Karim Ağa Han, basın kulübü binasının yapım masraflarını karşılayacağını açıklamıştır.

Ziaur Rahman, kulüp binasının temelini atmaya geldiğinde konuyu öğrenmiş ve Basın kulübünün milli ve demokratik bir kurum olduğunu ifade etmiştir. 'Kulübün gelişmesi, demokrasinin gelişmesi, gazeteciliğin yayılması demektir. Dolayısıyla bu kurumun binası hiçbir yabancı kişi veya grubun pahasına yapılmamalıdır. Kulüp kendi paramızla inşa edilecek. Basın kulübü binasının inşası için tüm masrafları hükümetin karşılayacağını' söylemiştir. Ayrıca bu basın kulübünün demokrasi ve özgürlüğün simgesi olacağını da dile getirmiştir. Kısa süre sonra mevcut basın kulübü binası hükümet tarafından inşa edildi (Abdullah, 2021).

Zia, önceki Mujib döneminin hatalarından haberdar olan medyaya karşı çok hedefli, yumuşak güç yaklaşımına sahipti. Hükümet, olumlu haberlerin yayınlanmasıyla ilgili özel görüşmeler yapmak için gazete editörlerini görevlendirdi. Bununla beraber üst düzey gazeteciler Enayetullah Khan'a ve Daud Khan Majlish'e, devlet kurumlarında görev verilmiştir. Observer editörü Abdus Salam Bangladeş Basın Enstitüsü (PIB) başkanı, Al Mahmud Shilpakala Akademisi başkanı ve ABM Musa Basın Konseyi başkanı oldu. Artık hükümet, talepte bulunmak için editörleri kendi adlarına arayabilecek çok kıdemli gazetecilere sahipti.

Medya ile daha olumlu bir ilişkiyi teşvik eden başka yapısal değişiklikler de vardı. Kıdemli gazeteci Mahfuz Ullah1, Zia'nın devlet başkanı olarak Basın Kulübü'nü en fazla ziyaret eden kişi olduğuna dikkat çekmektedir. Çok sayıda gazetecinin yurt dışı gezilerine davet edilmesine de özen gösterildi. Tartışmalı Talpatti adaları konusunda Hindistan ile bir diplomatik savaş da basını "dış düşmanlara" karşı birleşik bir cephe oluşturmaya teşvik etti. En önemlisi, 2. Gazeteci Ücret Kurulu bu dönemde oluşturuldu (1. Kurul, Pakistan'ın Generali Ayub Khan altında yapılandırıldı). Nirmal Sen gibi emektar gazeteciler sendika ekibindeydi ve ordunun baş müzakerecisi General Manzur ile görüşüyorlardı . Ücret Kurulu'nun olumlu sonuçları basında canlı, hükümet yanlısı bir ruh hali yarattı. Bu genel olarak, Parlamentoya küçük bir muhalefet (AL dahil) getiren 1979 seçimlerine kadar sürdürüldü. Bu, hükümete karşı basının haber yapmaya başladığı bir muhalefet dönemi başlattı. (Shoesmith ve diğerleri, 2013).

Bangladeş 1971'de bağımsızlığını kazandıktan sonra, anayasa medya özgürlüğünü güvence altına aldı. Demokrasiyi seven insanlar umut ederler. Ancak 1974 tarihli Özel Yetkiler Yasası bu umutları yerle bir etti. Ne yazık ki yasa, gelecekteki diktatörler adına bir diktatörlük tüzüğü oluşturmak için kullanılan ülkenin mimarı, Başkan Şeyh Mujibur Rahman gibi bir demokrat tarafından yazıldı.

Mujibur Rahman 1973'te Matbaalar ve Yayımlar Kanunu, 1974'te Özel Yetkiler Kanunu çıkardı. 1975'te ülkede tek parti yönetimi başladı. Aynı yılın 16 Haziran'ında tüm gazeteler kapatıldı ve geriye sadece dört gazete kaldı. 1975'te dönemin Cumhurbaşkanı Şeyh Mujibur Rahman'ın hükümeti tüm gazeteleri kapatarak geriye dört gazete bıraktı ve yüzlerce gazeteci-çalışanı işsizliğin karanlığına attı (Ahmed,2015).

Gazetecilik adına yapılan bu olumlu eylemlere rağmen, hükümetin basın özgürlüğüne yönelik müdahaleleri sona ermedi. Dakka Gazeteciler Sendikası'nın (1974-78) o zamanki başkanı Reazuddin Ahmed'e göre, gazetecilerin, yayınlarının engellenmesi ve gazetecilerin süresiz tutuklulukları da dahil olmak üzere Özel Yetkiler Yasası'nın önleyici kurallarının kaldırılması yönündeki talepleri dikkate alınmadı.

The Reporter adlı haftalık gazete, ülkedeki Rus ajanı olduğu iddia edilenlerin "bir listesini yayınladığı için kapatıldı. Gazeteci Durga Das Bhattacharya, Özel Yetkiler Yasası uyarınca gözaltına alındı ve hapsedildi. General Ziyaur Rahman'ın öldürülmesinden sonra, halefi Devlet Başkanı Sattar'ın sivil rejimi de sözde "basına tavsiye" yayınlama uygulamasını sürdürdü. Gazeteci Mahfuz Ullah'ın basın özgürlüğünün durumunu belgeleyen kitabında verdiği örnekler arasında 26 Nisan 1982'de hükümetin gazetelere verdiği tavsiyede sokağa çıkma yasakları sırasındaki tutuklamaların bildirilmemesi gerektiğini söyleyen bir olay yer alıyor. Mahfuz Ullah, masum insanlar tarafından zorunlu olarak sokağa çıkma yasağını delmenin alışılmadık bir durum olmadığını, ancak hükümetin bu tür haberlerin yayınlanmasının hükümete siyasi bir meydan okuma olarak görüleceğini düşündüğünü savundu (Ahmed, 2021).

Medya ile ilgili olarak Zia, becerikli bir şekilde havuç ve sopa yaklaşımını değiştirdi. Zia'nın başlangıçta Enformasyon ve Yayın Bakanı atamasından medyaya gösterilen ilgi anlaşılabilir (Alam , 2008:189).

İlk yıl, özellikle iç istikrarla ilgili olarak basın özgürlüğü üzerindeki acımasız kontroller damgasını vurdu. 7 Kasım 1975 isyanıyla bağlantılı olarak, Albay Taher ve 11 kişi daha hükümeti devirmek için komplo kurmaktan yargılandı. Suçlananlar arasında, o zamanlar feshedilmiş olan İngiliz Wave gazetesinin editörü KBM Mahmoud da vardı. Mahmud, Albay Taher'in isyanı sırasında yayınlanan bir bildirgenin yazarlarından biri olmakla suçlandı. Ayrıca, Lawrence Lifschultz'un Taher davasıyla ilgili raporları onun sınır dışı edilmesiyle sonuçlandığında Bangladeş, yüksek profilli bir sınır dışı etme olayı yaşamıştır. İç cephede, Ittefaq'ın başkanı Mainul Hossain tutuklandı ve gazete köşe yazarlarından kişisel mali bilgilerini hükümete vermeleri istendi (Alam , 2008:189).

Bazı raporlar, Zia döneminde 20'den fazla isyan girişimi olduğunu öne sürüyor (Mascarenhas , 1986), ancak medyada buna dair çok az gösterge vardı. Ekim 1977'de Dhaka havaalanında bir isyan girişimi hakkında bir basın açıklaması nadir bir istisnaydı ve bu, Japan Airlines JAL 472'nin kaçırılmasıyla örtüşmesi nedeniyle Japon basınının

havaalanında bulunmasıyla hızlandı. Nasıl olsa uluslararası basının haber yapacağını bilen hükümet, önceden önlem alarak olayın temel haberlerini yayınladı. 1981 Chittagong darbesinde Ziaur Rahman'ın vahşice öldürülmesi göz önüne alındığında, özgür bir basının hükümeti ordu içinde devam eden kızgınlık konusunda uyarmış olabileceğini iddia edebilir (Shoesmith ve diğerleri, 2013) .

1.2.8. General Erşad Dönemde Medya

1982'de General Erşad diktatörlüğü yeniden başa geçmiş ve 1990'a kadar devam etmiştir. Medya için karanlık bir döneme girdi. Sıkı basın sansürü uygulanarak basın özgürlüğü tamamen medyanın elinden alındı. Ancak Erşad, haber kontrol sistemine Basın Sansürü değil, Basın Tavsiyesi adını verdi. Yaptığı önceki basın sansüründen çok daha şiddetliydi. Gazete ofisi, akşamdan sonra PID'den telefon alırdı. Her gazete bürosunda bu basın tavsiyelerinin bir kitabı 'muhafaza edildi'. PID çağrısı geldiğinde gazete de ona göre haber yayınlanırdı. General Erşad rejimi döneminde yaşanan tüm yolsuzluklar, kadın cinayetleri skandalları ve usulsüzlükler, cinayetler, siyasi pislikler ve ajitasyonlar gazetelerde yer almamıştır. 1990'lı yıllardaki halk ayaklanmasının ardından haberler hiçbir engelle karşılaşmadan basın ve gazetelerde özgürce yayınlandı. (Ahmet,2015) .

Diktatör General HM Erşad , iktidarda kalmak için bu ülkenin medyasını çeşitli şekillerde kullanmıştır. Görev süresi boyunca sayısız gazeteci taciz edildi ve polis, haberleri bağımsız olarak yayınlamaya çalıştıkları için medya mensuplarına gaddarca davrandı. Son yılında iki gazeteci öldü, 12'si hapse girdi ve sekiz gazete kapatıldı. Diktatörlük döneminde en az 31 yayın kapatıldı (Alam , 2017) .

Korgeneral Hüseyin Muhammed Erşad'ın 1982'de iktidara gelmesiyle Mahfuz Ullah'ın kitabı, medya tavsiyelerinin medyayı kontrol etmenin bir yolu olarak devlet politikasına nasıl yerleştiğini gösteriyor. General Erşad, iktidara geldikten hemen sonra İronik bir şekilde gazetecilere, gazetecilerin önceki BNP hükümeti altında yapamayacakları şekilde tarafsız ve özgürce yazmalarını istediğini söylemiştir. Ancak,

bazen devlet işleriyle hiçbir ilgisi olmayan konularda basına verilen yazılı direktiflerin çoğunu onun hükümeti yayınladı. Bu, Kasım 1985'te Malezya ziyareti vesilesiyle yazdığı söylenen bir şiiri yayınlama talimatıydı.

Erşad ve bakanları, basın danışmanlığı aracını sıklıkla yalnızca faaliyetlerini veya politikalarını desteklemek için değil, aynı zamanda hoş olmayan ve uygunsuz gerçekleri örtbas etmek için de kullandılar. Ayrıca yalanların yayınlanmasını emretti. Böyle bir talimat 16 Ağustos 1985'te yayınlandı ve ülkenin beş siyasi partisinin Dakka'da düzenlenen bir basın toplantısında Jatiyo Cephesi adlı bir ittifak başlattığını gazetelerden yazmaları istendi. Bu, Bangladeş Times gazetesinin ofisinde otururken yazdığı bir basın açıklamasını yayınlayarak açıklayan gazeteci ve politikacı Anwar Zahid tarafından yapıldı. Bazı durumlarda, gazetelerin Erşad'ın konuşma ve yorumlarını yayınlamasının durdurulması için tavsiyeler yayınlandı. 23 Kasım 1985'te yayınlanan böyle bir tavsiye belgesi, gazetelerden General Erşad'in Birleşik Krallık merkezli haftalık Jagoron'a verdiği röportajı haber yapmamalarını veya çoğaltmamalarını istedi .

Erşad'ın yönetimi sırasında gazeteciler, sert sonuçlardan kaçınmak için okuyucuları muhalefetin eylem programları hakkında bilgilendirmek için yeni bir teknik geliştirdiler. Hükümet gazetelere hartalları (genel grevler) haber yapmamalarını emrettiği için, gazeteciler "ülke çapında bir programa" uyulması için muhalefetin çağrılarını yazardı ve okuyucular bunun gerçekte ne anlama geldiğini hemen anlamıştır.

General Erşad, editörlerle aylık toplantılar düzenleyerek medyayı baskı altında tutmak için stratejik bir yaklaşım geliştirdi ve burada hükümetinin eleştirel haberlerine aşağılayıcı bir şekilde atıfta bulundu. Popüler haftalık Jai Jai Din de dahil olmak üzere birçok gazete kapanmaya zorlandı ve editörü bir süreliğine ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Başka bir haftalık dergi Bichinta da Erşad'ın yönetimi sırasında kapanmayla karşı karşıya kaldı. Şubat 1987'de Awami Ligi yanlısı Banglar Bani gazetesi de birkaç ay süreyle yasaklanmıştır. Yabancı gazete ve dergilerin de yasaklanması yaygın bir uygulamaydı (Ahmed, 2021).

İlk askeri kararname, herkesi Erşad'ın hükümetine karşı çıkamayacağı konusunda uyardı - hiçbir mahkeme, hatta Yüksek Mahkeme bile Erşad'a karşı çıkamazdı. Haftalık Ittehad gazetesi, hükümetin bu emrine karşı çıktığı için kapatıldı. Jessore Basın Kulübü başkanı ve Daily Runner'ın editörü Ghulam Majed, askeri rejime cesurca karşı çıkmış ancak üç yıl hapis cezasından kurtulamamıştır.

1984'ten itibaren, demokrasi yanlısı gazeteci topluluğu, askeri rejime karşı protestolarda sesini yükseltti. Günlük Desh, haftalık Jayzaydin, Ekta ve Dakka'daki ve Dakka dışındaki birçok gazete yetkilileriyle hayal kırıklığına uğradı. Birçoğu Erşad hükümetine karşı çıktıkları için hapse atılırken birçok gazete kapatıldı. Sayısız gazeteci tacize ve polis şiddetine maruz kaldı.

1987'deki Acil Durum sırasında BBC Bangla Servisi de ateş altında kaldı. BBC muhabiri Phil Jones sınır dışı edildi. BBC Dhaka muhabiri ünlü gazeteci Ataus Samad'a üç ay gözaltı kararı verildi. Birçok Hint gazetesinin tedariki—The Hindu, Telegraph, Anandabazar Patrika durduruldu. 1988'de haftalık Bichinta dergisinin editörü Miner Mahmud, bir Hint gazetesinden haberleri yeniden bastığı için tutuklandı.

General Erşad yönetiminde askeri istihbarat, medyayı bastırmak için yoğun bir araç olarak kullanıldı. General Erşad medyayı kendi lehine kullandı. Onun zamanında, yaygın olarak bilinen 'medya işareti' terimi, medyanın seçim sonuçlarını tersine çevirmek için kullanılması nedeniyle bu ülkenin siyasi söyleminde yer aldı. Ekstra dalkavukluk için BTV'ye 'Saheb-BB-Golam Kutusu' da deniyordu. Ancak Erşad, Bangladeş gazetelerine boyun eğdirebilse bile yabancı medyaya yardım edemedi. Erşad, BBC'ye "Muhalefet Yayın Şirketi" adını vermiştir çünkü muhalefet partisi hakkında gittikçe daha fazla haber yayınlanmaktaydı (Alam , 2017).

Onun döneminde, gazete ve dergilerin haberler nedeniyle sansürlendiği ve ardından hemen aynı suçu işlediği, basın ve hükümet arasında sürekli bir kedi-fare oyunu damgasını vurmuştur. Bu dönem aynı zamanda basında kodlanmış sinyallerin (örneğin, aslında bir yolsuzluk skandalıyla ilgili olan aşk hikayeleri) yanı sıra yeraltı

broşürlerinin gelişen paralel basımıyla da damgasını vurdu (Shoemith ve diğerleri, 2013).

İktidara geldikten sonra Erşad, New York Times'a (Fichlock , 1982) "Bize karşı yazılacak hiçbir şey yoktur, bu yüzden [gazeteciler] hiçbir şey yazmıyorlar" dedi. Kısa bir süre sonra, Ittehad askeri rejime yönelik ilk eleştiriyi yayınladı ve derhal yasaklandı. Daily Ranar'dan Golam Mazed de sıkıyönetimi eleştirisinden dolayı üç yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Sonraki on yılın ısrarlı bir aracı, gazete editörlerine neleri basmamaları gerektiği konusunda talimat veren "Basın Tavsiyesi"nin düzenli olarak yayınlanmasıydı. Bu tavsiyeler Enformasyon Bakanlığı'ndan bir telefonla iletilmiş olsa da, kıdemli gazeteci Mahfuz Ullah, 1982 ile 1990 yılları arasında Bakanlıktan alınan tüm "Basın Tavsiyeleri"nin düzenli bir şekilde yazılı kaydını tuttu (Ullah, 1991). Kayıtlar incelenecek olursa: hükümetin neyi önemli ve tehlikeli bulduğunu görmek için, gazetelere Rajshahi Hapishanesindeki bir mahkûmun açlık grevi (Ocak 1983), bir tohum dağıtım yolsuzluğu skandalı (Eylül 1985), bir Tayland trol teknesi skandalı (Ekim 1985) ve Rangamati Radyo istasyonuna bir Shanti Bahini gerilla saldırısı (Temmuz 1990). Saat kaçakçılığı yapmakla suçlanan bir Havaalanı gümrük memurunun ölümünün bildirilmesi yasağı (Mayıs 1983), bir kişinin boğularak ölmesi gibi olaylar bazen gerçeküstüydü. Sarhoş bir Kenyalı öğrenci (Eylül 1985) ve Bangabhaban Başkanlık konutunda elektrik kısa devresi v.b.Aralık 1985)

Golam Mazed, 1983'te serbest bırakılmış ve ardından başka bir eleştirel makale yazdığı için tekrar tutuklandı. Bu, gazetecilik için tutuklama ve gözdağının sesleri susturamadığı bir halcyon dönemiydi. Mazed, trajik bir şekilde cesaretinin bedelini ağır bir şekilde ödemiş: hapiste sekiz ay geçirdikten sonra sağlığı bozulduğu için serbest bırakılmış ve beş gün sonra ölmüştür. Bu arada, Dainik Desh, Burmalı Müslüman isyancıların Bangladeş sınırları içinde faaliyet gösterdiğini iddia eden bir makale nedeniyle yasaklandı (Alam , 2008:192) ve Shafiq Rehman'ın Jai Jai Din dergisi

yaklaşık 10 ay süreyle kapatıldı. Rehman, rejim tarafında sürekli bir dikendi (Mujib hükümeti için Enayetullah Han'ın olduğu gibi). Mila adlı bir kadının telefonda yaptığı romantik şakaları içeren haftalık köşe yazısında rejim hakkında şifreli hikayeler de yer alıyordu (Shoesmith ve diğerleri, 2013).

1985'te rejimin basın üzerindeki kontrolü kaymış gibi göründü ve siyasi protestoların ardından yeniden sıkıyönetim ilan edildi. Bangladeş Federal Gazeteciler Sendikası Başkanı Habibur Rahman tutuklandı. Jai Jai Din, bu yıl yayına devam etti ancak orduyla ilgili bir makale nedeniyle tekrar kapatıldı. Hepsi 1974'teki Özel Yetkiler Yasası uyarınca çok sayıda gazeteci tutuklandı. Hükümet, uluslararası yayınları bir tehlike kaynağı olarak görmüş ve Londra merkezli Bengalce haftalık Janomat, denizaşırı bir Bengalce yayına karşı ilk eylemlerden biri olarak 1986'da yasaklanmıştır. İngiliz basını rejimin istikrarsızlığını yakından takip etmiş ve sonuç olarak BBC'den Ataus Samad SPA'nın gözaltına alınmıştır. Tutuklanması, yarı zamanlı öğretim görevliliği yaptığı Dakka Üniversitesi'nde kitlesel gösterilere yol açmış ve 16 gün sonra serbest bırakılmıştır. Hint yayınları The Hindu, Telegraph, Ananda Bazar, Sunday ve Illustrated Weekly of India yasaklandı. Londra merkezli Notun Din, hükümetin cephaneliğindeki yeni bir araç olan 1969 tarihli Gümrük Yasası uyarınca bloke edildi. İşler daha da kontrolden çıkınca Kasım 1987'de olağanüstü hal ilan edilmiş, BBC'nin haberciliği yeniden hedef alınmış ve muhabir Phil Jones sınır dışı edilmiştir.

1990 yılında 67 taciz olayı, medya kuruluşlarına yönelik 24 saldırı, sekiz yayın yasağı, 12 tutuklama ve iki gazeteci ölümü meydana gelmiştir. Erşad yıllarında toplam 31 yayın yasağının 24'ü 1974 Özel Yetkiler Kanunu kapsamında yapılmıştır (Alam 2008:197). Kasım 1989'da yeniden olağanüstü hal ilan edilmiş ve tüm eleştirel habercilik yasaklanmıştır. Bir ay sonra rejim, ulusal, koordineli grevler ve sokaklardaki milyonlarca insan karşısında çökmüştür.

1.2.9. Çok Parti Dönem ve Medyanın Özelleştirilmesi

Khaleda Zia Dönemi 1991-1996: 1990'daki kitlesel yurttaş yükselişinin ardından askeri diktatörlükten demokrasiye geçişle birlikte, çok uzun sürmese de basın özgürlüğü iyileşti. Bangladeş'te gerçek özünde basın özgürlüğü doksanlı yıllarda çok kısa bir ömre sahipti. Erşad'ın düşmesiyle birlikte, o zamanki baş yargıç Shahbuddin Ahmed başkanlığındaki geçici hükümete, tüm ulusal siyasi partiler arasında uzlaşmanın ardından 90 gün içinde genel seçim yapma yetkisi verildi. Geçici hükümet, bir kararname çıkararak, hükümetin herhangi bir yayını durdurma yetkisine sahip olduğu Özel Yetkiler Yasası'nın baskıcı hükümlerini değiştirdi. Ancak, bazen hükümet basın tavsiyesi vermeye devam etmiştir.

Yerel ve uluslararası gözlemcilerin özgür ve adil olarak nitelendirdiği seçimin ardından Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP) galip gelmiş ve Khaleda Zia başbakan olmuştur. Ancak, görevdeki ilk dönemi, mevcut başkanlık sistemi yerine parlamenter hükümet sistemine geçilmesi ve genel seçimlerin yürütülmesi için tarafsız bir vekil hükümet sistemine geçilmesi talepleri de dahil olmak üzere çeşitli konularda devam eden karışıklıklarla gölgelendi.

Bu türbülansa rağmen medya ortamı sınırlı ama olumlu bir değişim geçirdi. Hükümet, ilk kez yabancı yayıncılar için yayınları açarak BBC Dünya Servisi'nin programlarını FM frekanslarında yayınlamasına izin verdi. Ayrıca ABD kablolu TV ağı CNN'nin Bangladeş'te yayın yapmasına izin verdi. Ancak ülke içinde yayın medyasının özel mülkiyetine izin vermekten kaçındı. Devlete ait televizyon ve radyonun sınırlı da olsa muhalefet haberlerini yayınlamasına izin verilmiştir. Bu yeni özgürlükler, görevdeki ilk döneminin büyük bir bölümünde devam etti ancak bu uzun sürmemiştir.

Diğer tüm muhalefet partileri tarafından boykot edilen Şubat 1996'daki seçimler ülke çapında şiddetli bir protestoya neden oldu. Nilphamari'nin kasabadaki haftalık Neel Sagar gazetesinin muhabiri Quamruzzaman, hükümetin kuzeydeki şiddetli bir protesto

seçim sonuçlarına yönelik baskısını takip ederken güvenlik görevlileri tarafından ölümcül bir şekilde vuruldu.

2006 yılına kadar Awami Ligi ile BNP arasında iktidar el değiştirmişti, ancak bu dönemde basın özgürlüğünün durumu kademeli olarak azaldı ve gazeteciler için riskler kademeli olarak arttı (Ahmed, 2021).

Şeyh Hasina Dönemi 1996-2001: 1996'da Awami Ligi, demokrasinin restorasyonundan bu yana ilk kez iktidara geri döndü ve haber ve güncel olaylar istasyonu Ekushey TV'nin yanı sıra diğer iki ATN Bangla ve Channel I'in piyasaya sürülmesiyle yayın medyasının özel mülkiyetine izin verdi. Ancak yolsuzluk ve parti aktivistleri tarafından işlenen suçlar hakkında haber yapan gazeteciler, Prothom Alo muhabiri Tipu Sultan da dahil olmak üzere ciddi fiziksel şiddete maruz kaldı (Ahmed, 2021). 1996 yılında kızı Şeyh Hasina iktidara geldi ve Dainik Bangla, Times, Bichitra , Anand Bichitra'yı kapattı ve 1000 gazeteci-çalışanı işten çıkardı (Ahmed,2015)

Khaleda Zia Dönemi 2001-2008: 2001 yılında BNP, ETV'nin lisansını iptal etti ve güvenlik güçleri, özel kanalların karasal yayından çıkarılmasına ilişkin bir mahkeme kararına dayanarak yayın ekipmanlarına el koydu. Hükümeti eleştiren gazeteler ve gazeteciler tehditlerle karşılaştı ve tacize uğradı. Önceki Awami Ligi rejiminden nispeten daha kötüydü ancak Awami Ligi 2009'da yeniden iktidara geldikten sonra, medya özgürlüğünün durumu daha da kötüleşti. Awami Ligi de önceki BNP rejimi sırasında yayın için izin almış üç özel TV kanalını kapatmış, BNP yanlısı bir gazete olan Amar Desh'i çıkaran bir matbaayı kapatmış ve gazetenin editör-yayıncısını tutuklamıştır. Gazetecileri Koruma Komitesi'ne (CPJ) göre, 1996 ile 2001 arasında beş gazeteci öldürülmüş ve 2002 ile 2006 arasında öldürülen gazeteci sayısı yedidir. Aynı tarihsel veriler, 2012 ile 2021 yılları arasında 11 gazetecinin hayatını kaybettiğini göstermektedir. Cinayetler, hapis ve kayıplarla ilgili CPJ verileri, Bangladeş'te birbirini izleyen hükümetler altında medyanın karşı karşıya kaldığı tehditlerin artan yoğunluğunu göstermktedir (Ahmed, 2021).

1.2.10. Şeyh Hasina Rejimi ve Dijital Güvenlik Yasası 2008

Son yıllarda, Bangladeş'te medya çoğulculuğu, farklı sesler anlamında değil, yalnızca medya kuruluşlarının toplam sayılarında tasvir edildiğinden çok farklı bir anlam kazanmıştır. Bağımsız Bangladeş'in ilk yıllarında, elektronik medya veya yayın tamamen devlet kontrolü altında olduğundan, medya yalnızca gazeteler anlamına geliyordu ancak şimdi hem geleneksel medya kuruluşları hem de yeni dijital medya platformları mantar gibi çoğaldı. Şu anda, Dakka'da 1.200 ve ülke çapında 3.000'in üzerinde (bunlardan kaçının yayınlandığı net olmamakla birlikte) ve otuzdan fazla TV kanalı bulunan günlük bildiriler bulunmaktadır. Ne yazık ki, bu tür mantar g'b' büyümesi, gerçekten bağımsız medyayı neredeyse yok etti ve iktidar partisine çok sayıda propaganda aracı sağlamıştır.

Haber merkezi yöneticileri, günümüzde en çok korktukları şeyin telefonun diğer ucundan verilen "resmi olmayan" basın tavsiyeleri olduğunu söylemektedirler. Bu, kağıt üzerinde bulunmadığından (ve bu nedenle itiraz edilemez olduklarından) daha önce yazılmış direktiflerden daha güçlü olabilir ancak karşı çıkılırsa tacize, iş yapmada müdahalelere ve hatta kişisel güvenlik riskine neden olabilir.

Editör Mahfuz tarafından mükemmel bir şekilde anlatılan şöyle ki, ülkenin en iyi İngiliz gazetesi The Daily Star'ın editörü Anam 2019'da şöyle yazmıştır: "Basın özgürlüğünün yeni bir cisimleşmesi var. Bu, 'özgürlüğe övgü'dür - basının tamamen özgür olduğu, ancak yalnızca övmek için olduğu ve basın ne kadar çok övebilirse, o kadar özgür olduğunun onaylandığı yerdir."

Önde gelen bir küresel medya hakları grubu olan Sınır Tanımayan Gazeteciler (Reporters Without Borders), 2021 yıllık raporunda, "otosansür eşi görülmemiş seviyelere ulaştı çünkü editörler haklı olarak hapis cezası veya medya kuruluşlarının kapatılması riskini göze almıyorlar" demektedir. Otosansürün arkasındaki nedenleri açıklayarak, "gazetecilere karşı polis ve sivil şiddette endişe verici bir artış oldu. Birçok gazeteci, blog yazarı ve karikatürist de pandemi ve bunun toplum üzerindeki etkisi

hakkında haber yaptıkları için tutuklandı ve yargılandı. Bu amaçla, hükümetin artık sorunlu gazetecileri susturmak için özel olarak hazırlanmış bir yargı silahı var - 'negatif propagandanın' 14 yıla kadar hapisle cezalandırıldığı 2018 dijital güvenlik yasasıdır."

Medyadaki gelişmeleri izleyen başka bir uluslararası kuruluş olan Freedom House, gazetecilerin ve medya kuruluşlarının sık sık davalar, taciz ve ciddi veya ölümcül fiziksel saldırılar da dahil olmak üzere birçok baskı biçimiyle karşı karşıya kaldığını söylüyor. "2020 yılı boyunca", "gazeteciler üniformalı güvenlik güçleri tarafından dövüldü, kaybolmaya zorlandı veya iftira iddialarından dolayı dava edildi. Gazeteciler, hem 2018 parlamento seçimleri hem de 2019 yerel seçimleri sırasında 1971 savaşı ve seçim usulsüzlükleriyle ilgili haber yaptıkları nedeniyle tutuklandı veya saldırıya uğradı. Medya çalışanlarına yönelik saldırılar için bir cezasızlık ortamı kural olmaya devam ediyor ve 2015'ten bu yana bir dizi blog yazarı cinayetinde adaleti sağlamak için çok az ilerleme kaydedildi. Düzinelerce blog yazarı ve gazeteci saklanıyor ya da sürgünde bulunmaktadır. 2018 Dijital Güvenlik Yasası, hükümetin herhangi bir arama emri olmaksızın arama yapmasına veya kişileri tutuklamasına izin vermekte, çeşitli ifade biçimlerini suç saymakta ve gazeteciler bu yasaya şiddetle karşı çıkmışlardır."

Bangladeş'in önde gelen Bangla gazetesi Prothom Alo tarafından derlenen rakamlara göre, Aralık 2018'de Dijital Güvenlik Yasası'nın yürürlüğe girmesinden bu yana günde ortalama üç kişiye bu yasa kapsamında karşı ceza davası açılmıştır. İnsan hakları grupları, Kovid-19 salgınının başlangıcından bu yana DSA kapsamında en az 80 gazeteciye dava açıldığını, 2 gazetecinin öldürüldüğünü, 70 gazetecinin yaralandığını ve en az 5 gazetecinin çeşitli dönemlerde zorla kaybetmeye maruz kaldığını söylemektedir.

Ülke, muhalefetin neredeyse yok edildiği ve tüm devlet kurumlarının çöktüğü benzeri görülmemiş bir siyasi dönüşümden geçerken, bağımsız medyanın ve gazetecilik özgürlüğünün hayatta kalması için büyük zorluklar mevcuttur. Medyanın 50 yıllık yolculuğu ne yazık ki artık tehlikeli bir duruma gelmiştir (Ahmed, 2021).

Şeyh Hasina'nın 2009'daki ikinci hükümet dönemi ve 5 Ocak'taki düzmece seçimlerin ardından medya çılgınlığı önceki tüm rekorları aşmıştır. Gazete haberlerine göre, Şeyh Hasina'nın beş yıllık hükümeti ve mevcut tartışmalı rejim sırasında, gazeteci Sagar- Runi çifti de dahil olmak üzere 24 gazeteci öldürülmüş, beş binden fazla gazeteci işkence görmüştür.

Kanal Bir şu anda kapalı durumdadır. Popüler Dainik Amar Desh gazetesi hükümet tarafından iki kez kapatıldı ve gazetenin ofisi gizemli bir yangında yandı. Geçici yasak adı altında Diganta ve İslami televizyonların yayını bir anda durduruldu. Bunun dışında hükümet, Dakka dışında iki yüzden fazla bölgesel gazeteyi kapattı. Sonuç olarak işsiz gazeteci-çalışan yürüyüşleri artmaktadır (Ahmed, 2021).

Bu hükümet Günlük Amamr Desh editörü Mahmudur Rahman'ı hapse atıp tutuklayarak iki kez işkence yaptı. Mahmudur Rahman'a karşı 68 dava açıldı. Hükümet ayrıca kıdemli gazeteci ve genel yayın yönetmeni Abul Asad'ı da hapse attı (Ahmed,2015).

Gerekli işlem yapılacak Prothom Alo gazetesinin 27 Şubat'ta ön sayfasında yer alan bir haberde, Başbakan'ın oğlu Sajib'in öldürüldüğü söyleniyor. Wazed Joy, resmi Facebook statüsünde Daily Star editörü Mahfuz'un Anam ve avukat Dr. Kamal Hossain tutuklanmalıdır. Bu arada Awami League ayrıca bir avukat aracılığıyla, Daily Star editörü, baş haber editörü ve baş fotoğrafçı hakkında dava açtı. Awami Ligi başkanlık üyesi Şeyh Salim, 22 Şubat'ta Krishibid Enstitüsü Oditoryumu'nda düzenlenen bir etkinlikte Başbakanın huzurunda medyanın terörist bombacıları kışkırttığını söyledi. 'Basın özgürlüğü her istediğinizi yapmak anlamına gelmez. Bunları yapanlar suç ortağı olarak yargılanacaktır' diye konuşmuştur.

Başbakan Dhaka Medical'in yanık ünitesini ziyaret ederken televizyon kanallarını tehdit etti. Khaleda Zia ve BNP-Cemaat'in televizyon kanallarındaki haberlerini eleştirerek, "Cellat haberi yayınlanmazsa televizyon çalışmaz mı?" Bu kanalları onayladık. Daha önce Başbakan, Meclis'teki talk show panelistlerini de eleştirmişti. Talk

show'un açıklamaları incelendikten sonra işlem yapılacağını söyledi. Saygın bir gazeteci olan rahmetli ABM Musa da eleştiriden kaçmadı.

Parlamento dışında, hükümetin bakanları ve iktidar partisi liderleri sık sık sohbet programı panelistleriyle alay ediyor. Banglavision'ın popüler sohbet programı 'Frontline', görünmez telefon tehdidi nedeniyle kapatıldı. Bu sohbet programı, Manabzamin Sekreteri Matiur Rahman Chowdhury yönetiminde son beş yıldır devam ediyordu. TV kanalı, Ekushe TV'de BNP Kıdemli Başkan Yardımcısı Tarek Rahman'ın bir konuşmasını yayınladığı için eleştirildi. Ekushey TV başkanı Abdus Salam tutuklanarak Rima'ya götürüldü. Hakkında Pornografi Kontrol Yasası kapsamında dava açıldı. TV kanalının çalışmasına izin verilmemekte ve canlı yayınları dahil normal yayınları kesintiye uğramaktadır.

İddiaya göre enformasyon bakanının baskısı ve talimatıyla kablo operatörleri Ekushey TV de dahil olmak üzere çeşitli kanalların yayınını kesmek zorunda kalmaktadır. TV kanallarında görünmez telefon şiddeti o kadar yaygın ki, çoğu durumda kanal yetkilileri sorun ve riskten kaçınmak için otosansüre başvurmaktadır. Konuşma programı başlamadan önce sunucu, tartışmacılardan kelime ve konu seçimi konusunda dikkatli olmalarını istemektedir.

Gazeteci Shaukat Mahmud, gazetecilerin en yüksek forumu olan Bangladeş Federal Gazeteciler Birliği'nin (BFUJ) başkanıdır. Ulusal Basın Kulübü'nün dört kez genel sekreteri ve iki kez seçilmiş başkanıydı. Gazeteci çift Sagar-Rooney cinayeti protesto etti ve medya özgürlüğüne, ifade özgürlüğüne, gazetecinin ekmek ve tereyağı hareketine ve medya saldırılarına karşı seslerini yükselttiler. TV talk show'larındaki argümanlar aracılığıyla güçlü analizler yaptı. Onu caydırmak için bir strateji olarak aleyhine 6 nesnel dava açıldı. Aynı şekilde NTV başkanı Musaddık Ali de tutuklandı. Amacı NTV gibi popüler bir televizyon kanalının kontrol edilmesidir.

NewAge Editörü Nurul Kabir, talk şovlarda her zaman cesur açıklamalar yapmıştır. Tejgaon Shilpanchal polis karakolunun OC liderliğindeki 20/25 polis ekibi

geçen Aralık ayında NewAge ofisini aradı. 27 Şubat'ta JustNews BD.com hükümet tarafından kapatıldı. Çevrimiçi gazetenin suçunu, çevrimiçi derginin editörü Mushfiqul Fazal Ansari, Washington'da Dışişleri Bakanlığı sözcüsü ve New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin düzenlediği brifingde sordu. Dakka dışındaki yazılı ve elektronik medyadaki gazeteciler, kanun ve düzen güçleri ve yönetimin sık sık tehdit ve baskısı altında çalışmaktadır. 26 Şubat'ta Seventy-Eka TV'de yayınlanan bir talk show'da Daily Star editörü Mahfuz, Anam gazetesinin muhabirlerinin maruz kaldığı baskıdan bahsetmiştir.

Geçen Ağustos ayında hükümet, özel radyo TV yayın politikasını açıkladı ancak bu politika, özel radyo- TV'nin elini ayağını bağlama girişimidir. Politika, çeşitli gazeteci kuruluşlarının ve Editörler Konseyi'nin derhal iptali yönündeki taleplerine rağmen halen yürürlüktedir. Politika, medyayı zor durumda bırakacak bazı maddeler içermektedir. Kanun ve asayiş gücüne karşı konuşulamayacağı gibi, yargı yetkisine sahip bir hükümet yetkilisi olan DC'ye karşı da konuşulamaz. Tartışma programlarında, reklam kampanyalarında vs. özgürce fikir beyanı bulunmamaktadır (Ahmet,2015).

Bangladeş'te Medyayı Bastırma Araçları: Bangladeş'te birbirini izleyen hükümetler, medyayı sadakat ve boyun eğdirmek için çeşitli teşvikler ve cezalar kullandı. Bunlar, yayın izni ve yayın lisansı verme yetkisi; baskı malzemeleri ve yayın ekipmanına kısıtlayıcı ithalat vergileri uygulamak; hükümet reklamlarının tahsisi; bu tür reklamların ödemelerinin ertelenmesi; kamu kuruluşlarına ve resmi işlevlere erişimin kısıtlanması; resmi ve gayri resmi tavsiyelerin verilmesi; tehdit ve taciz etmek için yasalar uygulamak ve hatta (bazen) şiddete başvurmaktır.

Bağımsızlıktan sonraki ilk yıllarda, o zamanki Ticaret Bakanlığı, yurt dışında ihracata yönelik yüksek talebi gerekçe göstererek yerel olarak üretilen gazete kağıdına kotalar koymuştur. Daha sonraki yıllarda, gazeteler ithal gazete kağıdına bağımlı hale geldiğinde, bu kota sistemi bir ‘havuç ve sopa’ gibi kullanılmış ve siyasi müttefiklerin kar için herhangi bir fazla tahsisatı satarak kar elde etmelerine izin verilmiştir.

Devlet reklamları her zaman sadakati ödüllendirmek için bir araç olmuştur. Ancak 2013'ten bu yana hükümet, özel sektör işletmelerine, gayri resmi de olsa, hükümetteki yolsuzluğun maskesini düşürmesiyle ve kolluk kuvvetleri tarafından insan hakları ihlallerini bildirmesiyle tanınan Bangla'daki Prothom Alo gazetesine reklam vermemeleri konusunda baskı yapmaktadır. İktidar partisi üyeleri tarafından taciz, gazetecileri gerçekleri söylemekten caydırmak için yaygın olarak kullanılan bir başka taktiktir.

Hükümetin yanı sıra, Bangladeş'te medya kuruluşlarının sahipleri de medya özgürlüğünü ciddi şekilde tehdit eder hale gelmişlerdir çünkü medyaya sahip olan şirketler, haberleri ve fikirleri etkilemek için mali güçlerini kullanarak amansızca çıkarlarının peşinde koşuyorlar. Bu iş çevrelerinin çoğu, ticari çıkarlarını ilerletmek ve rakiplerine zarar vermek için kendi gazetelerini veya medya kuruluşlarını kurmuşlardır. Bu da bu medya platformlarında çalışanlar için objektif gazeteciliği zorlaştırmaktadır (Ahmed, 2021).

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE SİYASET VE MEDYA DÜNYASINA GENEL BİR BAKIŞ

2.1. TÜRKİYE SİYASİ TARİHİ

Türkiye geçmiş tarihi, stratejik konumu, büyüyen ekonomisi ve aktif demokratik siyasi sistemi nedeniyle İslam dünyasının en önemli siyasi aktörlerinden biridir. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra, Mustafa Kemal Atatürk ve dava arkadaşları tarafından yeni, batı odaklı modern bir siyasi sistem getirilmiştir. 1945 yılına kadar tek parti sistemiyle yönetilen ülke, 1950'den sonra Türkiye'nin demokrasi yolculuğuna çıkmıştır. Birkaç darbe yaşamasına rağmen Türk demokrasisi olgun bir aşamaya ulaşmış ve Türkiye istikrarlı ve güçlü bir ülke haline gelmiştir.

Türkiye'nin siyasi tarihine kargaşa ve istikrarsızlık damgasını vurmuştur. Ülke askeri darbeler, aşiret ayaklanmaları ve milliyetçi coşku yaşamıştır. Türkiye'nin modern tarihi, Doğu ile Batı, demokrasi ile otoriterlik, İslam ile laiklik arasında bir denge bulmaya çalışmanın tarihidir. Mekanizması gibi birkaç faktöre bağlanmakta, AK Parti'nin ana rakibi, laik, liberal bir parti olan Cumhuriyet Halk Partisi'dir (CHP). CHP, Türkiye tarihinin büyük bir bölümünde iktidarda olmasına karşın, son yıllarda iktidar yetkisini seçim yoluyla AK Parti'den'den almayı başaramamıştır. 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde AK Parti'nin adayı Recep Tayyip Erdoğan oyların yüzde 52,6'sını alırken, CHP'nin adayı Muharrem İnce yüzde 30,6 oy almıştır. Erdoğan'ın zaferi, AK Parti'nin iktidarını sürdürmesi için bir zorunluluk olarak görülmüştür.

Türkiye şimdi 2023'teki genel seçim aşamasında ve Cumhurbaşkanı Erdoğan liderliğinde- Cumhur İttifak'ı, Türk yüzyılı adlı seçim kampanyasını başlattı. Erdoğan tekrar cumhurbaşkanı adayı olarak ilan edildi. Buna karşılık, ana muhalefetteki CHP

liderliğindeki altı partili Millet İttifak'ı da iktidara gelmekten umutlu durumdadır. Yüksek enflasyon oranı, işsizlik oranı ve Türk lirasının oldukça düşük değeri nedeniyle muhalefet zafer konusunda daha emin durumdadır. Erdoğan hükümeti ise imalat, ihracat, inşaat, eğitim ve diğer sektörlerde başarısını göstermektedir. Nitekim 2023 seçimleri her iki taraf için de çekişmeli bir seçim olmuş ama yine Cumhur İttifaki kazandı.

2.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Kuruluşu

1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, Türkiye tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Saltanat, 1 Kasım 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından feshedildi. Mehmed VI ve ailesi, İngiltere'den güvenlik talebinde bulunmuş ve sonunda İtalya'nın San Remo kentinde sürgüne gitmiştir. Bu durum, 1919'da başlayan ve 1923'te Lozan Antlaşması'nın imzalanmasıyla sona eren Türk Kurtuluş Savaşı'nın bir sonucuydu. Lozan Antlaşması, Türkiye Cumhuriyeti'ni bağımsız bir devlet olarak tanımış ve ülkenin sınırlarını belirlemiştir. Ankara, 13 Ekim'de yeni Türk devletinin başkenti olarak resmi statüye kavuşmuş, 29 Ekim'de Mustafa Kemal'in ilk cumhurbaşkanı olarak görev yaptığı bir cumhuriyet ilan edilmiştir.

Cumhuriyetin oluşumu, Türkiye'de yeni bir anayasa, yeni hükümet yapısı ve yeni bir ulusal kimlik dahil olmak üzere birçok önemli değişikliği beraberinde getirdi. Bu değişiklikler, önümüzdeki yıllarda daha fazla siyasi istikrar ve ekonomik büyümeye yol açmıştır. Cumhuriyetin kurulması, Türkiye ile dünyadaki diğer ülkeler arasında kültürel alışveriş için de fırsatlar yaratmıştır. Bu cumhuriyetin oluşumu, günümüz Türkiye'sinin bugünkü haline gelmesinde etkili olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, modern Türkiye tarihinde önemli bir olaydır. Yüzyıllar süren Osmanlı egemenliğinin sonunu işaret etmiş ve ülke için yeni bir çağ başlatmıştır. Cumhuriyetin kuruluşu, ilk cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Atatürk'ten büyük ölçüde etkilenmiştir. Mustafa Kemal, 1923'te Türkiye'nin bir cumhuriyet olacağını ilan etmiş ve onu bir cumhuriyete dönüştürmeye koyulmuştur. Yeni bir alfabenin getirilmesi ve kadınlara erkeklerle eşit haklar verecek yasaların değiştirilmesi

de dahil olmak üzere ülkeyi modernleştirmeyi ve laikleştirmeyi amaçlayan reformlar başlattı. Atatürk'ün öncülüğünde Türkiye nihayet bağımsız bir ulus devlet olmuş ve 29 Ekim 1923'te resmen cumhuriyet ilan edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin oluşumunun hem Türkiye hem de daha geniş bölge için geniş kapsamlı etkileri olmuş ve onu demokrasi ve ilerlemeye yönelik tamamen yeni bir yola sokmuştur.

2.1.2. Tek Parti Dönemi

Türkiye'de 1923-1945 yılları arasındaki dönem tek parti dönemi olarak bilinir. Bu süre zarfında hükümet tek bir siyasi partinin, Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) hakimiyetindeydi. Tarihin bu dönemine, Türk siyasetinde ve toplumunda yeni bir anayasanın kurulması, gücün daha fazla merkezileştirilmesi ve milliyetçi ideolojilere yapılan vurgu dahil olmak üzere birçok önemli gelişme damgasını vurmuştur. Aynı zamanda, Türkiye'yi modern bir ulus devlete dönüştürmeye yardımcı olan güçlü bir lider olarak Mustafa Kemal Atatürk'ün yükselişini de görülmüştür.

Bu dönemde CHP, ekonomik reformlar ve sosyal değişimler de dahil olmak üzere ülkenin çehresini önemli ölçüde değiştiren bir dizi politika uygulamıştır. Bu dönem aynı zamanda otoriterlik ve baskıda bir artışın yanı sıra sivil özgürlüklerde bir düşüş görülmüştür.

Türkiye'de tek parti döneminde çok az muhalefet partisi vardı. Kasım 1924'ten Haziran 1925'e kadar varlığını sürdüren ve sadece 29 üyesi bulunan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Mustafa Kemal'in, aralarında Milli Mücadele'deki en önemli müttefiklerinden bazılarının da bulunduğu liderlerinin çok sayıda partiye sahip olabileceğinden endişe etmesi nedeniyle kapatıldı.

12 Ağustos'tan Aralık 1930'a kadar varlığını sürdüren Serbest Cumhuriyet Fırkası da Mustafa Kemal'in kendi rejimine karşı ılımlı bir muhalefet örgütlemeye yönelik başarısız bir girişimiydi. Zamanın geri kalanında oldukça otokratik bir şekilde hüküm sürdü. Mustafa Kemal, 1926'da hayatına kast edilen bir komplo, hasımlarının özel bir

mahkemede yargılanmalarıyla sonuçlanınca hasımlarıyla başa çıkma fırsatı bulmuş, birçoğu ölüm, hapis veya sürgün cezaları almıştır. Meclisin dışında, 1925, 1930 ve 1937'deki tehlikeli Kürt ayaklanmaları da dahil olmak üzere muhalefet şiddetle bastırıldı. Buna rağmen muhalefet, 1946 yılına kadar Meclis'te Bağımsız Grup adı altında faaliyetlerini sürdürmüştür (Arslan, 2005).

2.1.3. Türkiye'nin Çok Partili Hayata Geçişi Ve Siyasi İktidarlar

Türkiye'de 1950 seçimleri, Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) tek parti iktidarı döneminden sonra çok partili siyasetin başlangıcını göstermesi bakımından ülke tarihinde önemli bir an olmuştur. Bu seçim, Türkiye'de demokrasinin yolunu açan kritik bir dönüm noktası olmuştur.

CHP, kurulduğu 1923 yılından bu yana tek parti sistemi ile Türkiye'yi yönetiyordu. Ancak bu yönetim sistemi, siyasi muhalefeti bastırdığı ve halkın sesini marjinalleştirdiği için demokrasiye elverişli değildi. 1946'da, İkinci Dünya Savaşı sonrası ilk seçimler yapıldı ve bu, halkın değişim arzusunun açık bir göstergesiydi. Ancak CHP, düşük bir çoğunlukla da olsa seçimi kazanmayı başarmıştır.

1946 seçimlerini takip eden yıllarda, artan otoriterlik, yolsuzluk ve ekonomik ilerleme eksikliği nedeniyle CHP'nin popülaritesi azalmaya devam etmiş ve halkın iktidar partisine karşı memnuniyetsizliği 1950 seçimleri öncesinde doruk noktasına ulaşmıştır.

1946'da kurulan Demokrat Parti (DP), halkın hoşnutsuzluğundan yararlanmayı başardı. Celal Bayar liderliğinde kurulan DP, ekonomik kalkınma, siyasi liberalleşme ve sosyal reform platformu üzerinde çalışmiş ve DP'nin kampanyası, ağırlıklı olarak milliyetçi söylemlere ve korku söylemine dayanan CHP'nin kampanyasıyla taban tabana zıt bir durumdaydı.

1950 seçimleri, her iki partinin de önemli kazanımlar elde etmesiyle şiddetli bir şekilde tartışılan seçim olmuştur. Sonunda DP, oyların %53'ünü alarak ve Ulusal Meclis'teki 487 sandalyenin 416'sını alarak galip gelmiştir. CHP oyların sadece %17'sini almış ve Meclis'te sadece 69 milletvekili çıkarabilmiştir.

DP'nin 1950 seçimlerindeki zaferi, Türk tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. İlk kez iktidar partisine demokratik bir alternatif sunan geçerli bir muhalefet partisi vardı. DP'nin zaferi aynı zamanda Türkiye'de tek parti iktidarının sonunu ve çok partili demokraside yeni bir çağın başlangıcını işaret etmiştir.

DP hükümeti, siyasi liberalleşme ve sosyal reform yolunda önemli adımlar attı. Sansürü kaldırdılar, daha fazla ifade özgürlüğü sağladılar ve sıradan vatandaşların hayatlarını iyileştirmeyi amaçlayan politikalar uyguladılar. Ancak, DP hükümetinin çabaları zorluklarla doluydu ve ekonomiyi idare etme biçimleri ve otoriter eğilimleri nedeniyle bazı çevrelerden eleştirilere maruz kaldılar.

DP hükümetinin karşılaştığı zorluklara rağmen, 1950 seçimleri Türkiye tarihinde önemli dönüm noktası olmuştur. Seçim, halkın sesinin sandıktan duyulacağı yeni bir demokrasi çağının başladığının sinyallerini vermiş ve DP'nin zaferi, Türkiye'de demokrasinin mümkün olduğunu kanıtlamış, gelecekteki hükümetlerin onun mirası üzerine inşa edilmesinin yolunu açmıştır.

Landau (2016) 1950 seçimlerinin Türkiye tarihinde bir "dönüm noktası" olduğunu öne sürerek ayrıntılı bir analiz yapmaktadır. Heper, seçmenlerin CHP'nin otoriterliği ve yolsuzluklardan duyduğu memnuniyetsizliği fırsat bilen Demokrat Parti'nin (DP) rolünün altını çizmektedir. Ayrıca, seçimin daha çoğulcu ve demokratik bir siyasi sisteme geçişi temsil ettiğini ileri sürerek, seçimin Türk demokrasisi üzerindeki etkisini de araştırmaktadır.

Sonuç olarak, 1950 seçimleri Türk tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. DP'nin zaferi, Türkiye'de tek parti iktidarının sona erdiğinin ve çok partili demokrasinin

başladığının sinyallerini vermiştir. DP hükümetinin siyasi liberalleşme ve sosyal reformu amaçlayan politikaları, Türkiye'de demokrasinin güçlenmesine yardımcı oldu ve gelecekteki hükümetlerin onun mirası üzerine inşa etmelerinin yolunu açmıştır.

2.1.4. 27 Mayıs Askeri Darbesi Ve Sonrasındaki Gelişmeler

27 Mayıs 1960'ta Türkiye'de bir grup subay darbe düzenlemiştir. Darbe başarılı olmuş ve hükümet devrilmiştir. Yeni hükümete, ülkenin yeni devlet başkanı olan Orgeneral Cemal Gürsel başkanlık etti.

O zamandan beri Türk demokrasi hayatında 27 Mayıs darbesi hep tartışılmış ve ülkede iki başlıklı bir kutupsal anlayış doğmuştur bu nedenle 1960 darbesinin acı hatıraları, demokrasi tartışmaları ülkenin peşini bırakmamaktadır.

27 Mayıs 1960'ta 38 kişilik alt rütbeli subaylar, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı ve daha sonra idam edilecek olan Başbakan Menderes'i görevden alan bir askeri darbe başlattı. Uzun bir süreçten sonra sistem, Ekim 1961'de sivil denetime geri dönmüştür. 1960 darbesinin ardından parçalanmış bir siyasi sistem ortaya çıkmış, DP kapatılmış, siyasetçiler hapse atılmışlardır. 1961 seçiminden sonra DP'nin mirasçısı durumundaki Ragıp Gümüşpala tarafından kurulan Adalet Partisi (AP) ile İsmet İnönü'nün genel başkanlığını sürdürdüğü Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) arasında ilk başta gidip gelen bir dizi istikrarsız hükümet koalisyonları kurulmuş ardından bağımsızlar ve diğer partilerle CHP arasında koalisyonlar 1965 seçimine kadar devam etmiştir.

Ordu, Mart 1971'de sivil hükümeti uyaran bir muhtıra yayınlamış ve bu, Demirel hükümetinin düşmesine ve geçici teknokrat hükümetlerin kurulmasıyla sonuçlanan başka bir sürece yol açmıştır. 1973 seçiminin ardından Temmuz 1974'te, Başbakan Bülent Ecevit yönetiminde, İslamci Milli Selamet Partisi ile koalisyon halinde Türkiye, Kıbrıs'a müdahaleyi gerçekleştirmiştir. Kıbrıs Barış Harekatı ardından Ecevit, seçimlerde birinci olmasına rağmen görevde kalmazken, sağ partiler arasında bir dizi koalisyon olan Ulusal Cephe hükümetleri kurulmuştur. Parçalanmış siyasi ortam ve

zayıf ekonomi, Türkiye'nin şehirlerinin sokaklarında aşırı milliyetçiler ve komünistler arasında artan şiddete yol açmış ve 1970'lerin sonlarında yaklaşık 5.000 kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır.

2.1.5. 12 Eylül 1980 Askeri Derbesi ve Sonrasındaki Gelişmeler

Türkiye'deki 12 Eylül 1980 askeri darbesi, ülke tarihinde siyasi manzara için geniş kapsamlı sonuçları olan kritik bir andır. Askeri darbe, Türkiye'de birkaç yıldır patlak veren yaygın sosyal ve siyasi huzursuzluğa bir yanıt kapsamında değerlendirilebilir.

Darbeye giden yıllarda Türkiye, sık sık hükümet değişiklikleri ve karşıt ideolojik gruplar arasında şiddetli çatışmaların yaşandığı bir siyasi istikrarsızlık dönemi yaşamıştır. Ülke, sosyal huzursuzluğu daha da artıran ekonomik sorunlar, yüksek enflasyon oranları ve yaygın yoksullukla mücadele ediyordu.

Orgeneral Kenan Evren önderliğindeki askeri darbe, ülkede asayişi ve düzeni yeniden sağlamayı ve istikrarı yeniden getirmeyi amaçlıyordu. Darbe başarılı olmuş ve ordu hükümetin kontrolünü ele geçirmiş, anayasayı askıya almış ve sıkıyönetim ilan etmiştir. Askeri hükümet başlangıçta, istikrar ve güvenlik konusunda umutsuz olan halk arasında popüler konuma da gelmiştir.

Bununla birlikte, katı sansür yasaları uyguladıkları, siyasi partileri yasakladıkları ve binlerce insanı tutuklayıp hapse attıkları için askeri hükümetin başlangıçtaki popülaritesi hızla azaldı. Hükümet ayrıca ekonomiyi yeniden yapılandırmayı amaçlayan ekonomik politikalar uygulamış ve bu da yaygın işsizlik, enflasyon ve toplumsal huzursuzluğa yol açmıştır. 12 Eylül darbesi ve sonrasının Türk toplumu ve demokrasisi üzerinde derin bir etkisi olmuştur. Birçok kişi tarafından Türk tarihinin karanlık noktalarından biri olarak kabul edilmektedir.

2.1.6. Yeni Siyasi Partiler ve İktidarlar.

1983'te askeri hükümet, siyasi parti yasağını kaldırmış ve Turgut Özal'ın liderliğindeki Anavatan Partisi (ANAP) darbe sonrası yapılan seçimi kazanmıştır. Özal'ın hükümeti, ekonomik bir patlamaya yol açan ve birçok Türk için yaşam standartlarını iyileştiren önemli ekonomik reformlar gerçekleştirdi.

Özal, Kasım 1983 seçiminden sonra göreve geldiğinde Türkiye yüksek enflasyon, düşük büyüme ve yüksek işsizlik oranları gibi önemli ekonomik zorluklarla karşı karşıyaydı. Özal'ın hükümeti, ekonomiyi istikrara kavuşturmayı ve büyümeyi teşvik etmeyi amaçlayan bir dizi kapsamlı ekonomik reformu derhal uygulamaya koydu.

2.1.7. Anavatan Partisi İktidarı

Özal'ın hayata geçirdiği en önemli ekonomik reformlardan biri ekonominin serbestleştirilmesiydi. Ekonomi üzerindeki devlet kontrolünü azaltmak ve özel sektör büyümesini teşvik etmek için bir dizi önlem getirdi. Özal, yabancı yatırımı artıracak, bürokrasiyi azaltacak ve vergi sistemini düzene sokacak önlemleri de hayata geçirmiştir.

Bu reformların bir sonucu olarak Türkiye, Özal'ın Başbakan olduğu dönemde ekonomik bir patlama yaşadı. İlk başlarda ekonomi hızla büyüdü ve enflasyon oranları ile işsizlik oranları da düştü ve birçok Türk vadandaşı için yaşam standartları iyileşti.

Turgut Özal başbakanlığı sırasında birçok sosyal reformu da hayata geçirmiştir. Bu reformlar sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik alanındaki iyileştirmeleri içeriyordu. Özal, o dönemde Türkiye'de önemli bir sorun olan din özgürlüğü ve azınlık haklarının geliştirilmesine yönelik tedbirler de getirmiştir.

Önemli başarılarına rağmen, Özal'ın hükümeti eleştirisiz değildi. Pek çok eleştirmen Özal'ı otoriter olmakla ve siyasi muhalefeti bastırmakla suçladı. Hükümeti,

Kürt sorunu da dahil olmak üzere insan hakları ihlallerine karşı önlem almadığı için de eleştirilmiştir.

Ancak bu eleştirilere rağmen Özal, Türkiye'de popüler bir figür olmaya devam etti. Ülkeye önemli değişim ve ilerleme getiren karizmatik bir lider olarak görülüyordu. Başbakan olarak bıraktığı miras, bugüne kadar Türk siyasetini şekillendirmeye devam etmektedir.

2.1.8. 1991 Seçim ve Koalisyon İktidarı

1991 parlamento seçimlerinde Türkiye'de koalisyon hükümeti ortakları milletvekilliği çoğunluğunu kazandı. Koalisyon hükümeti şu partilerden oluşuyordu:

- Merkez sağda Doğru Yol Partisi (DYP)
- Merkez solda Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)
- Ulusalcı, siyasal İslamcı Refah Partisi (RP)

Türkiye de koalisyon hükümetleri kurulmuştur ve bu Koalisyon hükümetleri ülkeyi 1995 parlamento seçimlerine kadar yönetmiştir.

2.1.9. 1995 ve 1999 Seçimleri ve Koalisyon Hükümetleri

1995 seçimleri sonucunda, Mesut Yılmaz'ın genel başkanı olduğu ANAP ile Doğru Yol Partisi arasında, Tansu Çiller'in başkanlığında kısa ömürlü bir koalisyonu beraberinde getirmiştir. 1997'de ordu, Necmettin Erbakan'ın başbakanlığını yaptığı mevcut hükümetin Türkiye'nin laik doğası için tehlikeli sayılan dini politikalara verdiği desteği gerekçe göstererek, Necmettin Erbakan'a istifasını isteyen bir muhtıra göndermiş ve ardından Erbakan istifa etmiştir. Olay, Türk amiral Salim Dervişoğlu tarafından meşhur bir "postmodern darbe" olarak nitelendirilmiştir. Kısa bir süre sonra Refah Partisi (RP) kapatılmış ve onun yerine Fazilet Partisi (FP) olarak yeniden doğmuştur.

ANAP ve Bülent Ecevit'in genel başkanlığını yaptığı Demokratik Sol Parti (DSP) arasında, Deniz Baykal liderliğindeki merkez sol Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) dışarıdan destekteğiyle yeni bir hükümet kurmuştur. Ancak bu koalisyon hükümeti de bozulunca DSP, tek başına azınlık hükümeti olmuş ve ülkeyi Nisan 1999 seçimine götürmüştür. DSP, 1999 seçimlerinde meclisteki en büyük parti olmuş ikinci sırayı ise aşırı sağcı Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) almıştır. Bu iki parti, ANAP'la birlikte koalisyon hükümeti kurmuştur. Hükümet, çok ihtiyaç duyulan ekonomik reformu gerçekleştirerek, insan hakları mevzuatını tesis ederek ve Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne her zamankinden daha fazla yaklaştırmış ve uyumlu bir koalisyon hükümeti özelliği göstermiştir.

2.1.10. 3 Kasım 2002 Seçimi ve Adalet ve Kalkınma Partisi İktidarı (AK Parti)

Genel seçimler, 22. dönem TBMM'nin yeni milletvekillerini seçmek için 3 Kasım 2002'de yapılmıştır. Seçimler, Ekim 1991'den bu yana ülkeyi yöneten koalisyon hükümetlerinin neden olduğu ve seçmen nezdinde derin bir kızgınlığa yol açan 2001 mali çöküşünün ardından devam eden bir ekonomik kriz sırasında yapılmıştır.

D'Hondt yönteminin kullanıldığı seçimlerde sadece Temmuz 2001'de kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ile Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) yüzde 10 barajını aşıp milletvekillerini meclise gönderebildi. AK Parti, yüzde 34,3 oyla Meclis'te 363 sandalye kazanırken, TBMM'de ise yüzde 66'lık oy oranı elde etti. 1950'lerden sonra AK Parti, nispi temsil yöntemiyle en parlamentoda büyük temsil gücünü elde eden ilk siyasi parti olmuştur.

81 il ve 85 seçim bölgesinde yapılan 2002 seçimlerine katılım oranı yüzde 79,13 olarak kaydedildi. Yüzde 10'luk seçim barajı nedeniyle oyların yüzde 45'i meclise yansımamış ve 1946'dan bu yana ilk kez iki parti mecliste temsil edilmiştir.

Tablo 2.1. 2002 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	Oylar	%	Koltuklar
Adalet ve Kalkınma Partisi	10.808.229	34.28	363
Cumhuriyet Halk Partisi	6.113.352	19.39	178
Doğru Yol Partisi	3.008.942	9.54	0
Milliyetçi Hareket Partisi	2.635.787	8.36	0
Genç Parti	2.285.598	7.25	0
Demokratik Halk Partisi	1.960.660	6.22	0
Anavatan Partisi	1.618.465	5.13	0
Saadet Partisi	785.489	2.49	0
Demokratik Sol Parti	384.009	1.22	0
Yeni Türkiye Partisi	363.869	1.15	0
Büyük Birlik Partisi	322.093	1.02	0
Vatan Partisi	294.909	0.94	0
İşçi Partisi	159.843	0,51	0
Bağımsız Türkiye Partisi	150.482	0,48	0
Özgürlük ve Dayanışma Partisi	106.023	0,34	0
Liberal Demokratik Parti	89.331	0,28	0
Ulus Partisi	68.271	0,22	0
Türkiye Komünist Partisi	59.180	0.19	0
Bağımsızlar	314.251	1.00	9
Toplam	31.528.783	100.00	550
Geçerli oylar	31.528.783	96.22	
Geçersiz/boş oylar	1.239.378	3.78	
toplam oy	32.768.161	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	41.407.027	79.14	

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (YSK) 10 Kasım 2002 tarih ve 24932 sayılı Resmi Gazete

AKP'nin savunduğu ılımlı İslamcılık, Türkiye Cumhuriyeti'nin laik düzeniyle çelişiyordu. Erdoğan, İstanbul Belediye Başkanı olarak görev yaptığı sırada Siirt'te şiir okuduğu için 1998 yılında 10 ay hapis cezasına çarptırılmıştı ve bu nedenle ırkçı bölücülük yaptığı, toplumu ayrıştırdığı ve hoşgörüsüzlüğü kışkırtmakla suçlanmıştı. Bu ceza, başlangıçta AK Parti Genel Başkanı Tayyip Erdoğan'ın parlamentoda milletvekili seçilmesini engelledi, sonuçta AKP'nin kurucu ortağı Abdullah Gül'ün, Ak Parti'nin seçim zaferinin ardından kurulan hükümette Başbakan olmasına yol açmıştır. AK Parti

hükümeti, CHP'nin yardımıyla 2003'te Erdoğan'ın siyasi yasağını kaldırmış ve ardından Erdoğan, Siirt'te yapılan bir ara seçimde milletvekili seçilebilmiştir. Erdoğan, Mart 2003'te Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı görevlerini üstlenmesiyle Başbakan olmuştur.

Türkiye'de 2007 Parlamento Seçimi: 2007 genel seçimi, 22 Temmuz 2007 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) 23. dönem milletvekillerini belirlemek için yapılan seçimdir.

Bu seçimde parlamentoya 550 üye seçilmiştir. Başlangıçta Kasım ayında yapılması planlanan seçimler, meclisin Ahmet Necdet Sezer'in yerine yeni cumhurbaşkanını seçememesi üzerine ertelenmiştir.

Tartışma, büyük ölçüde Türkiye Cumhurbaşkanlığının laikliği korumadaki sembolik rolünden dolayı kaynaklanmıştır. Muhalefetteki Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve diğer muhalif odaklar, meclisin cumhurbaşkanı seçme sürecini boykot ederek, Abdullah Gül'ün seçilmesi için gerekli olan meclis oturumnda 367'lik milletvekili yeter sayısı olmasının gerekli olduğunu ileri sürdü. Ancak mecliste Abdullah Gül'e 357 evet oyu üç geçersiz bir de boş oy çıkmıştır. Bunun üzerine Anayasa gereği, iktidar Partisi tarafından 22 Temmuz 2007'de erken genel seçim çağrısı yapılmıştır.

Seçimler çoğunlukla, AKP'nin siyasal İslamcı bir siyasetçi olan görülen Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ü Cumhurbaşkanlığına aday göstermesinin tehdidi altında algılanan Türkiye'deki laiklik tartışması üzerine yapıldı. Bu seçim kampanyasında Irak'taki gelişmeler (terör ve güvenlik pozisyonları başlığı altında açıklanmıştır), laik ve dini kaygılar, ordunun siyasi meselelere müdahalesi, Avrupa Birliği üyelik müzakereleri, Amerika Birleşik Devletleri ve İslam dünyası diğer ana konulardır.

Tablo 2.2. 2007 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	**Oylar**	**%**	**Koltuklar**
Adalet ve Kalkınma Partisi	16.327.291	46.58	341
Cumhuriyet Halk Partisi	7.317.808	20.88	112
Milliyetçi Hareket Partisi	5.001.869	14.27	71
Demokrat Parti	1.898.873	5.42	0
Genç Parti	1.064.871	3.04	0
Saadet Partisi	820.289	2.34	0
Bağımsız Türkiye Partisi	182.095	0,52	0
Halkın Yükselişi Partisi	179.010	0,51	0
İşçi Partisi	128.148	0,37	0
Aydınlık Türkiye Partisi	100.982	0.29	0
Türkiye Komünist Partisi	79.258	0.23	0
Özgürlük ve Dayanışma Partisi	52.055	0,15	0
Liberal Demokrat Parti	35.364	0.10	0
İşçi Partisi	26.292	0.08	0
Bağımsızlar	1.835.486	5.24	26
Toplam	35.049.691	100.00	550
Kısaca seçmen			
Parti		oylar	%
Geçerli oylar		35.049.691	97.21
Geçersiz/boş oylar		1.006.602	2,79
toplam oy		36.056.293	100.00
Kayıtlı seçmen/katılım		42.799.303	84.25

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (YSK)

Seçimlerde Seçim Kanunu'nun 33. maddesi gereğince yüzde on barajı uygulanmış ve 22 Temmuz seçimlerine 14 siyasi parti ve 699 bağımsız aday katılmıştır. 158.700 oy pusulasında 42.537.305 kişinin oy kullanmasına izin verilmiştir.

AKP 2007'de oy kazanırken, milliyetçi MHP'nin yeniden dirilişi AKP'nin 23 sandalye gibi hafif bir net kaybıyla sonuçlanmıştır. Bu nedenle AKP, 2007'deki genel seçimlere ilk kez itiraz ettiğinden bu yana ikinci kez üçte iki çoğunluğu elde edemedi.

Yine de, sandalyelerin %61,8'iyle AKP, 16. Parlamento'da büyük bir salt çoğunluğu elinde tutmaktadır. CHPvaçısından seçim ele alınırsa, 66 sandalye kaybeden ancak 16. Meclis'teki ikinci parti konumunu koruyan CHP'ye seçim sonucuçok daha pahalıya mal olmuştur.

Bağımsızlar 2007 seçiminde, 2002'ye göre çok daha iyi bir performans göstermiş ve bir önceki seçimde %1 olan halkoyunun %5,2'sini almıştır. Sonuç olarak, 16. Parlamentodaki (60. hükümet) bağımsız milletvekili sayısı 9'dan 27'ye çıkmıştır.

2011 Türkiye Milletvekili Seçimi: 2010 anayasa referandumundan cesaret alan AKP politik aktörleri, 2011 seçimlerinden sonra yeni bir anayasa yapacaklarını söylemişlerdir. 3 Mart 2011'de Parlamento, iktidar partisinin genel seçim tarihini 12 Haziran olarak belirleme önerisini onaylamıştır. Bu teklif, iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) tarafından 21 Şubat'ta sunulmuş ve TBMM Genel Kurulu'nda oybirliğiyle kabul edilmiştir. AKP, önergesinde liselere giriş sınavı (SBS) ve üniversite giriş sınavı (LYS) Haziran tarihlerini dikkate alarak seçim tarihi olarak 12 Haziran'ın uygunluğuna işaret etti. Yüksek seçmen katılımı hedeflenirken, tarih seçiminde yaz mevsimindeki sıcaklar da göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 2.3. 2011 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	Oy	%	Sandalye
Adalet ve Kalkınma Partisi	21.399.082	49,83	327
Cumhuriyet Halk Partisi	11.155.972	25,98	135
Milliyetçi Hareket Partisi	5.585.513	13,01	53
Bağımsızlar	2.819.917	6,57	35
Saadet Partisi	543.454	1,27	0
Halkın Sesi Partisi	329.723	0,77	0
Büyük Birlik Partisi	323.251	0,75	0
Demokrat Parti	279.480	0,65	0
Hak ve Eşitlik Partisi	124.415	0,29	0

Demokratik Sol Parti	108.089	0,25	0
Doğru Yol Partisi	64.607	0,15	0
Türkiye Komünist Partisi	64.006	0,15	0
Millet Partisi	60.716	0,14	0
Milliyetçi ve Muhafazakar Parti	36.188	0,08	0
Emek Partisi	32.128	0,07	0
Liberal Demokrat Parti	15.222	0,04	0
Toplam	42.941.763	100,00	550
	oylar	%	
Geçerli	42,941,763	97.78	
Geçersiz/boş oylar	973.185	2.22	
toplam oy	43.914.948	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	52.806.322	83.16	

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (YSK)

Sonuç, iktidardakiki Adalet ve Kalınma Partisi'nin (AKP) arka arkaya üçüncü zaferi olmuş ve lideri Recep Tayyip Erdoğan, oyların %49,8'ini ve 327 milletvekilini alarak üçüncü dönem için yeniden Başbakan seçilmiştir. Bu, 2007 genel seçimlerinden bu yana %3,2'lik bir artışı ve 2009 yerel seçimlerinden bu yana %11,4'lük bir artışı ifade etmektedir. Zafer, 2008 küresel mali krizinin ardından güçlü bir şekilde sürdürülen ekonomik toparlanmaya ve İzmir banliyö demiryolu, şehirler arası hızlı tren hatları ve Amasya, Gökçeada ve Gazipaşa'daki (Antalya) havalimanları gibi çeşitli projelerin tamamlanmasına bağlanmıştır.

Meclisteki en büyük ikinci parti olan Cumhuriyet Halk Partisi %25,9 oy almıştır. MHP, Meclis'te sandalye kazanmak için gereken %10'luk barajın üzerine çıkarak, oyların %13'ünü almıştır. Tamamı Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku ittifakı (diğer partilerle birlikte) Kürt tabanlı BDP tarafından desteklenen otuz beş bağımsız aday aralarında Hak ve Özgürlükler Partisi, Katılımcı Demokrasi Partisi ve İşçi Partisi'nin de

bulunduğu partiler de oy kullanmıştır. Ayrıca Leyla Zana, 1991'de ilk kez milletvekili seçilmesinden yirmi yıl sonra tekrar Meclis'e dönmüştür.

Bağımsız olarak seçilen ancak BDP tarafından desteklenen Süryani avukat Erol Dora, Büyük Millet Meclisi'nin ilk etnik kimlikli Süryani üyesi ve 1960'tan beri parlamentoya giren ilk Hıristiyan milletvekilidir (Ermeni Migirdich Shellefyan 1955-1960'ta milletvekili idi).

Kadın milletvekili sayısı ise 46'dan 78'e çıkmış, 44 kadın milletvekili ile AKP'de ilk sırada yer almıştır. Bu dönem Meclis'te muhalefetteki Cumhuriyet Halk Partisi'nden (CHP) 20, Milliyetçi Hareket Partisi'nden (MHP) üç ve Kürt Barış ve Demokrasi (BDP) destekli bağımsızlardan 11 kadın milletvekili bulunacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin de(CHP) %26,0 oy oranı ve 135 sandalye kazanarak oy artışında yükselme görülmüştür. Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) %13,0 oyla 53 sandalye kazanarak 2007'den bu yana hafif bir kayıp yaşamıştır. Diğer taraftan, 2010'da Deniz Baykal'ın yerine seçilen CHP'nin yeni lideri Kemal Kılıçdaroğlu bu seçimlere ilk kez katılmıştır.

Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) 24. dönem milletvekillerini seçmek için 12 Haziran'da 2011 genel seçimleri yapılmış ve 16 siyasi partinin katılımıyla, olağan seçim takvimine göre yapılan ilk seçim olmuştur.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın lideri olduğu iktidar partisi olan AK Parti, milletvekili seçimlerini üçüncü kez kazanmıştır. Erdoğan, Türkiye siyasi tarihinde arka arkaya üç genel seçim kazanan ve her seferinde bir önceki seçimden daha fazla oy alan tek başbakandır. Resmi seçim sonuçlarına göre Türkiye'nin yeni TBMM'sinde dört parti grubu yerlerini alacaktır. İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), yüzde 50'nin biraz altında oy alarak bir çoğunluk hükümeti kuracak; iktidar karşısındaki muhalefet olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) mecliste katılacaktır. AK Parti'nin kazandığı 327 sandalye, parlamentodaki diğer partilerin desteği olmadan referandumda anayasa değişiklikleri önermek için gereken 330 sandalyeden biraz daha az sayıdadır.

Haziran 2015 Türkiye Genel Seçimi: Türkiye'de 7 Haziran 2015'te TBMM'ye 550 yeni üyenin seçilmesi için genel seçimler yapılmış ve bu Türkiye Cumhuriyeti tarihinde 24. genel seçimi olmuş ve ülkenin 25. Parlamentosunu belirlenmiştir. Seçimin adından koalisyon hükümeti kurma konusundaki başarısız girişimler, Kasım 2015'te erken genel seçim çağrısı yapılmasıyla sonuçlanmıştır.

İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), hükümette art arda dördüncü kez görev yapmak istemektedir. Ağustos 2014'te görevi Recep Tayyip Erdoğan'dan devralan lideri Ahmet Davutoğlu, kendi başına Türkiye Başbakanı olarak seçilmiştir. AKP'nin hedefi, anayasa değişikliklerini referanduma götürme hakkına sahip olmak için 330'dan fazla sandalye veya daha ideal olarak referandumu baypas edip anayasayı doğrudan parlamento içinde değiştirmek için 367 sandalye kazanmaktır.

Tablo 2.4. Temmuz 2015 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	**oylar**	**%**	**Koltuklar**
Adalet ve Kalkınma Partisi	18.867.411	40.87	258
Cumhuriyet Halk Partisi	11.518.139	24.95	132
Milliyetçi Hareket Partisi	7.520.006	16.29	80
Halkların Demokratik Partisi	6.058.489	13.12	80
Saadet Partisi	949.178	2.06	0
Vatansever Parti	161.674	0,35	0
Bağımsız Türkiye Partisi	96.475	0.21	0
Demokratik Sol Parti	85.810	0.19	0
Demokrat Parti	75.784	0,16	0
Toplumsal Uzlaşma Reform ve Kalkınma Partisi	72.701	0,16	0
Halk Kurtuluş Partisi	60.396	0.13	0
Haklar ve Özgürlükler Partisi	58.716	0.13	0
Doğru Yol Partisi	28.852	0,06	0
Anadolu Partisi	27.688	0,06	0
Liberal Demokrat Parti	26.500	0,06	0
Merkez Parti	20.945	0,05	0
Ulus Partisi	17.473	0.04	0
Komünist Parti	13.780	0.03	0
Vatan Partisi	9.289	0.02	0

Hak ve Adalet Partisi	5.711	0.01	0
Bağımsızlar	488.226	1.06	0
Toplam	46.163.243	100.00	550
Geçerli oylar	46.163.243	97.17	
Geçersiz/boş oylar	1.344.224	2.83	
Toplam oy	47.507.467	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	56.608.817	83.92	

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (YSK)

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), potansiyel olarak daha küçük partilerin yardımıyla veya kendi başına, %30 sınırını aşmayı ve bir hükümet kurmayı hedefliyordu. CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, partisinin bir sonraki hükümeti kurabilmek için 2011'deki sonuçtan %9'luk bir artışla %35'lik bir oy oranını hedefleyeceğini kamuoyuna açıklamıştı. 2014 yerel seçimlerinde seçmenin desteği artan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), koalisyon hükümetine katılmayı hedefliyordu. Ancak CHP ve MHP'den çok sayıda siyasetçi, mevcut düzeni protesto etmek için istifa etmiş ve kendi partilerini kurmuştur. En belirgin ayrışma ise, Kasım 2014'te eski CHP Milletvekili Emine Ülker Tarhan'ın kurduğu Anadolu Partisi olmuştur.

Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun koalisyon kurma çabalarının sonuçsuz kalması üzerine hükümeti kurma görevini Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a iade etmiş, cumhurbaşkanının erken seçim çağrısı yapması ve Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) yeni seçim tarihini ardından 1 Kasım 2015 olarak belirlemesinin ardından Türkiye, 2015 seçimine gitmiştir.

Kasım 2015 Parlamento Seçimleri: 7 Haziran 2015 genel seçimleri, 2002 yılından bu yana ilk kez dört siyasi partinin yüzde 10'luk seçim barajını geçerek mecliste sandalye kazanmasına neden oldu. Dört siyasi partinin varlığı, tek bir siyasi partinin tek başına hükümeti kuramayacağı anlamına geliyordu. Bu, bir koalisyonun oluşabileceği çeşitli senaryolar için fırsat yaratmış ancak partilerin koalisyon anlaşmasına varamaması üzerine olası bir erken seçim görüşmeleri başlamıştır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 21 Ağustos 2015'te erken seçim kararını açıklamış ve ülke genelinde sandığa gidilmesi için 1 Kasım'ın uygun bir tarih olacağını söylemiştir. Karar, Anayasa'nın 116. maddesine dayandırılarak "Kırkbeş gün içinde yeni bir Bakanlar Kurulu oluşturulamaz veya yeni Bakanlar Kurulu güvenoyu alamazsa, Cumhurbaşkanının istişaresiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile görüşerek yeni seçim çağrısı yapılabilir." Kısa bir süre sonra Türkiye'de erken seçim kararı Resmi Gazete'de resmen ilan edilmiştir.

Tablo 2.5. Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti	**Oylar**	**%**	**Koltuklar**
Adalet ve Kalkınma Partisi	23.681.926	49.50	317
Cumhuriyet Halk Partisi	12.111.812	25.32	134
Milliyetçi Hareket Partisi	5.694.136	11.90	40
Halkların Demokratik Partisi	5.148.085	10.76	59
Saadet Partisi	325.978	0,68	0
Büyük Birlik Partisi	253.204	0,53	0
Vatansever Parti	118.803	0,25	0
Haklar ve Özgürlükler Partisi	108.583	0.23	0
Halk Kurtuluş Partisi	83.057	0.17	0
Demokrat Parti	69.319	0,14	0
Komünist Parti	52.527	0.11	0
Bağımsız Türkiye Partisi	49.297	0.10	0
Demokratik Sol Parti	31.805	0.07	0
Liberal Demokrat Parti	26.816	0,06	0
Ulus Partisi	19.714	0.04	0
Doğru Yol Partisi	14.131	0.03	0
Bağımsızlar	51.038	0.11	0
Toplam	47.840.231	100.00	550
Geçerli oylar	47.840.231	98.56	
Geçersiz/boş oylar	697.464	1.44	
Toplam oy	48.537.695	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım	56.949.009	85.23	

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (YSK)

Türkiye'de 2018 Parlamento Seçimi: 24 Haziran 2018'de Türkiye'de genel seçimler yapılmış, Cumhurbaşkanlığı seçimleri, iki turlu sistemle Türkiye Cumhurbaşkanı'nı seçmek için ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 600 milletvekili

seçmek için milletvekili seçimleri yapılmıştır. Ancak Erdoğan hükümeti 18 Nisan 2018'de erken seçim çağrısı yapana kadar, seçimler başlangıçta 3 Kasım 2019 olarak planlanmıştır.

İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ve lideri Erdoğan, Türkiye'yi mevcut parlamenter hükümet sisteminin yerine bir Cumhurbaşkanlığı sistemine dönüştürme politikasını uzun süredir desteklemiştir. Hükümet, Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) desteğiyle yasa çıkarabilmiştir. Parlamentoda referandum oylama günü 16 Nisan 2017 olarak belirlenmiştir.

Parlamentoda önerilen anayasa değişiklikleri, millet meclisi ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin beş yılda bir aynı gün yapılmasını ve ilk oylamanın 3 Kasım 2019 olarak yapılmasını öngörüyordu. Parlamentonun yasama yetkileri büyük ölçüde azaltılacaktır. En önemlisi, Türkiye Cumhurbaşkanlığı makamına, hem ülkenin devlet başkanı hem de hükümet başkanı olacak şekilde, kararnameyle yönetme yetkileri verilecektir. Değişiklikleri destekleyenler, yeni sistemin hükümet sistemini daha verimli hale getireceğini iddia ederken, eleştirmenler cumhurbaşkanının eline çok fazla güç vereceğini ve parlamentoyu fiilen güçsüz kılacağını iddia etmiştir.

Resmi sonuçlara göre anayasal değişiklikler %51-49'luk bir farkla kabul edilmiştir. Ancak oylama sırasında Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) seçim kurallarında yaptığı son dakika değişikliği, muhalefetin 1,5 milyon fazladan oy pusulası eklediğini iddia ettiği doğrulanmamış oyların sayıma dahil edilmesine olanak sağlamıştır. Muhalefet, bu hamleyi kınamıştır, bu durumun yasa dışı olduğu ifade edilmiş ve oylamanın uluslararası standartlara aykırı olduğunu iddia eden birkaç yabancı gözlemci kuruluşu tarafından destekleniyordu. Ancak, sonraki yasal itirazların tümü başarısız olmuş, böylece hükümet, 3 Kasım 2019'da yapılması planlanan genel seçimlerin ardından tam olarak uygulanacak olan yeni cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine hazırlanmak için 'uyum yasaları' çıkarmaya başlamıştır.

Tablo 2.6. 2018 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Parti veya ittifak		oylar	%	Koltuklar
Cumhur İttifakı	Adalet ve Kalkınma Partisi	21.338.693	42.56	295
	Milliyetçi Hareket Partisi	5.565.331	11.10	49
	Toplam	26.904.024	53.66	344
Parti veya ittifak		oylar	%	Koltuklar
Millet İttifakı	Cumhuriyet Halk Partisi	11.354.190	22.65	146
	İyi Parti	4.993.479	9.96	43
	Saadet Partisi	672.139	1.34	0
	Toplam	17.019.808	33.95	189
Halkların Demokratik Partisi		5.867.302	11.70	67
Özgür Dava Partisi		155.539	0.31	0
Vatansever Parti		114.872	0.23	0
Bağımsızlar		75.630	0,15	0
Toplam		50.137.175	100.00	600
Geçerli oylar		50.137.175	97.94	
Geçersiz/boş oylar		1.052.269	2.06	
Parti veya ittifak		oylar	%	Koltuklar
toplam oy		51.189.444	100.00	
Kayıtlı seçmen/katılım		59.367.469	86.22	

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (YSK)

2018 seçimlerini kazandıktan sonra dış politikada sıfır sorun politikasına geri dönülmüştür. Hükümet, İsrail, Suudi Arabistan ve Mısır ile ilişkilerini onarmaya çalışmış, Suriye, Esad hükümeti ile üst düzey görüşme de yapmıştır. Öte yandan milli

ekonomi ve üretim politikaları iddiasıyla yerli otomobil markası olan TOGG'un hayata geçirilmesi için hamla yapılmıştır. Birçok olumlu ekonomik gelişmeye rağmen Türkiye, tarihinin en yüksek enflasyonunu yaşamaktadır. Bu gerçek, Cumhur ittifakı için büyük zorluk yaratmaktadır.

2.2. TÜRKİYE DE MEDYANIN GELİŞİMİ VE DÖNÜŞÜ

Türk medyasının gelişimi ve dönüşümü zaman içinde çok sayıda sosyal, politik ve ekonomik faktörün etkisinde kalmıştır. Bu literatür taraması, Türk medyasının Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüz Türkiye Cumhuriyeti'ne nasıl evrildiğini ve çeşitli tarihsel olayların medya ekolojisi üzerindeki etkisini incelemektedir. Ayrıca medya sansürü, basın özgürlüğü ve siyasi kontrol dahil olmak üzere Türk medyasının karşılaştığı zorlukların incelenmesi gerekli bir durumdur.

Türk medyası, 19. yüzyılın başlarına kadar uzanan uzun ve karmaşık bir tarihe sahiptir. İlk Türkçe gazete olan Takvim-i Vekayi, 1831'de Osmanlı İmparatorluğu döneminde yayınlanmıştır. Bizzat II. Mahmud'un talimatıyla çıkarılan bu gazete taşra vilayetlerinde bürokrasi ve eşrafla iletişim kurmak ve bilgi yaymak için kullanılmıştır. Daha sonra 1840 yılında ilk özel yarı resmi nitelikteki Ceride-i Havadis, ardından da 1860 yılında Agah Efendi'nin kişisel girişimiyle ve Şinasi'nin katkılarıyla ilk özel gazete Tercüman-ı Ahval çıkarılmıştır. Bu gazete, Türk milliyetçiliğinin ve bağımsızlığının tanıtılmasında önemli bir rol oynamıştır. İlk siyasi makale ve dizi yazıları bu gazetede yayınlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nin ardından Türkiye Cumhuriyeti döneminde hükümet, medyayı ülkenin modernleşmesi ve kalkınması için bir araç olarak görmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarında tek parti iktidarında basın özgürlüğü uygulamada yoktur. Ancak 1931'de çıkarılan yeni Basın Kanunu'ndan sonra, tek parti iktidarı tarafından muhalif görüşlere az çok müsamaha gösterilmeye başlanmıştır. Sonuç olarak, gazeteler iki büyük kampa ayrılmıştır: biri "Kemalist Modernleşme" fikirlerini ve ekonomi politikası olarak

devletçiliği teşvik eden basın; diğeri ise geleneksel muhafazakarlığı savunan basındır (Kocabaşoğlu, 1981).

Osmanlı İmparatorluğu'nun ardından 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra medya ortamı önemli ölçüde değişmiş, gazete ve dergi sayısı artmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk günlerinde, hükümetlerin medyayı önceden kısıtlama yoluyla kontrol ettiği durum buydu (Koloğlu , 2004; Alemdar , 2004).

Türkiye'de 1950'ler ve 1960'lar boyunca, daha fazla basın özgürlüğüne doğru bir kayma olmuş ve medya, kamuoyunun şekillenmesinde hayati bir rol oynamıştır. 1950'ler, modern gazete yayıncılığı teknolojilerinin tanıtılması anlamında Türkiye'de gazeteciliğin modernleşmesine de karşılık gelir (Adaklı, 2010). 1960 askeri müdahalesine kadarki yıllar, Demokrat Parti hükümetlerinin basına yönelik eski baskı ve medya sansür alışkanlıklarını da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde Türkiye'de meydana gelen siyasi geçiş, Hafız'ın tanımladığı gibi 'otoriter rejimlerden uzaklaşan reformist veya devrimci süreçlerle karakterize edilen' duruma karşılık gelir (Hafız, 2005: s. 147).Ancak 1970'ler Türkiye'de siyasi çalkantılara sahne olmuş ve medya siyasi tartışmaların ve protestoların ön saflarında yer almıştır. Birçok gazete kapatıldı, gazeteciler tutuklandı ve hapsedildi. 12 Eylül 1980 sonrasında Türkiye, askeri yönetimi yaşamış ve hükümet medyayı sıkı bir şekilde kontrol etmiştir. 1990'lı yıllarda basın özgürlüğü genişlemiş, gazete ve dergi sayısı artmaya devam etmiştir. Bugün Türkiye, çok sayıda gazete, dergi, televizyon ve radyo istasyonu ve çevrimiçi haber siteleri ile çok çeşitli bir medya manzarasına sahiptir.

Zorluklar yaşanmıştır. Hükümet gücünü medyayı kontrol etmek ve basın özgürlüğünü sınırlamak için kullanmıştır. Gazeteciler haber yaptıkları için tutuklanmış, hapsedilmiş ve hükümet gazeteleri ve TV kanallarını kapatmıştır. Medyanın mülkiyeti ve ticari çıkarların içerik üzerindeki etkisi hakkında endişeler mevcuttur.

Türk medyasının gelişimi ve dönüşümü, zaman içinde toplumsal, siyasal ve kültürel etkenler tarafından şekillenmiştir. Zorluklara rağmen, medya Türkiye'de kamuoyunun şekillenmesinde ve demokratik değerlerin desteklenmesinde hayati bir rol oynamaya devam etmektedir. Basın özgürlüğünün korunması ve medyanın siyasi etki ve sansürden arındırılması esastır.

2.2.1. 1923'te Türkiye Cumhuriyet'in Kuruluşu ve Medya

Mustafa Kemal Atatürk döneminde Türkiye'de medya önemli değişiklikler geçirmiştir. Atatürk'ün ilerleme ve gelişme vizyonu, basın özgürlüğünün artmasına ve canlı bir medya manzarasının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Gazeteler, dergiler ve radyo bu dönemde gelişmiştir.

Ülkeyi dönüştürücü ve devrimci yönetimi sırasında, Mustafa Kemal Atatürk, modernleşme ve reform için bastırırken, Türkiye'deki medya dramatik bir değişim geçirmiştir. Bununla birlikte basında daha fazla özgürlük gelmiş ve daha çeşitli haber ve bilgi kaynaklarının halka açık hale gelmesine yol açmıştır. Bu yeni keşfedilen özgürlük, vatandaşların daha bilgili ve güçlü olmalarını sağlayarak daha demokratik bir toplumun temellerini atmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, hayatının her döneminde gazetecilikle ilgilemiştir. Bu ilgisini ilk olarak askerlik yıllarında arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı el yazması gazete ile göstermiş, mütareke döneminde, Milli Mücadele öncesi ve Osmanlı Devleti'nin ilanından sonra kendi çıkardığı gazetelerle devam ettirmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, kararlarına her zaman basını dahil etmek istemiş ve muhalif yayınlarda çıkan olumsuz haberlere kendisine yakışan bir şekilde yanıt vermiştir. Basının, halkı doğruları bilgilendirmenin ve halkın desteğini kazanmanın en etkili yolu olduğunu bilen Atatürk, Anadolu'ya geldiği gün yabancı gazetecilerle görüşmeye başlamış ve millet iradesini kurmada ve Milli Mücadele'yi kazanmada kararlı olduklarını dünyaya ilan etmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, Millî Mücadele'nin ilk dönemlerinde verdiği beyanlar ve kongrelerle halkı bilgilendirmiş, eğitmiş, "Minber", "irade-i Milliye" ve ardından "Hâkimiyet" ile sesini Anadolu'ya duyurarak halkın desteğini kazanmıştır (Oğuzhan , 2009: s. 122).

Bu süre zarfında, Cumhuriyet yönetimine yönelik kamuoyu tepkisi ve Cumhuriyet'in kuruluşunu tehlikeye atabilecek gelişmeler karşısında basın özgürlüğünün korunmasına yönelik adımlar atılmıştır. Bu eylemler, bir devrimi kışkırtmak veya başka bir şekilde huzuru bozmak için yapılan herhangi bir çalışmayı durdurmak için zamanın koşullarında yapılması gereken şeylerdir.

Türkiye'de Mustafa Kemal Atatürk'ün iktidarı sırasında basın sıkı bir şekilde düzenlenmiş ve sık sık sansürlenmiştir. Bu, Atatürk'ün modernleşme çabalarının bir parçası olmasına rağmen, ülkedeki özgür basın üzerinde büyük bir etki yaratarak kamuoyunun baskı altına alınmasına yol açmıştır. Bu itibarla gazeteler, Atatürk döneminde kamuoyunun şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Atatürk döneminde Türkiye'de Ulus, Vakit, Akşam, Tanin ve Cumhuriyet gibi birçok gazete kurulmuştur. Bu yayınlar, bugün hala görülen modern Türk kimliğinin şekillenmesine yardımcı olurken, kamuoyuna haber ve bilgi sağlamıştır.

2.2.2. 1928’de Harf Devrimi ve Medyanın Dönüşü

Türk basın tarihindeki bir diğer önemli gelişme de 1928'de (Türkçe'de "harf devrimi" anlamına gelen Harf Devrimi olarak bilinen) Türk halkının az sayıdaki okur-yazar kesiminde kaosa, cehalete ve kafa karışıklığına neden olan "harf devrimi"dir. Bu uyarlama Türk alfabesini Arap alfabesinden Latin alfabesine dönüştürmüştür. Ani değişiklik ve daha sonra Arap harflerinin basın tarafından kullanımının terkedilmesi, ilk başlarda Türk basınında yayın, üretim, dağıtım ve okuyucu bazında genel bir düşüşe

neden olmuştur. Bu sorunu çözmek için Türk hükümeti, okuyucuların yanı sıra yazar ve gazetecileri Latin alfabesi hakkında eğitmeyi içeren çözümler bulmaya çalışmıştır.

1931'de yeni cumhuriyet rejimi, basın faaliyetlerini Atatürk'ün milli, Türk ve laik ilkelerine göre düzenleyen ilk basın kanununa tanık olmuş ve 1938'den itibaren birçok kez güncellenmiştir (Odyakmaz , 2003: s.122).

Bu gelişme ve basın için daha modern bir yasal temelin kurulması, ulusal hükümete ülkenin her yerinde basın, yazarlar, gazeteciler ve kültürel faaliyetler üzerinde daha sıkı kontrol sağlamıştır. Bu değişimlere paralel olarak basının ve gazetecilik mesleğinin rolünün yerleşmesine ve örgütlenmesine yardımcı olan bazı gelişmeler olmuştur. Örneğin, 24 Mayıs 1935'te ilk basın kongresi yapılmış ve basının bir meslek olarak düzenlenmesi gerektiği kabul edilmiştir. Sonuç olarak, 1938 yılında basının düzenlenmesi, gazetecilerin çalışmaları ve etik kodlara temel oluşturmak amacıyla Basın Birliği kurulmuştur (Odyakmaz , 2003: s.120).

Ayrıca Mayıs 1920'de Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (Basın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü) kurulmuş, ulusal mesajları içeride ve dışarıda sıkılaştırmak ve enformasyon ve bilgilerin tek bir hükümet organı altında toplaması hedeflenmiştir. Bu yasalar ve organlar, sonraki bölümlerde görüleceği gibi, devlete ilişkin herhangi bir eleştirel içerikten kaçınmak için hükümetin basını ve gazetecileri sürekli olarak takip edebileceği araçlar haline gelmiştir.

2.2.3. 1946'da Çok Parti Hayata Geçiş ve Medyanın Tutumu ve Dönüşümü

1946'da Türkiye, çok partili bir sisteme geçerken medyanın da buna büyük desteği olmuştur. Bu süreçte medya ortamının görüntüsü ele alındığında, ilki Türkiye'de yeni kurulan Demokrat Parti'nin (DP) muhalefet basını ile yakınlaşması sonucunda yeni bir siyasi parti basını, DP medyası gelişmiş ve basına özgürlük vaatleri verilmiştir. Sonuç olarak gazetecilik özgürlüğü mücadelesi, siyasi rekabetin ana merkezine gelmiştir. İkincisi, Mayıs 1948'de Hürriyet ve 1950'de Milliyet gazetelerinin yayımından sonra,

belirli bir siyasi amaca hizmetten yararlanmak için çok para kazanma amacını taşıyan yeni bir ticari basın türü doğmuştur. Bu gazeteler reklamlarla finanse edilmeye çalışılmıştır. O dönemde elverişsiz piyasa koşulları nedeniyle gazeteler kendi kendini idare etmekten uzaklaşmıştır. Gazeteler reklamdan para kazanmayı hedeflemiş ama Pazar o kadar büyük değildir ve tüm gazeteler ağırlıklı olarak hükümetten gelen yardıma, toplu devlet fonlarına muhtaç olmak zorunda kalmıştır. Başlıca sübvansiyon türü, devlet tarafından finanse edilen reklamcılıktı ve devlet yardımı almayan gazeteler aslında yaşama şansı kalmamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın yol açtığı kırılma ve 1945'te tek parti sisteminin sona ermesiyle, Türkiye Cumhuriyeti'nde basının statüsünü etkileme sırası çok partili sisteme gelmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana ve 1940'larda Türkiye, Sovyet ideolojisini kınamak ve İslami mirasını terk etmek de dahil olmak üzere Batı ile daha fazla uyum sağlamaya başlamıştır. Daha komünist bir ideolojiyi savunan ve iktidar partisinin yolsuzluğunu eleştiren Tan gazetesinin konumu bu nedenledir.

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ülkenin durumunu kontrol edemez, mevcut düzeni sürdürülemez hale gelmişti ve 4 Aralık 1945'te yüzlerce öfkeli aktivist ve İslamcı öğrenciler, Tan gazetesinin İstanbul Cağaloğlu'ndaki binasını basıp, matbaasını parçalamışlardır. (Özdemir , 2012: s. 180). Hem gazete hem de Görüşler dergisi darmadağın edilmiştir. Bu basın tarihinde Tan Olayı olarak bilinir (Vural , 2008: s. 382).

Bu olaya rağmen muhafazakar Selamet ve Sebilürrreşad, liberal Hürriyet ve Milliyet (Milli) gibi bazı farklı ve çeşitli gazetelerin çıkmasına daha çok yer açılmıştır. Hürriyet ve Milliyet, kitlelerin yanında ana akım gazeteler olmayı ve herhangi bir siyasi partiye bağlı olmamayı seçmiştir. Basım teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte basına ilgi duyan, uluslararası haber ve siyaseti, cumhuriyetin iç siyasi gelişmelerini takip eden gençlerin sayısının artmasıyla bu gazetelerin tirajları da artmaya başlamıştır.

Menderes Dönemi: 1950 seçimlerini çok partili siyasetin bir sonucu olarak muhalefetteki Demokrat Parti kazanmıştır. DP, basın özgürlüğü vaadini daha fazla kampanyasının ana temalarından biri haline getirmiştir. Seçimlerin hemen ardından yeni hükümet, 15 Temmuz 1950'de yeni bir Basın Kanunu çıkararak basın özgürlüğü ile gazetecilerin sosyal hakları ve sendikaya üye olma hakkını kabul etmiştir. Ancak asıl önemli olan yeni bir kitle partisi olan DP'nin bu özgürlükleri nasıl koruyacağıdır. Ne yazık ki, gerçekler farklı yöne doğru kaymıştır. Ülkenin ekonomik durumu kötüleşince basın, yönetimin politikalarını eleştirmeye başlamıştır. DP hükümeti bu eleştirileri bastırmak için hem havucu hem de sopayı kullanmıştır. Bir yandan basın kanunu değiştirilmiş ve hükümete gazetecilere dava açma yetkisini veren otoriter hükümler getirilmiştir. Artık devlet, gazete yayınlarını durdurabilir ve önde gelen şahsiyetleri karalamakla suçlanan gazetecileri uzun hapis cezalarına çarptırabilir. Öte yandan, DP, belirli gazetecilerle hükümet yardımı veya mali avantajlarla onları kayıran yakın kayırmacı ilişkiler kurmuştur.

1950 seçiminde Demokrat Parti'nin (DP) CHP'yi mağlup etmesiyle Türk basını başka bir döneme girmiştir. DP'nin başat olduğu çok partili sistemde, parti Cumhuriyet'in demokratik değerlerine ve devlet işlerini yürütme biçimine belli bir dereceye kadar uyması gerekiyordu, sonra da her türlü muhalefeti sansürlemenin, sindirmenin başka farklı yollarını bulmalıydı. Bu durum, basının gelişimini hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemiştir. DP, 1950'de toplumdan en çok oy alan parti olduktan sonra, daha liberal yasalar çıkarmış ve gazetecilere karşı kendisini daha hoşgörülü göstermesi için sosyal statü sağlamış ancak onları kontrol altında tutmak için başka uygulamalarda yapmıştır. Türk hükümeti, devletin basın üzerinde daha fazla kontrol sağlaması için daha fazla değişiklik yapmış ve 1950'lerde birçok kısıtlama getirilmiş ve muhalif gazetelere karşı davalar artmıştır. Ülkenin ekonomik durumu kötüleşirken ve DP'nin birçok politikası basın tarafından tartışılıp sert bir şekilde eleştirilirken, basını kısıtlayan yeni yasalar çıkarılmıştır. Bu sırada Basın Kanunu güncellenmiştir. Sonuç olarak Ulus gazetesi kapatılmış ve başta gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın olmak üzere birçok sayıda basın mensubu ve yazar tutuklanmıştır.

Çok partili dönem, başka birçok siyasi partinin ortaya çıkışını ve sayısız ittifak ve siyasi hasım oluşmasına neden olmuştur. Bu dönemin önemli bir yönü de Türk siyasetinde sağ ve sol kanat rekabetinin artması ve bunun da basının durumuna yansımasıydı. Örneğin sol görüşlü Ulus ve Cumhuriyet gazeteleri ile Akis dergisi birçok kez kapatılmış veya yayını yasaklanmıştır.

6 Ocak 1959'da Tan gazetesinin matbaa binasının bombalanması ve kırktan fazla kişinin hayatını kaybetmesi basında yer almıştır. Sosyoekonomik durumla birlikte 27 Mayıs 1960 tarihindeki ilk askeri darbeye kadar işler daha da kötüleşmeye devam etmiştir.

Bu dönemde birçok sağcı dergi ve gazete yayınlanmaya başladı. Dönemin en etkili yayını Necip Fazıl Kısakürek'in Great Eastern dergisidir (İnuğur, 1992, s. 63).

Ekonominin kötüye gitmesi ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle Demokrat Parti 1957 seçimlerinde oyların yüzde 50'sinden azını alabilmiştir. Ülke, 1957-1960 dönemine girerken, Demokrat Parti üçüncü dönemde basına karşı sert tutumunu arttırmıştır. Gazetelerin kapatılması, gazetecilere yönelik adli soruşturma başlatılması, basına yönelik tehdit ve baskıcı üslup, gazetecilerin esir alınması, yasaklar, duruşmalar, mahkûmiyetler, basına ağır ekonomik baskı ve sansür eylemleri Demokrat Parti'nin üçüncü dönem eylemleridir (Bulunmaz,2012).

2.2.4. 27 Mayıs Darbesi ve Medyada Tartışmalar

Askeri darbenin ardından yeni bir basın yasası çıkarılmıştır. Bu yasa, gazetecilerin işten çıkarılmasına karşı da korunması da sağlamıştır. Buna ek olarak, yeni anayasa, sivil özgürlükler ve hakların korunmasını önemli ölçüde güçlendirmiştir. Ek olarak, 1960'lar hem sanayileşme hızının hem de ekonomide önemli gelişmelere sahne olmuştur. Ayrıca gelişen dağıtım sistemleri ve yeni baskı teknolojileri sayesinde tirajlar yüzbinlere yükselmiştir. Siyasi amaçlı basının, uzlaşmacı bakış açılarını kabul eden ve eğlenceyi siyasi haberlerden üstün tutan ticarileşmiş bir popüler basının ortaya çıkmasıyla etkisi

azalmıştır. Bununla birlikte, sermaye yapısının olmadığı diğer birçok ülke gibi, Türkiye'de, devlet ve medya sahipleri arasında, gerek sübvansiyon gerekse de kayırmacılık bağları başta olmak üzere büyük ölçüde aşırı ikili özel ilişkiler devamlılığını korumuştur.

1961 anayasası, başta basın olmak üzere pek çok yeni yasayı da beraberinde getirmiştir. Bir diğer gelişme de Basın İlan Kurumu'nun kurulmasıdır. Basın İlan Kurumu, basın işletmelerinin ve medya kuruluşlarının aldıkları resmi reklamları, bu kurumların mali politikalarını ve kaynaklarını denetleyen bir yapıya sahiptir (Özgen , 2004: s. 83).

Ayrıca 1960'lar, yayınların üretim ve baskı kalitesinin iyileştirilmesine yardımcı olan bir teknoloji gelişimine tanık olmuştur. Türk tarihinin bu dönemi televizyonun ülkeye girişine tanıklık etmiştir. Aynı zamanda klasik gazetenin doğuşuna ve gelişmesine ve ilk aile temelli basın işletmelerinin ortaya çıkmasına tanık olmuştur, örneğin Hürriyet'in sahibi olan Simavi ailesi; Milliyet'in sahibi olan Karacan ailesi ve Cumhuriyet'i kuran Yunus Nadi (1879–1945). Bu gazeteler o kadar etkili oldular ki 1980'lere kadar geleneksel Türk basınının üslubunu belirlemişlerdir. 1960'ların sonunda Tipo baskı yerine gazeteler renkli ve resimli sayfalarla ofset baskıya geçmiştir. Gazete tirajlarıyla birlikte, sol ideolojiye sahip gazetelerin sayısı artmıştır (İnuğur, 1992, s. 52). Ayrıca 1960'larda hem sol hem de sağ ideolojiler daha rekabetçi hale gelmiş ve örneğin Yön ve Sosyal gibi birçok gazete daha geniş bir erişim elde etmiştir. Adalet (Sosyal adalet), daha solcu idealleri temsil etmeye başlamıştır.

Sağa gelince, Bugün (Bugün), Yeni Asya (Yeni Asya) gibi birkaç gazete ve Sebilürrreşad, İttihad (Birlik), Doğu (Büyük Doğu) dergileri gibi birkaç gazete daha muhafazakar bir tonla yayın yapmıştır. Doğu (Büyük Doğu) ve Düşenen Adam (Düşünen Adam) gibi gazeteler 1960'ların sonlarında, politikalarında benimsediği veya açıkça desteklediği ideolojiler (sol, sağ, milliyetçi, liberal vb.) doğrultusunda yayınlar yapmıştır.

2.2.5. 12 Eylül 1980 Darbesi ve Medyanın Dönüşümü

12 Eylül 1980 Darbesinin ardından yeni bir askeri hükümet kurulmuş ve 1982'den itibaren başka bir anayasa ile Türkiye' yönetilmeye başlanmıştır (Özgen , 2004: s. 470). 1982 Anayasası birçok anti-demokratik düzenlemeye zemin hazırlamış ve Türkiye'nin siyasi, sosyal ve ekonomik hayatına yön veren birçok kanunu değiştirmiştir (Ateş,1999, s. 19).

12 Eylül Darbesi, cumhuriyetin ekonomi politiği sistemini öyle değiştirdi ki, daha sonra Başbakan olacak Turgut Özal (1927–1993), Türk ekonomisi üzerinde büyük ve şiddetli etkileri olan ve dönüşen serbest liberal ekonomi politikalarını başlatan mimar olmuştur. 1980'lerde cumhuriyetin ekonomik durumu dalgalanmış ve Türk lirası, o zamana kadar bankalar, özel sektördeki firmaların yönetimine giren medya sermayelerinin özelleştirilmesine tanık olan tüm medya endüstrisini etkileyen birçok krize girmiştir (Öngen, 2017: s. 32).

1980 darbesiyle ilgili en önemli şey, ilk olarak Türkiye'nin kamu televizyonu olan TRT'de duyurulmasıydı. Daha önceki darbelerde olduğu gibi, bu darbe de basını etkilemiştir: Birçok gazeteci hapse atıldı ve birçok gazete ve dergiye, genellikle süresiz olarak, kapatma emri verildi. Örneğin darbeyi takip eden yıllarda ve özellikle 1983 yılında basın dünyasında faaliyet gösteren, Tercüman, Milliyet, Cumhuriyet gazeteleri ile Nokta, Partizan, Arayış (Partizan) dergilerine çok sayıda dava açılmıştır. Takip ve Bakış dergilerinin yayınlanmasına ara verilmiştir. Aziz Nesin (1915–1995), Bekir Yıldız (1933–1998) da dahil olmak üzere bir takım gazeteci ve yazarlar hapse atılmıştır. Kurdakul (1927–2004) ve Asım Bezirci (1927–1993). Ayrıca Yeni Cumhuriyet İçin adlı kitabı yazan Yalçın Küçük, komünizmi savunduğu gerekçesiyle yargılanmış ve hapse atılmıştır.

Türkiye'de medyanın ticarileşmesi, 1980'lerin ortalarında, gazeteci kökenli ailelere ait birkaç gazetenin holdingler tarafından satın alınmasıyla başladı (Tunç, 2004). Gazete sahipliğinin aile şirketlerinden büyük şirketlere devri, yayıncılığın kuralsızlaştırılmasıyla

birlikte, medya piyasasına yalnızca bir avuç şirketin hakim olduğu, oldukça yoğun bir medya sahipliği ortamına yol açtı (Semetko, 2010).

Türkiye, 1980'lerde ekonomik modernleşme için piyasa temelli ve uluslararası bir strateji anlayışında ekonomik, sosyal ve politik alanlardaki önemli değişiklikleri etkiledi. Medya ortamında dönüştürmeler bunun özel bir örneğidir.

2.2.6. 1990 Sonrası Koalisyonlar ve Medyanın Yeniden Dönüşmesi

1990'ların başına gelindiğinde Türkiye'de, her birinin siyasi nedenleri ve ekonomik sonuçları olan üç askeri müdahaleye maruz kalınmıştır. Bu tarihi ve siyasi olaylar Türkiye'de sonraki yıllarda da daha devam etmiş ve 1997'de benzer bir olay yaşanmıştır. 28 Şubat 1997'de Milli Güvenlik Kurulu'nun kararı, postmodernist darbe olarak da bilinen "Tavsiye Benzeri Muhtıra" olarak bilinen olayla sonuçlanmıştır (Yılmaz vd , 2016).

Bu noktada ordunun bu çıkışıyla Başbakan Necmettin Erbakan (1926–2011) ve yardımcısı Tansu Çiller (1946–), istifa etmek zorunda kalmıştır. 1990'larda cumhuriyet, 1980'lerde başlayan Kürt krizi ve Özal'ın ekonomik reformlarının yan etkileri gibi zorluklara tepki veriyordu ve bunlar basına da yansımaktaydı. Bu son 10 yılda Çetin Emeç(1935–1990) dahil, Muammer Aksoy (1917–1990), Tarık Dursun (1934–1990), Uğur Mumcu (1942–1993) ve Taner Kışlalı (1939–1999) v.b. çok sayıda gazeteci ve akademisyen öldürülmüştür.

Türkiye'de medya tekeli 1963 yılında TRT'nin kurulmasıyla oluşmuştur. 1990'dan itibaren özel sektöre ait ticari televizyonlara izin verilene kadar durum böyleydi. Anayasa'nın özel sermayeli yayıncılıkla ilgili 133. maddesi değişince medya sahipliğinde yeni bir süreç başlamıştır. Kanundaki boşluklar sektörde serbest dolaşımı engellemiş, kanunun yayımlanmasındaki gecikme tam olarak aydınlatılamamıştır (Özdurdu, 2011, s. 87).

Türkiye'de iletişim sektöründeki hızlı evrimleşmeyle birlikte, 1990'ların başından itibaren, zayıf bir medya ortamından yeni ve zengin bir medya ortamına hızlı geçiş yaşanmıştır. Gerçekte, piyasaya ekonomisi doğrultusunda dışarıya dönük ekonomik kalkınma politikalarının bir sonucu olarak, yapılan büyük kamu yatırımları ile ekonomik gelişmeler hızlandırılmıştır.

Medyanın ticarileşmesinin ilk aşamalarında çok sayıda küçük bağımsız yayın vardı. Ancak 1990'ların ikinci yarısında, yayıncılık, gazetelere ve diğer süreli yayınlara sahip olan ve sıklıkla ticari yayıncılıkla bağlantılı olan büyük özel şirketler arasında yoğunlaştı. Bunun yanısıra, bu işletmeler çeşitli diğer endüstriyel alanlarda da faaliyet gösteriyordu. Aynı şekilde, satın almaların bir sonucu olarak medya pazarına çok az sayıda şirket hakim olmuş ve 1990'ların sonu ile 2000'lerin başında ticarileşmeden holdingleşmeye doğru hızlı bir geçiş görüldü. Bu kuruluşların en büyüğü olan Doğan Grubu (DYH), İngilizce günlük gazete dahil olmak üzere yedi ulusal günlük gazeteden oluşan bir ağı kontrol etmektedir (Kaya & Çakmur (2010).

2.2.7.3 Kasım 2002 AK Parti İktidarı ve Medyanın Tutumu

Basın özgürlüğü, hesap verebilirlik, şeffaflık ve serbest bilgi akışının sağlanmasında önemli rol oynayan demokrasinin temel ilkelerinden biridir. Türkiye'de basın özgürlüğü konusu, cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılından bu yana tartışmalı bir konu olmuştur. 2002 yılında başlayan AK Parti iktidarı döneminde, ülke basın özgürlüğü açısından önemli gelişmelere sahne olmuş ve bu gelişmeler hem Türkiye'yi hem de bir kısım ülkeleri etkisi altına almıştır. Bu gelişmeler farklı aktörler tarafından övülmüş ve eleştirilmiştir.

Türkiye'de bir basın sansürü ve basının özgürlüğünün kısıtlanması geçmişi mevcuttur. AK Parti iktidara gelmeden önce ülkenin basın özgürlüğü konusunda karışık bir sicili vardır. Türk anayasası basın özgürlüğünü garanti altına almasına rağmen, gazeteciler düzenli olarak hükümetin gözdağı, kovuşturması ve hapis cezasına çarptırıldı. Ayrıca, hükümet kontrolündeki medya ve gazeteciler, özellikle Kürt sorunu,

askeri faaliyetler ve siyasi yolsuzluk gibi hassas konularda, haberlerinde sık sık kısıtlamalarla karşı karşıya kaldılar. Ancak AK Parti'nin iktidara geldiği 2002 yılından bu yana Türkiye basın özgürlüğü açısından önemli değişimlere uğramıştır.

Birinci AKP Dönemi (2002–2007): 2002 ile 2007 arasındaki dönem, Türkiye'de medya ortamı için önemli bir dönüşüm dönemiydi. Bu, büyük ölçüde AK Parti hükümetinin yeni medya kuruluşlarının ortaya çıkmasına ve mevcutların genişlemesine izin veren liberalleşme politikasından kaynaklanıyordu.

Türkiye'de medya kurumlarının siyasi partilerden bağımsızlığı, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin AK Parti) genel seçimleri kazanıp çoğunluk hükümeti kurduğu 2002 yılından bu yana büyük ilgi görmektedir (Christensen, 2007; Corke et al., 2014; Semetko, 2010).

Bu dönemdeki en önemli değişikliklerden biri yeni özel televizyon kanallarının ve gazetelerin ortaya çıkmasıydı. AK Parti hükümetinin liberalleşme politikası, medya ortamında rekabetin ve çeşitliliğin artmasına yol açan çok sayıda özel televizyon kanalının kurulmasına yol açmıştır. Bu, daha farklı seslerin duyulmasını ve alternatif bakış açılarının ifade edilmesini sağlamıştır.

Bununla birlikte İnternet, bu dönemde Türk medya ekolojisinin dönüştürülmesinde önemli bir rol oynamıştır. Türkiye'de internet kullanıcı sayısının önemli ölçüde artması, yeni çevrimiçi haber sitelerinin ve sosyal medya platformlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu, haberlerin ve bilgilerin geleneksel medya kanallarının dışında yayılmasına izin vererek, bağımsız seslerin duyulması için bir alan sağlamıştır.

Bu olumlu gelişmelere rağmen, bu dönemde AK Parti iktidarının medya üzerindeki kontrolünün artmasıyla ilgili kaygılar da vardır. Hükümet, nüfuzunu belirli medya kuruluşlarını desteklemek için kullanmakla ve eleştirel sesleri susturmak için yasal işlem ve sansür gibi taktikler kullanmakla eleştirilmiştir.

2000 ve 2001 yıllarında birbirini izleyen iki ekonomik kriz, nüfusun büyük bölümünü ezici bir şekilde etkilemiştir. Her iki krizin de ortaya çıkmasında bankacılık sektörünün kötü yönetilmesi etkili olmuştur. Bankacılık sektörünü regüle etmeye yönelik alınan tedbirler, medya sektörünün yeniden yapılanmasında da etkili olmuştur çünkü bu bankaların bir kısmı aynı zamanda medyada faaliyet gösteren iş gruplarına aittir. Bu grupların medya varlıkları, yeni kurulan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından devralınmış ve daha sonra bu devralınan medya varlıkları ya zaten medyanın büyük bir bölümünü kontrol eden baronlar tarafından ya da medya sektörüne giren yeni iş grupları tarafından satın alınmıştır. AK Parti, bu yeniden yapılanma dalgasından faydalanmak için yakın iş çevreleri yaratmış ve 2005'ten itibaren medya kuruluşlarını satışa çıkarmıştır.

AKP, medya yapısını kendi lehine yeniden düzenlemek için korporatist-kliyanlist ortamı etkili bir şekilde kullanmıştır. 2004 yılında kamu bankacılığı düzenleme idaresi (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu), Cem Uzan'a ait gazete ve TV istasyonu olan Star ve Star TV'ye el koydu. Genç Parti (Genç Parti Genel Başkanı Uzan'ın 2002'de yüzde 7,5 oy alan Partidir, GP). Uzan Grubu , ulusal GSM operatör lisansı ile birlikte Star TV, Star Gazetesi, Metro FM, Rock FM ve Joy FM'i kaybetmiştir (Adaklı 2010: 591–595). Daha sonra Star TV, o dönemin Türkiye'sinin en büyük medya holdingi olan Doğan Medya Grubu'na satıldı. Sonunda, birkaç mülkiyet değişikliğinden sonra AKP'ye bağlı bir iş konsorsiyumu tarafından satın alınmıştır. O dönemde AKP ile arası iyi olan Doğan Grubu, Star TV'yi satın alarak en güçlü medya grubu haline gelmiştir.

AKP medya otokrasisi zaman çizelgesindeki holding baskısı, 2007'de ' Uzan meselesi'nin ele alınma biçimleriyle başladı ve daha sonra Türkiye'nin en güçlü medya holdingi Aydın Doğan'a yöneldi. 2008 yılı, hükümeti devirmek için yasa dışı faaliyetlerde bulunduğu iddia edilen askeri ve sivil bürokrasi ile birlikte bazı gazetecileri hedef alan Ergenekon soruşturmasında gazetecilere yönelik tutuklama dalgalarının başlangıcıdır (Rainsford 2008; BBC 2012). Tutuklamalar, delillerin telefon dinleme ve internet gözetimi yoluyla toplandığını göstermiştir.

Genel olarak, Türk medyasının 2002'den 2007'ye dönüşümü, hem olumlu gelişmeler hem de medya üzerindeki hükümet kontrolüne ilişkin endişelerle karakterize edilen karmaşık bir süreçtir.

2.2.8. 2007 Seçimi Sonrası ve Medyanın Dönüşümü

Uzun yıllar medya sektöründe faaliyetlerini sürdüren Ciner Grubu, grubun medya varlıklarını tek bir teklif sahibine, AK Parti lideri Recep Tayyip Erdoğan'ın damadı ve sonraki Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak tarafından yönetilen bir şirkete satmıştır. 2009 yılında Doğan Medya Grubu'nun sahibi ile Erdoğan arasında çıkan anlaşmazlık nedeniyle Doğan Medya'ya 2,6 milyar ABD doları tutarında ağır bir vergi cezası verildiği iddia edildi (Ayla, 2009). Doğan Medya Grubu, diğer medya varlıklarının yanı sıra ulusal gazetelerinden Milliyet ve Vatan'ı 2011 yılında enerji sektöründe önemli yatırımları bulunan Demirören Grubu'na satmak zorunda kalmıştır.

2018 yılında, Doğan Medya Grubu'nun kalan tüm varlıkları Hürriyet ve haber ajansı ile Doğan Haber Ajansı da Demirören Grubu'na satılmıştır. Gazete sahipliğindeki bu değişikliklerin mantığı, ticari olmaktan çok politik görünmektedir (yani, piyasa taleplerine yanıt olarak). Spesifik olarak, AK Parti'ye yakın gruplar tarafından satın alınan ve el değiştiren gazetelerin, satıştan sonraki bir yıl içinde tiraj paylarının yaklaşık %13'ünü kaybettiğini göstermektedir.

Ayrıca, 'Sınır Tanımayan Gazeteciler' tarafından hazırlanan en son 'Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'ne göre, 2008'deki en iyi 98. sıralamasından önemli bir düşüş göstererek, 2019 itibarıyla Türkiye basın özgürlüğünde 180 ülke arasında 157. sırada yer almaktadır. 2016'daki başarısız darbe girişiminin ardından ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yargılanan ve hapsedilen gazetecilerin sayısının artması ve "onlarca medya kuruluşunun" tasfiye edilmesi gibi çeşitli gelişmelerdir. YouTube yasağı, AKP'nin desteklediği seçilmiş Cumhurbaşkanı Abdullah Gül 2010'a bizzat müdahale edene kadar kaldırılmamıştır. 2010 yılı, hükümetin anayasada birçok değişiklik önerdiği AKP için önemli bir yıldır. Yargıç ve savcıların yüksek mahkemelere atanmalarının denetimini

sağlayan maddelerde temel değişiklikler yapıldı. 12 Eylül 2010'da yapılan anayasa referandumu AKP'nin lehine sonuçlanmıştır.

Ayrıca, şirket sahipleri ile iktidar partisi arasındaki patrimonial ilişki, editoryal kararlarda etkili bir rol oynamaktadır.

Medya holdingleri inşaat, turizm, finans ve enerji gibi diğer kritik sektörlerde de faaliyet göstermektedir. Bu holdinglerin birçoğu için toplu konut sözleşmeleri, kamu alım anlaşmaları ve devlet varlıklarının özelleştirilmesi, medya faaliyetlerinden çok daha önemli bir gelir kaynağını temsil etmektedir (Çarkoğlu ve diğerleri, 2014).

Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı olarak görev yaptığı süre boyunca, ülkenin medya ortamı önemli bir dönüşüm geçirmiş, artan dijitalleşme ve yeni medya kuruluşlarının ortaya çıkması gibi bazı olumlu değişiklikler olmakla birlikte, basın özgürlüğü ve bağımsız gazetecilik konusunda da önemli zorluklar yaşanmıştır.

Erdoğan'ın iktidarı sırasında Türk medyasındaki en dikkate değer değişikliklerden biri dijital medyanın büyümesi olmuştur. İnternet ve sosyal medya platformları, özellikle hükümetin geleneksel medyaya getirdiği kısıtlamalar göz önüne alındığında, vatandaşların haber ve bilgilere erişmesi için önemli araçlar haline gelmiştir. Bu, daha geniş bir kitleye ulaşabilen ve geleneksel medyada genellikle sansürlenen enformasyon hakkında haber yapabilen yeni, bağımsız çevrimiçi medya kuruluşlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Aynı zamanda hükümet, medya üzerindeki kontrolünü artırmak için adımlar atmıştır. Erdoğan hükümeti medya kuruluşlarını satın almış veya devralmış ve eleştirel sesler susturulmuş veya bu eleştiren medya kuruluşları sektörden geri çektirilmiştir. Bu durum ise büyük ölçüde hükümet lehine çarpık bir medya ortamına yol açarak, vatandaşların önemli konularda tarafsız haberler almasını zorlaştırmıştır.

Bir diğer önemli değişiklik de medya sansüründeki artış ve basın özgürlüğünün kısıtlanması olmuştur. Hükümet, hassas veya kendisi için kritik olduğu düşünülen konularda haber yapan gazetecileri tutuklayarak veya taciz ederek, eleştirel gazeteciliğe baskı yapmıştır. Bu, gazeteciler arasında bir korku iklimine yol açarak medyanın kamuyu ilgilendiren konularda haber yapması giderek zorlaşmıştır.

Erdoğan yönetiminin, Türk medyasının dönüşümüne hem olumlu hem de olumsuz değişiklikleri damgasını vurmuştur. Dijital medyada gelişmeler yaşanırken, yeni ve bağımsız mecralar ortaya çıkarken, aynı zamanda basın özgürlüğünde ve medya üzerindeki hükümet kontrolünde önemli bir erozyon yaşanmıştır.

Genel olarak, Türk medya endüstrisinin gelecekteki potansiyeli, dijital medyanın büyümesi, bağımsız gazeteciliğe artan talep ve yeni teknolojiler tarafından yönlendirilmektir. Türkiye'de basın özgürlüğü ve bağımsız gazetecilik konusunda önemli zorluklar olsa da, özellikle dijital medya alanında yenilik ve büyüme için fırsatlar da mevcuttur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BANGLADEŞ VE TÜRKİYE'DE YAPILAN GENEL SEÇİMLERİN MEDYADA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: 2014-2018 VE 2015-2019 GENEL SEÇİMLERİ. ÖRNEK: SABAH, YENİ ŞAFAK, CUMHURİYET, PROTHOM ALO, JUGANTOR VE INQUILAB GAZETELERİNDE SİYASAL AKTÖRLERİN İLETİLERİNİN İÇERİK ANALİZİ

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI

Araştırmanın konusu, Bangladeş ve Türkiye'de en son yapılan dört genel Seçimde, partilerin siyasal aktörlerinin söylemlerinin değişimini incelemektir. Araştırmada Türkiye ve Bangladeş'te ulusal ve günlük olarak yayınlanmış Sabah, Yeni Şafak, Cumhuriyet, Prothom Alo, Jugantor ve Inquilab gazetelerinde Bangladeş'te 2014-2018 ve Türkiye'de 2015-2019 yılları arasında yapılmış dört milletvekili genel seçim dönemi incelenmiştir.

Bangladeş ve Türkiye'de son dört seçim dönemi öncesinde kurulan liberal, sağ ve sol görüşlü günlük gazetelerde seçim günlerinden önceki birer aylık dönemlerin incelenmesi bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Araştırmada incelenen gazetelerde, ilgili seçim dönemlerinde seçimlere katılan ve siyasi yaşamlarında aktif olarak yer alan partilerin "Ekonomi, İç Politika, Dış Politika ve Eğitim" başlıklı iletiler, seçmenlere verilen mesajlar değerlendirilmiştir. Bu dört kategori altında toplam yirmi üç alt başlık belirlenmiş ve bu değişkenler doğrultusunda siyasi aktörlerin mesajları incelenmiştir.

Araştırmada incelenen parti ittifaklarının saptanmasındaki önemli faktörler ise taşıdıkları ideolojiler ve aldıkları oy oranlarıdır. Türkiye bölümünde ise cumhuriyeti

kuran CHP ve onunla ittifak kuran partiler; AKP ve ittifak ortağı MHP incelenmiştir. Herbir gazetenin yayın kimliği diğerlerinden farklı olduğundan inceleme için farklı gazeteler seçilmiştir. Bu gazeteler çeşitli siyasi yelpazelere ayrılırken ilgili dönemdeki varlıkları ve yayınlarıyla destekledikleri siyasi partiler dikkate alınmıştır.

Diğer taraftan bu gazetelerde milletvekili genel seçimleriyle ilgili olarak yalnızca politik aktörlerin ileri sürdükleri iletiler analiz edilmiştir. Gazetelerde seçimlerle ilgili köşe yazıları, değerlendirmeler, yorum/dizi yazıları ve fotoğraflar araştırma içerisine dahil edilmemiştir. Öte yandan laik eğilimli Bangladeş Awami Ligi ve ittifak ortağı sol partiler ile Milliyetçi BNP ve Cemaati İslami gibi muhafazakar ittifak ortağı taraflar da araştırmada ele alınmıştır.

Öte yandan bu gazetelerde milletvekili genel seçimlerine ilişkin sadece siyasi aktörlerin verdiği mesajlar incelenmiştir. Gazetelerde genel seçimlerle ilgili görseller, köşe yazıları, dizi yazıları ve değerlendirmeler bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırma, 2014-2019 yılları arasında Türkiye ve Bangladeş'te yapılan genel seçimlere dayanmaktadır ve siyasi parti aktörlerinin söylemlerinin değişimini yansıtmaktadır. 2014 yılında yaşanan ve günümüzde de devam eden toplumsal ve siyasi gelişmelerin ardından, siyasi partiler seçim dönemlerinde ne sıklıkla talep ve beklentileri gündeme getirmektedirler yaklaşımın bir sonucu olarak sorunlar ve beklentilerin ne kadar değiştiği çalışmada ele alınmaktadır.

Türkiye ve Bangladeş Asya'da iki önemli demokratik ülkedir. Her iki ülkede de seçimler sürekli yapılmaktadır. Her iki ülkede de mevcut iktidar partisi uzun yıllardır seçimleri kazanarak ülkelerini yönetmektedirler. Her iki ülkede de iktidar partileri seçimlerde kalkınma politikalarını sıklıkla dile getirerek seçmenlerini teşvik etmektedirler. Öte yandan muhalefet ise ülkelerini yöneten partileri demokrasiden yoksun, otokratik olmakla suçlamaktadırlar.

2008 yılında Bangladeş'te Awami Ligi liderliğindeki büyük koalisyon hükümeti halk tarafından seçilmiş ve o dönemdeki seçim kampanyasında demokratik haklar konusuna daha fazla önem verilmiştir. Ancak bir sonraki 2014 ve 2018'deki seçimleri kazanmalarına rağmen seçimlerde yaygın usulsüzlükler yapıldığı iddiaları olmuştur. Bunun dışında Awami League de bir sonraki seçimlerde demokrasi kampanyasından, bu tür iletilerden vazgeçmiş ve kampanyalarında kalkınma sözüne önem vermiştir. AK Parti, 2002'den bu yana Türkiye'de birçok seçimi kazanmış ancak 2015 yılında ilk kez seçimlerde çoğunluğu kaybetmiştir. Bununla birlikte, bir sonraki seçimde kampanya stratejilerini değiştirmiş ve yeniden çoğunluğu kazanmıştır.

Değişen siyasi ve ekonomik koşullarda bir partinin sürekli olarak seçimleri nasıl kazandığını bilmek çok önemlidir. Her iki ülkedeki iktidar partileri, bir tür seçim stratejisi benimseyerek halkın desteğini uzun süre elinde tutmayı başarmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, bu iki ülkenin iktidar partilerinin siyasi mesajlarını zaman içinde nasıl değiştirdiğini araştırmaktır. Aynı zamanda iki ülkenin muhalefet partilerinin seçim kampanyalarında siyasi mesajlarını nasıl sundukları da bu araştırmada tartışılan bir konudur.

Araştırmada, siyasi partilerin mesajlarını analiz etmek için basılı gazeteler gibi önemli bir kitle iletişim aracı incelenmiştir. Zamanın değişmesiyle birlikte yeni teknoloji medyaya girmiştir. Bununla birlikte basılı gazeteler birçok değişikliğe rağmen çekiciliğini korumuştur. Gazete haberleri seçim kampanyalarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle iktidar partileri, her iki ülkede de gazetelerin mülkiyetini partili iş insanlarının elinde tutma konusunda istekli davranmaktadır.

Araştırma, 2014-2018 yılları arasında Bangladeş'te ve 2015-2019 yılları arasında Türkiye'de yapılan milletvekili genel seçimlerinde politik iletilerin nasıl değiştiğini analiz etmeyi hedeflemiştir. Siyasi partilerin seçim dönemlerinde halkın ihtiyaç ve beklentilerine ne ölçüde değindiği ve yaşanan süreçle birlikte sorun ve beklentilerin ne ölçüde değiştiği de araştırmada gözlemlenmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada seçilen gazete verileri içerik analizi yöntemi kurallarına göre analiz edilmiştir. Seçim kampanyası döneminde farklı ideolojik eğilimli gazetelerden alınan partilerin aktörlerinin iletileri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

İçerik analizi yöntemi, kitle iletişim araştırmacıları arasında yaygın olarak kullanılan ve sıklıkla gazete haberlerini analiz etmek için kullanılan bir yöntemdir (Bryman, 2011). İçerik analizi yöntemi en iyi geniş bir teknik aile olarak anlaşılır. Etkili araştırmacılar, temel sorularını yanıtlamalarına en iyi şekilde yardımcı olacak teknikleri seçerler. Bununla birlikte, Klaus Krippendorff'a göre, her içerik analizinde altı soru ele alınmalıdır (Krippendorff,2004):

1. Hangi veriler analiz edilir?
2. Veriler nasıl tanımlanır?
3. Veriler hangi popülasyondan çekiliyor?
4. İlgili bağlam nedir?
5. Analizin sınırları nelerdir?
6. Ölçülecek olan nedir?

İçerik analizi, çeşitli biçimlerdeki metinler, resimler, ses veya video olabilecek belgelerin ve iletişim eserlerinin incelenmesidir. Sosyal bilimciler, iletişimdeki kalıpları tekrarlanabilir ve sistematik bir şekilde incelemek için içerik analizini kullanmaktadır.

Belki de herhangi bir metin parçasını veya kayıtlı iletişim olaylarını incelemek için uygulanabilmesi nedeniyle, içerik analizi şu anda pazarlama ve medya araştırmalarından edebiyat ve retoriğe, etnografya ve kültürel çalışmalara kadar uzanan baş döndürücü bir dizi alanda kullanılmaktadır. Cinsiyet ve yaş sorunları, sosyoloji ve siyaset bilimi, psikoloji ve bilişsel bilim ve diğer birçok araştırma alanı vb. Bununla birlikte, içerik

analizi sosyo- ve psikodilbilim ile yakın bir ilişkiyi yansıtır ve yapay zekanın gelişiminde ayrılmaz bir rol oynar.

Araştırmada her seçim dönemindeki gazetelerin incelenmesinde, politik aktörlerin seçimlere ilişkin iletilerin nitel bir analizi yapılmıştır. Ayrıca bunun için belirli içerik analiz yaklaşım kriterleri uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan içerik analizi yöntemiyle her seçim döneminde partiler değerlendirilmiştir. Her bir temel kategori başlığı için geliştirilen varsayımlara göre alt ileti başlıkları belirlenmiştir. Bu başlıklar altında hangi değişkenlerin yer alacağına karar verilmiştir.

İleti başlıkları için tanımlanan dört kategori birbirinden bağımsız olarak seçilmiştir. Dört kategori başlığı altında toplam yirmi üç değişken belirlenmiştir. Metinlerin içeriksel özelliklerini belirlemek için her seçim dönemi için sonuçlar ve oranlar çıkarılmıştır.

Çalışma tamamlandıktan sonra sonuçlar tablolaştırılmış ve ardından karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Partilerin temsil oranları, taraftarlarına vaat ettikleri iletiler ve her gazetenin partilere ayırdığı alan değerlendirmede dikkate alınmıştır. Daha sonra dört seçim için geliştirilen varsayımlar seçim dönemlerinin döngüsel özellikleri ve bu sayısal sonuçlar dikkate alınarak analiz edilmiştir.

3.4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ

3.4.1. 2014 Bangladeş Genel Seçimi

Bangladeş'in 2014 ulusal seçimlerinde iki büyük ittifak yarışmıştır. İktidardaki Awami Ligi ve kendisiyle aynı fikirde olan sol partiler, 'Büyük İttifak' adı altında seçime katılmıştır. Öte yandan Bangladeş'in ikinci büyük siyasi partisi BNP ve benzer görüşteki İslami partilerden oluşan bir koalisyon, '20 Partili İttifak' adı altında seçime katılmıştır.

Bu seçimde Dainik Prothom Alo, Dainik Ittefaq ve Dainik Jugantar gazetelerinde iki büyük ittifakın üst düzey siyasal aktörlerinin iletileri değerlendirilmiştir.

3.4.1.1. Büyük İttifak

Tablo 3.1. Büyük İttifakın İleti Başlıkları

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İleti Konuları	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
İç politika	17	85	18	75.00	14	77.8
Ekonomi	1	5	3	12.5	2	11.1
Diş politika	1	5	2	8.3	2	11.1
Eğitim	1	5	1	4.2	0	0
Toplam	20	100	24	100	18	100

2014 Genel Seçiminde elde edilen bulgulara göre Büyük İttifakın 'Prothom Alo, İttefak ve Jugantor' gazetelerinde iç politika ve ekonomi iletilerinin çok olduğu görülürken; Prothom Alo ve Ittefak'te ise eğitim politika iletileri az sayıda yer almaktadır ve Jugantor da ise eğitim iletisi bulunmamaktadır.

Üç gazetede çıkan haberler karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, tüm gazetelerde büyük ittifakın iç siyasetle ilgili ileti haberlerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Öte yandan, eğitim sektörü veya ekonomi hakkında ise çok az iletiler bulunmaktadır.

Tablo 3.2. Büyük İttifakın İç Politika İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Seçim tartışmaları	3	17.65	3	16.67	3	21
Uzlaşma Barış	8	47.06	6	33.33	6	43
Yolsuzluk tartışmaları	1	5.88	0	0	0	0
Politika tartışmaları	1	5.88	3	16.67	1	7
Kutuplaşmalar	1	5.88	1	5.56	0	0
Anayasa tartışmaları	1	5.88	3	16.67	2	14
İnsan hakları	1	5.88	0	0	1	7
Demokrasi tartışmaları	1	5.88	3	16.67	1	7
Toplam	17	100	18	100	14	100

2014 Genel Seçimi'nde Büyük İttifakın aktörlerinin iç politika alanında Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde Seçim tartışmaları, Uzlaşma – Barış ve Politik tartışmaları gibi iletileri fazla sayıda yer almaktadır. Uzlaşma - Barış iletileri daha çok iktidar yanlısı, liberal ve hatta muhalif olduğu bilinen gazetelerde yer almaktadır. Öte yandan, liberal Prothom Alo ve muhalif Jugantar gazetesi insan haklarına ilişkin çok az sayıda ileti verirken, hükümet yanlısı Ittefaq gazetesi ise insan haklarına ilişkin herhangi bir ileti yayınmamaktadır. Yolsuzluk tartışmaları ile ilgili ileti sadece Liberal Prothom Alo yayınlanmış ancak bu tür iletiler hükümet yanlısı veya muhalif gazetelerde yer alınmamaktadır.

Tablo 3.3. Büyük İttifakın Ekonomi İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kalkınma	1	100	1	50.5	1	50.5
Sosyal politika	0	0	1	50.5	0	0
Sanayileşme	0	0	0	0	0	0
Tarım politikaları	0	0	0	0	0	0
Hayat pahalılığı	0	0	0	0	1	50.5
Toplam	1	100	2	100	2	100

2014 Genel Seçimi'nde Büyük İttifakın aktörlerinin ekonomi iletileri arasında Prothom Alo ve Jugantorda sadece kalkınma iletileri yer almaktadır. İttefak gazetesinde ise kalkınma ve sosyal politikalar yer almaktadır. Öte yandan muhalefet gazetesi olan Jugantarda ise hayat pahalılığı ile ilgili bir adet ileti bulunmaktadır.

Tablo 3.4. Büyük İttifakın Dış Politika İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Ulusal güvenlik	0	0	0	0	0	0
Diğer ülkelerle ilişkiler	0	0	1	33.3	0	0
İslam ülkeleri ile ilişkiler	0	0	0	0	0	0
Hint-Pakistan ile ilişkiler	1	100	2	66.7	2	100
Toplam	1	100	3	100	2	100

2014 Genel Seçimi'nde Büyük İttifakın aktörlerinin Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde 'Hindistan ve Pakistan ile ilişkiler' ve 'diğer ülkelerle ilişkiler' başlıklı iletileri çok az sayıda yer almaktadır. 'Hindistan ve Pakistan ile ilişkiler ile iligili iletler az sayıda olsa bile her üç gazetede de bulunmaktadır.

Tablo 3.5. Büyük İttifakın Eğitim İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kadınların eğitimi	0	0	1	100	0	0
Üniversiteler	1	100	0	0	0	0
Mesleki eğitim	0	0	0	0	0	0
Dini eğitim	0	0	0	0	0	0
Kimsesiz çocuklar	0	0	0	0	0	0
Yaşlıların egitimi	0	0	0	0	0	0
Toplam	1	100	1	100	0	0

2014 Genel Seçimi'nde Büyük İttifakın aktörlerinin Prothom Alo ve İttefak gazetelerinde birer tane eğitim iletisi bulunmakadır. Prothom Alo'da 'Üniversiteler' iletisi bir adet bulunurken Ittefak ta ise 'Kadınların eğitimi' ile ilgili bir ileti görülmektedir. Öte yandan muhalif gazete Jugantar'da eğitimle ilgili herhangi bir iletiye rastlanmamıştır.

3.4.1.2. 20 Partili İttifak

Tablo 3.6. 20 Partili İttifakın İleti Başlıkları

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
İç politika	14	100	13	72.2	15	88.3
Ekonomi	0	0	0	0	0	0
Dış politika	0	0	3	16.7	2	11.7
Eğitim	0	0	2	11.1	0	0
Toplam	14	100	18	100	17	100

2014 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre 20 Partili ittifakın Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde İç politika ve Demokrasi iletlerinin çok sayıda bulunduğu görülmüştür. Eğitim ve dış politika iletilerinin çok az yer aldığı görülürken; incelenen her üç gazetede ise Ekonomı iletisi bulunmamaktadır. Öte yandan liberal gazete Prothom Alo'da 20 Partilili ittifakın siyasi aktörlerinin ekonomi, dış ilişkiler veya eğitimle ilgili herhangi bir iletisine rastlanmamıştır.

Tablo 3.7. 20 Partili İttifakın İç Politika İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Seçim tartışmaları	3	21	5	33	3	20
Uzlaşma- Barış	3	21	0	0	0	0
Yolsuzluk tartışmaları	0	0	2	13	3	20
Politik tartışmalar	2	14	2	13	3	20
Kutuplaşmalar	2	14	1	7	0	0
Anayasa tartışmaları	0	0	0	0	0	0
İnsan hakları	2	14	3	20	4	27
Demokrasi tartışmaları	2	14	2	13	2	13
Toplam	14	100	15	100	15	100

2014 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre 20 Partili ittifakın Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde 'Seçim tartışmaları', 'Politik tartışmalar' iletileri fazla sayıda yer alırken; Jugantor'da 'Uzlaşma – Barış'iletileri çok az sayıda görülmektedir. İktidara yakın Ittefak gazetesinde ise 'seçim tartışmaları' iletisi en fazla bulunmaktadır.

20 Partili İttifakın Ekonomi İletileri:2014 Genel Seçimi'nde 20 Partili ittifakın aktörlerinin Economi alanında Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde hiç bir iletisi bulunmamaktadır.

Tablo 3.8. 20 Partili İttifakın Dış Politika İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Ulusal güvenlik	0	0	1	33.3	0	0
Diğer ülkelerle ilişkiler	0	0	1	33.3	1	50.0
İslam ülkeleri ile ilişkiler	0	0	0	0	0	0
Hint-Pakista ile ilişkiler	0	0	1	33.3	1	50.0
Toplam	0	0	3	100	2	100

2014 Genel Seçimi'nde 20 Partili ittifakın aktörlerinin Dış politika alanında İttefak ve Jugantor gazetelerinde 'Ulusal güvenlik', 'Diğer ülkelerle ilişkiler ve 'Hindistan-Pakistan ile ilişkiler' başlıklı iletileri az sayıda yer alırken; Prothom Alo'da Dış politika ile ilgili hiç bir iletisi bulunmamaktadır.

20 Partili İttifakın Eğitim İletileri: 2014 Genel Seçimi'nde 20 Partili ittifakın aktörlerinin Eğitim alanında Prothom Alo, İttefak ve Jugantor'da hiç bir iletisi bulunmamaktadır.

3.4.2. 2018 Bangladeş Genel Seçimi

3.4.2.1. Büyük İttifak

Tablo 3.9. Büyük İttifakın İleti Başlıkları

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
İç politika	27	0	89	0	15	0
Ekonomi	11	0	30	0	12	0
Dış politika	0	0	0	0	0	0
Eğitim	1	0	1	0	0	0
Toplam	39	100	109	100	27	100

2018 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre Büyük İttifakın Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde ekonomi, iç politika iletilerinin çok sayıda olduğu görülürken; Prothom Alo ve Ittefak'ta ise Eğitim iletileri az sayıda yer almaktadır ve Jugantor'da dış politika ve eğitim ile ilgili iletiler hiç bulunmamaktadır.

Tablo 3.10. Büyük İttifakın İç Politika İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Seçim tartışmaları	10	37%	35	39%	6	40%
Uzlaşma -Barış	2	7%	5	6%	1	7%
Yolsuzluk tartışmaları	0	0	0	0	0	0
Politik tartışmalar	7	26%	22	25%	5	33%
Kutuplaşmalar	3	11%	8	9%	0	0
Anayasa tartışmaları	2	7%	10	11%	0	0
İnsan hakları	0	0	0	0	0	0
Demokrasi tartışmaları	3	11%	9	10%	3	20%
Toplam	27	100%	89	100	15	100

2018 Genel Seçimi'nde Büyük İttifakın aktörlerinin Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde Seçim tartışmaları, Uzlaşma – Barış ve Politik tartışmalar başlıklı iletileri fazla sayıda yer almaktadır.

Tablo 3.11. Büyük İttifakın Ekonomi İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kalkınma	5	45%	14	47%	6	50%
Sosyal politika	3	27%	6	20%	3	25%
Sanayileşme	2	18%	5	17%	1	8%
Tarım politikaları	0	0	2	7%	0	0%
Hayat pahalılığı	0	0	0	0	0	0
İstihdam yaratma	1	9%	3	10%	2	17%
Toplam	11	100	30	100	12	100

2018 Genel Seçimi'nde Büyük İttifakın aktörlerinin ekonomi iletileri arasında Prothom Alo ve Jugantor gazetelerinde sadece 'Kalkınma' iletileri yer almaktadır. İttefak'ta ise kalkınma ve sosyal politikalar iletileri bulunmaktadır.

Büyük İttifakın Dış Politika İletileri: 2018 Genel Seçimi'nde Büyük İttifakın aktörlerinin Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde 'Hindistan ve Pakistan ile ilişkiler' ve 'diğer ülkelerle ilişkiler' iletileri çok az sayıda yer almaktadır.

Tablo 3.12. Büyük İttifakın Eğitim İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kadınların eğitimi	1	100	1	100	1	100
Üniversiteler	0	0	0	0	0	0
Mesleki eğitim	0	0	0	0	0	0
Dini eğitim	0	0	0	0	0	0
Kimsesiz çocuklar	0	0	0	0	0	0
Yaşlıların eğitimi	0	0	0	0	0	0
Toplam	1	100	0	100	1	0

2018 Genel Seçimi'nde Büyük İttifakın aktörlerinin Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde 'Kadınların eğitimi' ve 'Üniversiteler' iletileri çok az sayıda yer almaktadır.

3.4.2.2. 20 Partili Ittifak

Tablo 3.13. 20 Partili İttifakın İleti Başlıkları

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
İç politika	42	95%	64	96%	14	93%
Ekonomi	2	5%	3	4%	1	7%
Dış politika	0	0	0	0	0	0
Eğitim	0	0	0	0	0	0
Toplam	44	100	67	100	15	100

2018 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre, 20 Partili ittifakın Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde 'İç politika' ve 'Demokrasi' iletileri çok sayıda yer almaktadır. Eğitim ve Dış politika iletilerinin az sayıda olduğu görülürken; incelenen her üç gazetede ise Ekonomi iletisi bulunmamaktadır.

Tablo 3.14. 20 Partili İttifakın İç Politika İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Seçim tartışmaları	18	43%	35	55%	7	50%
Uzlaşma - Barış	3	7%	1	2%	1	7%
Yolsuzluk tartışmaları	2	5%	1	2%	1	7%
Politik tartışmalar	7	17%	15	23%	3	21%
Kutuplaşmalar	2	5%	5	8%	1	7%
Anayasa tartışmaları	2	5%	2	3%	0	0
İnsan hakları	0	0	0	0	0	0
Demokrasi tartışmaları	8	19%	5	8%	1	7%
Toplam	42	100	64	100	14	100

2018 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre, 20 Partili ittifakın Prothom Alo, İttefak ve Jugantor gazetelerinde 'Seçim tartışmaları', 'Politik tartışmalar' iletileri çok sayıda yer alırken; Jugantor'da 'Uzlaşma – Barış' iletisi az sayıda bulunmaktadır.

Tablo 3.15. 20 Partili İttifakın Ekonomi İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kalkınma	1	50	1	30	1	100
Sosyal politika	0	0	0	0	0	0
Sanayileşme	1	50	2	70	0	
Tarım politikaları	0	0	0	0	0	0
Hayat pahalılığı	0	0	0	0	0	0
Toplam	2	100	3	100	1	100

2018 Genel Seçimi'nde 20 Partili ittifakın aktörlerinin Economi alanında 'Kalkınma ve Sanayileşme' ile ilgili iletileri bulunmaktadır. Prothom Alo ve İttefak'da

‘Kalkınma ve Sanayileşme’ ile ilgili ileti bulurken, Jugantor’da sadece Kalkınma iletisi görülmektedir.

Tablo 3.16. 20 Partili İttifakın Dış Politika İletileri

Gazeteler	Prothom Alo		Ittefak		Jugantor	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Ulusal güvenlik	0	0	1	100	0	0
Diğer ülkelerle ilişkiler	0	0	0	0	0	0
İslam ülkeleri ile ilişkiler	0	0	0	0	0	0
Hint- Pakistan ile ilişkiler	0	0	0	0	1	100
Toplam	0	0	0	100	0	100

2018 Genel Seçimi’nde 20 Partili ittifakın aktörlerinin ‘Dış Politika’ alanında İttefak ve Jugantor’da ‘Ulusal güvenlik’, ‘Diğer ülkelerle ilişkiler ve ‘Hindistan-Pakistan ile ilişkiler’ iletileri az sayıda yer alırken; Prothom Alo’da ‘Dış politika’ ilgili hiçbir ileti bulunmamaktadır.

20 Partili İttifakın Eğitim İletileri: 2018 Genel Seçimi’nde 20 Partili ittifakın aktörlerinin Eğitim alanında Prothom Alo, İttefak ve Jugantor’da hiç bir iletisi bulunmamaktadır.

3.4.3. 2015 Türkiye Genel Seçimi

3.4.3.1. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)

Tablo 3.17. AK Parti’nin İleti Başlıkları

Gazeteler	Sabah		Yeni Safak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
İç politika	52	78%	19	73%	10	91%
Ekonomi	10	15%	0	0	1	9%
Dış politika	3	4%	5	19%	0	0
Eğitim	2	3%	2	8%	0	0
Toplam	67	100%	26	100%	11	100%

2015 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre AK Parti'nin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde 'Ekonomi, İç politika' iletilerinin çok sayıda olduğu görülürken; Sabah ve Yeni Şafak'ta ise 'Eğitim' iletileri az sayıda yer almakta ve Cumhuriyet'te ise hiç bulunmamaktadır.

Tablo 3.18. AK Partinin İç Politika İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Seçim tartışmaları	32	62%	11	58%	5	50%
Uzlaşma- Barış	5	10%	1	5%	0	0
Yolsuzluk tartışmaları	0	0	0	0	0	0
Politik tartışmalar	8	15%	3	16%	3	30%
Kutuplaşmalar	2	4%	1	11%	1	10%
Anayasa tartışmaları	0	0	0	0	0	0
İnsan hakları	0	0	1	0	0	0
Demokrasi tartışmaları	5	10%	2	11%	1	10%
Toplam	52	100%	19	100%	10	100%

2015 Genel Seçimi'nde AK Parti'nin aktörlerinin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde 'Seçim tartışmaları, Uzlaşma – Barış ve Politik tartışmalar' iletileri fazla sayıda yer almaktadır.

Tablo 3.19. AK Parti'nin Ekonomi iletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kalkınma	5	50%	2	40%	0	0
Sosyal politika	2	20%	2	40%	0	0
Sanayileşme	2	20%			0	0
Tarım politikaları	1	10%	1	20%	0	0
Hayat pahalılığı	0	0	0	0	0	0
Toplam	10	100%	5	100	0	0

2015 Genel Seçimi'nde AK Parti'nin aktörlerinin ekonomi iletileri arasında Sabah ve Cumhuriyet'te sadece kalkınma iletileri yer almaktadır. Yeni Şafak'ta ise 'kalkınma ve sosyal politikalar' iletileri bulunmaktadır.

Tablo 3.20. AK Partinin Dış Politika İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Orta Doğu	0	0	0	0	0	0
Amerika	0	0	0	0	0	0
Suriye	3	100%	0	0	0	0
AB	0	0	0	0	0	0
Toplam	3	100%	0	0	0	0

2015 Genel Seçimi'nde AK Parti'nin aktörlerinin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde sadece'Suriye ile ilişkiler' iletileri az sayıda yer almaktadır

Tablo 3.21. AK Parti'nin Eğitim İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kadınların eğitimi	1	50%	1	50%	0	0
Üniversiteler	1	50%	1	50%	0	0
Mesleki eğitim	0	0	0	0	0	0
Dini eğitim	0	0	0	0	0	0
Kimsesiz çocuklar	0	0	0	0	0	0
Yaşlıların eğitimi	0	0	0	0	0	0
Toplam	2	100%	2	100%	0	0

2015 Genel Seçimi'nde AK Parti'nin aktörlerinin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet'te 'Kadınların eğitimi' ve 'Üniversiteler' iletileri çok az sayıda yer almaktadır.

3.4.3.2. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)

Tablo 3.22. CHP'nin İleti Başlıkları

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
İç politika	2	100%	4	80%	21	91%
Ekonomi	0	0	1	20%	2	9%
Dış politika	0	0	0	0	0	0
Eğitim	0	0	0	0	0	0
Toplam	2	100%	5	100%	23	100%

2015 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre, CHP 'nin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet'te iç politika iletisi çok sayıda yer almktadır. Ekonomi iletisi az sayıda görülürken; incelenen her üç gazetede ise 'Eğitim ve Dış politika' iletisi ise bulunmamaktadır.

Tablo 3.23. CHP'nin İç Politika İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Seçim tartışmaları	1	50%	2	50%	10	48%
Uzlaşma- Barış	0	0	0	0	1	5%
Yolsuzluk tartışmaları	0	0	0	0	1	5%
Politik tartışmalar	0	0	1	25%	3	14%
Kutuplaşmalar	0	0	0	0	2	10%
Anayasa tartışmaları	0	0	0	0	0	0
İnsan hakları	0	0	0	0	2	10%
Demokrasi tartışmaları	1	50%	1	25%	2	10%
Toplam	2	100%	4	100%	21	100%

2015 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre CHP'nin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde 'Seçim tartışmaları', 'Politik tartışmalar iletileri yer alırken, Cumhuriyet'te'Uzlaşma

– Barış' iletisi bir adet görülmektedir.

Tablo 3.24. CHP'nin Ekonomi İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kalkınma	0	0	0	0	1	50%
Sosyal politika	0	0	1	100%	0	0
Sanayileşme	0	0	0	0	0	0
Tarım politikaları	0	0	0	0	1	50%
Hayat pahalılığı	0	0	0	0	0	0
Toplam	0	0	1	100%	2	100%

2015 Genel Seçimi'nde CHP'nin aktörlerinin Ekonomi alanında Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet'te hiç bir iletisi bulunmamaktadır.

CHP'nin Dış Politika İletileri: 2015 Genel Seçimi'nde CHP'nin aktörlerinin Dış politika alanında Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet'te hiçbir iletisi bulunmamaktadır.

CHP'nin Eğitim İletileri: 2015 Genel Seçimi'nde CHP'nin aktörlerinin Eğitim alanında Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde hiç bir iletisi bulunmamaktadır.

3.4.4. 2018 Türkiye Genel Seçimi

3.4.4.1. Cumhur İttifakı

Tablo 3.25. Cumhur İttifakının İleti Başlıkları

Gazeteler	Sabah		Yeni Safak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
İç politika	113	66%	20	39%	16	76%
Ekonomi	41	24%	27	53%	4	19%
Dış politika	15	9%	2	4%	1	5%
Eğitim	1	1%	2	4%	0	0%
Toplam	170	100%	51	100%		100%

2018 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre Cumhur İttifakının Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet'te 'Ekonomi, iç politika' iletilerinin çok sayıda olduğu görülürken;

Sabah ve Yeni Şafak'ta ise 'Eğitim'iletileri az sayıda yer almaktadır. Cumhuriyet'te ise 'Eğitim' iletisi bulunmamaktadır.

Tablo 3.26. Cumhur İttifakının İç Politika İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Seçim tartışmaları	55	48.67%	15	75.00%	8	50%
Uzlaşma-Barış	25	22.12	3	15.00%	2	12.5%.
Yolsuzluk tartışmaları	0	0	0	0	0	0
Politik tartışmalar	20	22.6	2	10.00%	6	37.5%
Kutuplaşmalar	10	11.3	0	0	0	0
Anayasa tartışmaları	0	0	0	0	0	0
İnsan hakları	0	0	0	0	0	0
Demokrasi tartışmaları	3	3.39	0	0	0	0
Toplam	113	100%	20	100%	16	100%

2018 Genel Seçimi'nde Cumhur İttifakının aktörlerinin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde 'Seçim tartışmaları, Uzlaşma – Barış ve Politik tartışmalar' başlıklı iletileri fazla sayıda yer almaktadır.

Tablo 3.27. Cumhur İttifakının Ekonomi iletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kalkınma	15	37%	8	30%	2	50%
Sosyal politika	3	7%	3	11%	0	0
Sanayileşme	6	15%	4	15%	0	0
Digitalleşme	4	10%	2	7%	0	0
Milli Marka	5	12%	3	11%	2	50%
Maden	6	15%	4	15%	0	0
Tarım politikaları	1	2%	1	4%	0	0
Hayat pahalığı	1	2%	2	7%	0	0
Toplam	41	100%	27	100%	4	100%

2018 Genel Seçimi'nde Cumhur İttifakının aktörlerinin 'Ekonomi' iletileri arasında Sabah ve Cumhuriyet'te sadece 'kalkınma' iletileri yer almaktadır. Yeni Şafak'ta ise 'kalkınma ve sosyal politikalar' iletileri yer almaktadır.

Tablo 3.28. Cumhur İttifakının Dış Politika İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Amerika	2	13%	0	0	0	0
Orta Doğu	4	27%	1	50%	0	0
Suriye	8	53%	1	50%	1	100%
AB	1	7%	0	0	0	0
Diğer ülkeler	0	0	0	0	0	0
Toplam	15	100%	2	100%	1	100%

2018 Genel Seçimi'nde Cumhur İttifakının aktörlerinin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet'te 'Suriye ile ilişkiler' iletileri fazla sayıda yer alırken; Avrupa Birliği ile ilgili iletileri çok az sayıda görülmektedir.

Tablo 3.29. Cumhur İttifakının Eğitim İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kadınların eğitimi	0	0	1	50%	0	0
Üniversiteler	1	100%	1	50%		
Mesleki eğitim	0	0	0	0	0	0
Dini eğitim	0	0	0	0	0	0
Kimsesiz çocuklar	0	0	0	0	0	0
Yaşlıların eğitimi	0	0	0	0	0	0
Toplam	1	100%	2	100%	0	0

2018 Genel Seçimi'nde Cumhur İttifakının aktörlerinin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde 'Kadınların eğitimi' ve 'Üniversiteler' konusundaki iletileri çok az sayıda yer almaktadır.

3.4.4.2. Millet İttifakı

Tablo 3.30. Millet İttifakının İleti Başlıkları

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
İç politika	12	92%	1	50%	105	83%
Ekonomi	1	8%	1	50%	21	17%
Dış politika	0	0	0	0	0	0
Eğitim	0	100%	0	0	1	1%
Toplam	13	92%	2	0	127	100%

2018 Genel Seçimi'nde elde edilen bulgulara göre, Millet İttifakının Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde 'İç politika ve Demokrasi' iletileri çok sayıda yer almaktadır. 'Eğitim ve Dış politika' iletilerinin ise az sayıda yer aldığı görülürken; incelenen her üç gazetede ise Ekonomi iletisi bulunmamaktadır.

Tablo 3.31. Millet İttifakının İç Politika İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Seçim tartışmaları	4	33%	1	100%	60	57%
Uzlaşma- Barış	0	0	0	0	4	4%
Yolsuzluk tartışmaları	2	17%	0	0	3	3%
Politik tartışmaları	3	25%	0	0	7	7%
Kutuplaşmalar	0	0	0	0	6	6%
Anayasa Tartışmaları	0	0	0	0	10	10%
İnsan hakları	0	0	0	0	10	10%
Demokrasi tartışmaları	3	25%	0	0	5	5%
Toplam	12	100%	1	100%	105	100%

Her üç gazetede 'Seçim tartışmaları', 'Politik tartışmalar' iletileri çok sayıda yer alırken; Cumhuriyet'te 'Uzlaşma – Barış' iletisi çok az sayıda görüldüğü saptanmıştır.

Tablo 3.32. Millet İttifakının Ekonomi İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kalkınma	0	0	0	0	5	24%
Sosyal politika	1	100%	1	100%	4	19%
Sanayileşme	0	0	0	0	3	14%
Tarım politikaları	0	0	0	0	4	19%
Hayat pahalılığı	0	0	0	0	5	24%
Toplam	1	100%	1	100%	21	100%

2018 Genel Seçimi'nde Millet İttifakının aktörlerinin 'Ekonomi' alanında Sabah ve Yeni Safak'ta 'sosyal politika' konusunda birer taner iletisi bulunurken; Cumhuriyet'te 'Kalkınma, Sosyal politika, Sanayileşme, Tarım politikaları, Hayat pahalılığı' gibi iletiler saptanmıştır. Bu iletilerden hayat pahalılığı ve kalkınma ilgili en fazla sayıda görülmektedir.

Millet İttifakının Dış Politika İletileri: 2018 Genel Seçimi'nde Millet İttifakının aktörlerinin 'Dış politika' alanında Sabah, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde hiçbir iletisinin bulunmadığı saptanmıştır.

Tablo 3.33. Millet İttifakın Eğitim İletileri

Gazeteler	Sabah		Yeni Şafak		Cumhuriyet	
İletiler	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kadınların eğitimi	0	0	0	0	1	100%
Üniversiteler	0	0	0	0	0	0
Mesleki eğitim	0	0	0	0	0	0
Dini eğitim	0	0	0	0	0	0
Kimsesiz çocuklar	0	0	0	0	0	0
Yaşlıların Eğitimi	0	0	0	0	0	0
Toplam	0	0	0	0	1	100%

2018 Genel Seçimi'nde Millet İttifakının aktörlerinin 'Eğitim' alanında sadece Cumhuriyet'te tek bir iletisi bulunurken; Sabah ve Yeni Şafak'ta ise hiçbir iletinin yer almadığı tespit edilmiştir.

3.5. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmanın sonunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde, 2014 seçiminde Büyük İttifakın 'Prothom Alo, İttefak ve Jugantor' gazetelerinde yer alan iletilerine ilişkin varsayım, siyasi alanda, İslami cemaatlere karşı korku mesajları veren bir yaklaşım ile ekonomik ve sosyal alanda büyümeyi artırmak için mega projelerin hayata geçirilmesi, dış politikada ise Pakistan'a karşı bir tutum takındığını ifade etmektedir.

Bangladeş'te tarafsız geçici hükümet sisteminin kaldırılmasından sonra bu seçim büyük ittifakla yönetilen ilk seçimdir. Böylece tüm muhalefet partileri arasında büyük bir gerilim ve güvensizlik ortamı oluşmuştur. Bangladeş tarihinde, iktidar partisinin düzenlediği seçimler kapsamında birçok seçim hilesi de yaşanmıştır. Bu nedenle tüm büyük muhalefet, iktidar partisinin düzenlediği seçime katılmaya karşı çıkmıştır. Güvensizlik ve siyasi belirsizliğin bir sonucu olarak Bangladeş'te büyük sokak protestolarına ve şiddet olaylarına tanık olunan bir seçim kampanyası dönemi yaşanmıştır.

Varsayımların sınanması için oluşturulan tablolardan elde edilen bulgulara göre, özellikle iç politika alanındaki iletilerin her üç gazetede de diğer ileti sayılarına göre çok daha fazla oranda yer aldığı görülmektedir. Özellikle 'Seçim tartışmaları, Politik tartışmalar ve Kutuplaşmalar', konularının ön plana çıktığı bu dönemde ayrıca'Anayasa tartışmaları, İnsan hakları ve Yolsuzluk tartışmaları' gibi iletilerin de siyasi aktörler tarafından verildiği görülmektedir.

2014 Bangladeş genel seçiminde 20 Partili ittifakın 'Prothom Alo, İttefak ve Jugantor' gazetelerinde yer alan iletilerine ilişkin varsayım, siyasal alanda anayasa değişikliği istekleri ve geçici hükümet sistemine geri dönülmesi, ekonomi alanında yolsuzluk karşıtı söylemler ve dış politika alanında ise Hindistan'a karşı negatif yaklaşımları içermektedir.

İncelenen gazetelerde 20 Partili ittifakın diğerlerine göre iç politika iletileri daha fazla oranda yer almıştır. Benzer şekilde, bu seçimde iktidardaki Büyük İttifak'ın siyasi aktörleri de seçim iletilerinin çoğunu iç politikaya ilişkin olarak vermişlerdir. Diğer taraftan, eğitim ve dış politika konularında az sayıda ileti bulunurken; ekonomi konusunda muhalefet ittifakından hiçbir ileti bulunmamaktadır. Her iki ittifak tarafından verilen seçim iletilerine göre, 2014 seçim kampanyasının odak noktasını ekonomik gelişmeler değil, siyasi sistemin belirlenmesi oluşturmuştur.

2018 Bangladeş genel seçiminde Büyük İttifakın 'Prothom Alo, İttefak ve Jugantor' gazetelerinde yer alan iletilerine ilişkin varsayım, ekonomi alanında orta gelirlilerin refah seviyesinin artırılacağını, siyaset alanında seçimin anayasaya göre yapılacağını ve dış politika alanında ise Hindistan ile ilişkilerin daha da iyileştirileceği bir tutum sergileneceğini ileri sürmektedir.

Daha önceki dönemde tüm büyük muhalefet partileri, adil olmadığı iddia edilen seçim sistemi nedeniyle 2014 genel seçimlerini boykot etmişlerdir. Bu durum büyük ittifak hükümetinin meşruiyeti konusunda küresel güçler arasında da büyük soru işaretleri yaratmıştır. Bu nedenle 2014 seçimlerinden farklı olarak Büyük İttifakın, muhalefet partilerini 2018 genel seçimlerine katılmaya ikna etmek için kampanya söylemini yumuşattığı görülmektedir. Bununla birlikte Büyük İttifak, muhalefetin geçici hükümet sistemine dönüş talebini kabul etmese de muhalif odaklara adil bir seçim ortamının sözünü vermiştir.

Elde edilen bulgulara göre, 2018 seçim kampanyasında Büyük İttifakın İç politika ile birlikte ekonomi alanında önemli sayıda iletiler sunduğu tespit edilmiştir. Büyük ittifakın dış politika açısından da Hindistan'a yakın Pakistan'a ise ihtiyatlı bir tutum takındığını ileri sürmek gerekmektedir.

2018 Bangladeş genel seçiminde 20 Partili ittifakın 'Prothom Alo, İttefak ve Jugantor' gazetelerinde yer alan iletilerine ilişkin varsayım, Büyük ittifak iktidarının

siyasi baskısının yoğun olarak eleştirilmesi, huzur ve güvenin yeniden inşa edileceğini ve dış politika alanında ise Hindistan ile ilişkilerde yeni sayfa açılacağını içermektedir.

2018 seçiminden önce Bangladeş'te ana muhalefet lideri Begum Khaleda Zia, Büyük İttifak hükümeti tarafından hapsedilmiş ve seçimden men edilmiştir. Ayrıca bir başka muhalefet partisi olan Cemaati İslami'nin dört lideri idam edilmiştir. Binlerce muhalefet partisi destekçisi de hapse atılmıştır. Seçim sonucunda incelenen gazetelerden elde edilen bulgulara göre, her üç gazetede ekonomi, dış politika, eğitim ve iç politika iletileri yoğun bir şekilde görülmektedir. 20 Partili ittifakın siyasi aktörlerinin iletilerinde, 'ana lider Khaleda Zia'nın serbest bırakılması, partililerin cezaevinden koşulsuz salıverilmesi, muhalif siyasi toplantılara yönelik saldırıların durdurulması, tarafsız seçim komisyonu oluşturulması ve eşit seçim imtiyazları gibi politik tartışmaların çok sayıda vurgulandığı ifade edilebilir.

Türkiye'de ise 2015 seçim döneminde Cumhur İttifakının Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan iletilerine ilişkin varsayım, ülkenin istikrarının devamı, teröre karşı mücadele ve bağımsız bir dış politika oluşturulmasının gerektiği şeklindedir.

Haziran 2015 seçimlerinde Cumhur İttifakının çoğunluğu sağlayamadığı görülmüş ve büyük şehirlerdeki bombalı saldırılar nedeniyle ciddi bir belirsizlik yaşanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, AK Parti'nin siyasal aktörleri Türkiye'nin istikrarı için oy istemişler ve teröre karşı katı tedbirler uygulanacağı sözünü vermişlerdir. Bu konjonktür de dikkate alındığında, iktidar tarafından bu dönemde PKK- DAYEŞ terörüyle mücadele içeren çok sayıda iletiler ortaya konulmuştur.

Diğer taraftan 2015 seçim döneminde CHP'nin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet'te yer alan iletilerine ilişkin varsayım, teröre karşı ortak tavır, demokrasi, iç barış gibi konuları içermektedir. İncelenen gazetelerde elde edilen bulgulara göre, CHP aktörleri iç politika alanda seçmenlerine çok fazla iletiler sunmuşlardır. Seçimden önce Türkiye'nin büyük şehirlerinde meydana gelen birkaç bombalama nedeniyle CHP

kampanyalarında siyasi suçlamalara yönelik iletiler ağırlıklı olarak görülmektedir. Aynı zamanda CHP aktörleri iletilerinde barış çağrısı ifadelerini de kullanmışlardır.

2018 seçim döneminde ise Cumhur İttifakının Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan iletilerine ilişkin varsayım, FETO terörü ile mücadele, ekonomi alanında faiz lobisi ve kur'a karşı mücadele çağrısı bulunurken, yeniden büyük Türkiye inşa edileceğine yönelik ifadeleri öngörmektedir.

2018 seçimlerinden önce Türkiye başarısız bir askeri kalkışmaya tanık olmuştur. Yapılan tartışmalarda ABD'nin bu işe karıştığı iddia edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin ABD ile ilişkileri gerginleşmiştir. Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, darbeci FETÖ üyelerine karşı büyük bir tasfiye başlatmıştır. Ayrıca, Türk Lirası hızlı ve kademeli bir düşüş de yaşamıştır. Tüm bu yaşanan karmaşıklık ortamında 2018 seçimleri yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmada incelenen gazetelerden elde edilen bulgulara göre, 2018 seçim kampanyasında en fazla iç politika alanında iletiler bulunurken; Cumhur İttifakının siyasi aktörlerinin ekonomi konularını içeren çok sayıda iletiler ortaya koyduğu da tespit edilmiştir.

2018 seçim döneminde Millet İttifakının Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet'te yer alan iletilerine ilişkin varsayım, toplumsal alanda hak, hukuk ve adalet anlayışıyla politikalar uygulayarak sorunları çözeceklerini; siyasi alanda parlamenter sisteme geri dönülmesini talep ettiklerini, dış politika alanında ise CHP'li aktörlerin Suriye'deki Esad hükümetiyle ilişkilerin yeniden kurulmasına yönelik ifadeleri içermektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde iç politika ile ilgili en fazla iletinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ekonomi alanında da çok sayıda ileti görülmesine rağmen, dış politikada Cumhur İttifakının hiçbir iletisi bulunmamaktadır. Ayrıca iç politika iletilerinin içerisinde 'Demokrasi tartışmaları, Seçim tartışmaları, Yolsuzluk tartışmaları ve Politik tartışmalar' çok yoğun sayıda görülmektedir.

Bangladeş ve Türkiye arasında, her iki ülkede de iktidar partilerinin on yılı aşkın süredir iktidarda olması bakımından bir benzerlik bulunmaktadır. Her iki ülkede iktidar partileri sürekli olarak birkaç seçimi üst üste kazanmıştır. Ancak buradaki dikkate değer bir farklılık, Bangladeş'te laik ve sol partilerin oluşturduğu bir ittifak uzun süredir iktidardayken, Türkiye'de ise tersine, siyasal İslamcı muhafazakar ve milliyetçi partilerin bir ittifakının uzun süredir iktidarda olmasıdır.

Araştırma, Bangladeş ve Türkiye'de yapılan son dört seçimde siyasi aktörlerin ortaya koydukları seçim iletilerini analiz ettikten sonra, bu iki ülke arasındaki bazı benzerlikler ve farklılıkları ortaya da koymaktadır.

Birincisi, basın ve siyasi ilişkiler alanında, her iki ülkede de iktidar partisine bağlı gazetelerin muhalefet partilerine yönelik seçim iletilerine ve haberlere daha az yer verdiği tespit edilmiştir. Türkiye'de iktidardaki AK Parti yanlısı Sabah gazetesinin, 2014 seçimlerinde muhalefet partileri olan CHP ve HDP liderlerinin ortaya koydukları mesajları çok az sayıda yayınladığı görülmektedir. Ayrıca muhalefetin yayınlanan mesajlarının çoğu olumsuz ve hatta gazeteciler tarafından yapılan sübjektif nitelikteki haberlerdir. Bununla birlikte 2018 seçiminde de, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde Millet İttifakının sadece birkaç mesajının yayınlandığı ileri sürülebilir. Buna karşılık Cumhuriyet gazetesinin ise CHP ve Millet İttifakının ortaya koyduğu iletilerle ilgili daha fazla haber yayınlamasına rağmen, AK Parti lideri Recep Tayyip Erdoğan ve hükümet üyesi diğer bakanların da iletilerini çok sayıda yayınlamıştır.

Benzer şekilde, Bangladeş'te de iktidar partisi destekçisi Ittefak gazetesinin muhalefete ait daha az haberler yayınladığı görülmektedir. Buna rağmen medya iktidar ilişkileri bakımından Bangladeş medyasının tutumunun Türkiye'den çok daha farklı olduğu ifade edilebilir. Bangladeş hükümeti yanlısı gazeteler muhalefet partilerinin liderlerinden çok sayıda iletileri, mesajları yayınlamışlardır ve bu haberlerin çoğunun objektif kriterler taşıdığı da ileri sürülebilir.

Hem Bangladeş hem de Türkiye'deki muhalefet partilerinin ve ittifakların iletilerinin analizinde benzer bir eğilim daha tespit edilmiştir. Bu eğilim her iki ülkedeki muhalefetin seçim iletilerinde somut plan veya projelerden ziyade soyut fikirleri kullandığı yönündedir. Örneğin, CHP ve Millet İttifakı, AK Parti hükümetinin usulsüzlüklerini eleştirerek ülkede 'Hak, Hukuk ve Adalet'e dönüş sözü vermiştir. Buna karşılık muhalefetin belirli mega projeleri ortaya koyacak büyük vizyonu veya planının olmadığı da ifade edilebilir.

Benzer şekilde Bangladeş'te de BNP ve 20 Partili ittifaktaki partilerin aktörlerinin, çoğunlukla iktidar partisinin yolsuzluklarını, siyasi işkencesini ve ayrımcılığını eleştirdirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte muhalefetin Bangladeş için uygulayacağı spesifik bir plan veya proje ortaya koymadığı söylenebilir. Bangladeş'teki muhalefetin de tıpkı Türkiye'deki muhalefet gibi, iktidarın usulsüzlüklerini, yolsuzluklarını ağır bir şekilde eleştirmekte ancak ülkeyi kalkındırmak için alternatif bir proje sunmadığı da vurgulanabilir.

Bununla birlikte, ilginç bir şekilde Bangladeş ve Türkiye'de iktidardaki hem laik hem de siyasal İslamcı muhafazakar partilerin, seçim kampanya iletilerinde kalkınma plan ve projelerine çok sayıda yer verildiği görülmektedir. Örneğin, Bangladeş'te, iktidardaki laik Büyük İttifak, ülkedeki en düşük gelirlileri orta gelir seviyesine yükseltmek için 10 mega projenin ana hatlarını ortaya koymuştur. İktidardaki Büyük İttifak, 2021 vizyonunu, 2041 vizyonunu çizmiş ve 2100 delta planını ilan etmiştir.

Benzer şekilde Türkiye'de de AK Parti ve Cumhur İttifakı, seçim iletilerinde vizyon 2023 ve vizyon 2053 ile vizyon 2071'i ortaya koymuştur. Örneğin, Cumhurbaşkanı Erdoğan, İstanbul'a dünyanın en büyük Havalimanı'nı inşa etme, Çanakkale Köprüsünü yaparak iki kıtayı birbirine bağlama, Kanal İstanbul'u inşa etme, Karadeniz ve Akdeniz'de doğalgaz arama ile çalışan ve emeklileri içeren çeşitli kesimlerin maaşlarını yükseltme planlarının altını çizmiştir. İktidar, tamamladığı

projelere odaklanmış ve devam eden projeleri öne çıkarmıştır ve devam eden projeleri de bitirebilmek için seçmenleri kendilerine oy vermeye çağırmıştır.

Bununla birlikte, Türkiye ile Bangladeş arasında yabancı ülkeleri diğer deyişle dış güçleri suçlayan bir benzerlik de bulunmaktadır. Türkiye'ye bakıldığında, iktidar partisi, azalan ekonomik büyüme ve Liranın değer kaybından dışarıdaki güç odaklarını sorumlu tutmaktadır. Bunun aksine, Bangladeş'te ise muhalefet partileri, dış güç odaklarını Bangladeş'teki faşist bir hükümeti desteklemekle suçlamaktadır. Erdoğan, Türkiye'de Türk Lirası'nın Dolar karşısında değer kaybetmesinden ABD'yi ve faiz lobisini sorumlu tutarken, ekonomik kurtuluş savaşı vurgusu yapmaktadır. Ayrıca Erdoğan, seçim kampanya iletilerinde ABD'yi, FETÖ'cüleri gizlice desteklemekle ve lirayı değersizleştirmekle suçlayarak, 'onların Doları var, bizim de Allah'ımız var' şeklinde ifade kullanmakta ve bu amaçla muhafazakar seçmeni ikna etmeye çalışmaktadır. Benzer şekilde, Bangladeş'te ise muhalefet partileri, komşu ülke Hindistan'ı Bangladeş'in iç siyasetine haksız müdahalesi nedeniyle suçlamaktadır. Bangladeş'in egemenliğini korumak için Bangladeş ulusunu, BNP'nin yanında yer almaya çağırmaktadır. Ancak araştırmada elde edilen bulgulara göre 2018 seçiminde Bangladeş muhalefetinin seçim kampanyası sırasındaki iletilerinde Hindistan'ı suçlamaktan imtina etmesi de oldukça dikkat çekicidir.

Bangladeş ile Türkiye arasındaki bir başka kıyaslama noktası da siyasi iletilerin içerikleridir. Türkiye'de iktidar ve muhafeletin siyasi liderleri ağırlıklı olarak ekonomi ve dış politikaya odaklanırken, Bangladeş'te ise her iki tarafın liderleri çoğunlukla ülkenin iç meselelerine ve ekonomiye odaklanmaktadır. Dış politika, Bangladeş'te seçimlerde daha az odaklanılan bir alan olmuştur. Buna karşılık Türkiye'de hükümet, ülkenin milli gelirini ve ekonomik büyümesini artırmaya yardımcı olacak kalkınma projelerine odaklanırken, muhalefet ise ekonomik koşulların kötüleşmesini ve Liranın Dolar karşısında değer kaybetmesini sıklıkla vurgulamaktadır. Aynı şekilde muhalefet, AK Parti hükümetini Suriye meselesini yanlış yönetmekle ve Suriyeli mültecileri Türk vatandaşlarından daha fazla kayırmakla suçlamaktadır. Bunun aksine, hükümet ise

mülteci krizinin hafifletilmesindeki başarısının altını çizmektedir. Ayrıca AK Parti hükümeti, Türkiye'yi bölgesel ve barışçıl bir güç haline getiren bağımsız ve güçlü dış politikalarının varlığını dile getirmektedir.

Neticede, bu araştırmanın bulgularına göre, hem Türkiye'de hem de Bangladeş'te iktidar partileri, seçim kampanyaları iletilerinde kendi uluslarına yönelik belirli kalkınma projelerini, planlarını ve vizyonlarını dile getirmektedirler. Buna karşılık her iki ülkenin muhalefet partileri ise seçimlerle ilgili iletilerinde kendi hükümetlerini suçlama yöntemini kullanmaktadırlar. Bunun

sonucunda, Türkiye'deki seçim kampanyalarında ekonomi, dış politika ve eğitim haberlerine daha çok yer verilirken, Bangladeş'in iç siyasetinde seçim kampanyaları sırasında verilen iletiler arasında daha çok ekonomi konularının ağır bastığı görülmektedir.

SONUÇ

Sürekli olarak halk oyu ile seçim kazanmak son derece zordur. Bir seçimde çoğunluğun oyunu almak için iyi planlanmış bir seçim stratejisine ve ilgi çekici seçim mesajlarına ihtiyaç duyulur. İdeolojik farklılıklara rağmen, Bangladeş ve Türkiye yirmi yılı aşkın bir süredir iki siyasi parti tarafından yönetilmektedir.

Bu araştırmanın amacı, her iki ülkenin iktidar partilerinin Bangladeş ve Türkiye'deki seçim stratejilerini ve siyasi aktörlerin seçimlerde ortaya koydukları iletileri belirlemek ve karşılaştırmaktır. Aynı zamanda bu ülkelerdeki muhalefet partilerinin seçim kampanyası mesajlarının eksikliklerini tespit etmek de amaçlanmıştır.

Bu bağlamda yapılan araştırmada Bangladeş ve Türkiye'de son dört seçimde, seçimlerden önceki birer aylık dönemlerde seçmene sunulan iletiler basında yer alan haberler incelenerek belirlenmiştir. Siyasi aktörler tarafından seçim döneminde ortaya konulan iletiler, incelenen gazetelerde dört ana kategoride analiz edilmiştir. Ana kategorilerin altında ise alt başlıklar belirlenerek hangi kategorideki iletilerin daha fazla ya da daha az vurgulandığı tespit edilmiştir. Araştırmada incelenen haberler içerik analizi yöntemlerinden nitel analiz yapılarak hem iktidar partilerinin hem de muhalefet partilerinin seçim iletileri kategoriler halinde saptanmıştır.

Araştırma sonucunda dikkat edilmesi gereken önemli bir bulgu da Türkiye ve Bangladeş'teki iktidar partilerinin ilerleyen zamanlarda seçim iletilerini ekonomik başarıdan ülkenin istikrarını korumaya doğru kaydırmasıdır. Birkaç yıllık yüksek ekonomik büyümenin ardından, her iki ülke de ekonomik yavaşlama ve durgunluk yaşanmaktadır. Bundan dolayı her iki ülkedeki iktidar partilerinin, ekonomik durumun iyiye gitmesinden çok ülkelerinin istikrarını ve bekasını korumaya yönelik söylemlere odaklandıkları görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre, Bangladeş'te 2014 seçiminde Büyük İttifak ile ilgili haberlerin yüzde 70'inden fazlasının iç politika ile ilgili olduğu aşikardır.

AK Parti, ise Türkiye'de sınırların hem içerisinde hem de dışarısındaki PKK tehdidine dikkat çekmiştir. 2015 ve 2018 seçim kampanyaları sırasında 'Kandil ve Kobani' gibi Suriye şehirlerine sınır ötesi askeri operasyon sözünü vermiştir. Araştırmada incelenen gazetelerde ayrıca FETÖ ile ilgili çok sayıda seçim iletisi de bulunmaktadır. AK Parti siyasi aktörleri, FETÖ'yü Batılı güçlerin kuklası olarak sunarak, halkı FETÖ'ye karşı birleşmeye çağırmıştır.

Dünyada 2011 Arap baharının ardından tüm Arap ülkeleri siyasi alanda bir dizi protestoya sahne olmuştur. Türkiye'de Erdoğan liderliğindeki iktidar da Gezi Parkı protestosu adlı büyük bir protestoyla karşı karşıya kalmıştır. Yaşananların ardından Türkiye'de büyük şehirler bombalı saldırılara maruz kalmış ve korkulu bir ortam oluşmuştur. Bu bağlamda 2015 seçiminde AK Parti'nin siyasi aktörlerinin iç politikaya ilişkin en fazla seçim iletileri ortaya koydukları görülmektedir.

2015 seçiminden sonra Türkiye'de yüzlerce Türk vatandaşının şehit olduğu başarısız bir darbe girişimi olmuştur. Yaşanan kaos üzerine AK Parti hükümeti, FETÖ'cü darbecilere karşı uzun bir tasfiye sürecini başlatmıştır. Bunun ardından bu atmosfer içerisinde 2018'de yapılan seçimde iktidar aktörlerinin FETÖ aleyhine çok sayıda iletiler ortaya koyduğu görülmektedir.

Bangladeş'te BAL, İslamcı Cemaati İslami'nin liderlerini 1971'deki savaş suçlarından dolayı yargılama sözü vermiştir. Cemaat liderleri davanın siyasi amaçlı olduğunu söylese de BAL, 2014 ve 2018 seçimlerinde bu gündemi başarıyla kullanmıştır. Bangladeş'te Jammat liderlerinin infazından sonra iktidardaki BAL, diğer İslami militan gruplara karşı iletiler de ortaya koymuştur. Özellikle BAL, ana muhalefet partilerini militan gruplara sempati duymakla suçlamıştır.

Türkiye'de ise elde edilen verilerin analizi sonucunda bazı önemli değişiklikler tespit edilmiştir. 2002 seçimleri öncesi ve sonrasında özellikle Türkiye'de birçok seçimde siyasi aktörlerin mesajlarının ana konusu dış politika alanında Avrupa Birliği'ne girmek olmuştur (Karlı, 2009,cs.506).

Buna karşın 2015 ve 2018'deki seçim iletilerinin analizinde AK Parti'nin Amerikan ve Batı karşıtı söylemlerine rastlanılmıştır. AK Parti siyasi aktörleri, ABD'yi FETÖ'cülere, darbecilere yardım etmekle ve Türk lirasını kasten devalüe ederek Türkiye ekonomisini daha da kötü duruma düşürmekle suçlamışlardır. Bu nedenle iktidar, Türk halkını yabancı komplolara karşı birleştirmeye ve güçlü bir Türkiye için AK Parti'ye oy vermeye çağırmıştır.

Buna karşın Bangladeşli siyasi aktörler ise seçim iletilerinde dış politikaya daha az önem vermişlerdir. Ancak Hindistan ve Pakistan dış politika söylemlerinin ana konusu olmuştur. Önceki seçimlerde olduğu gibi, BNP'nin yine 2014 seçiminde Hindistan karşıtı söylemler kullanmasına rağmen 2018 seçim kampanyasında Hindistan sorunu bulunmamaktadır. Aslında BNP'nin bu seçim kampanyası tarihinin ender bir örneğini teşkil etmektedir. Tarihsel olarak milliyetçi BNP, her zaman Hindistan'ın Bangladeş siyasetine müdahalesine karşı çıkmıştır. Ancak Hindistan'ın büyük etkisi nedeniyle BNP'nin Hindistan ile sıcak ilişkiler olmadan Bangladeş'te bir hükümet kurmanın artık mümkün olmadığına da ikna olduğu görülmektedir. Dolayısıyla parti, 2018 seçim kampanyasında Hindistan karşıtı mesajlardan kaçınmıştır.

Dikkat çeken bir diğer konu da eğitim alanındaki seçim iletileri olmuştur. Her iki ülkede de eğitimle ilgili iletiler, ekonomik konulara veya iç politikaya kıyasla çok daha az miktarda bulunmaktadır.

Medya ve siyaset ilişkisi bağlamında ele alındığında bu araştırmada her iki ülke arasında benzer eğilimlerin bulunduğu ifade edilebilir. Türkiye'de Yeni Şafak ve Sabah gibi iktidar yanlısı gazeteler iktidardaki aktörlere geniş yer verirken, muhalefet aktörlerinin iletilerine çok az yer ayırmıştır. Bangladeş'te de benzer bir durum yaşanmış ve iktidar yanlısı gazetelerden İttefak, iktidar partisi liderinin haberlerini muhalefet liderlerinden çok daha fazla yayınlamıştır. Buna karşın Bangladeş'in medyasının tutumu Türkiye'den çok daha farklıdır. Muhalefetle ilgili haberler iktidara yakın gazetelerde az sayıda yayınlansa da bu haberlerin objektif olduğu ifade edilebilir. Türkiye'ye

bakıldığında, hükümet yanlısı gazetelerde muhalefet partileri hakkında yayınlanan haberlerin çoğu öznel ve muhalefetin politikalarına yönelik eleştirel yorumlar içermektedir.

Sonuç olarak, Bangladeş ve Türkiye'de iktidar partileri, ideolojik farklılıklarıyla seçim kampanyalarında seçmenlerine insan merkezli, proje odaklı ve umut verici iletiler vermiştir. Buna karşılık ister muhafazakâr ister laik olsun Bangladeş ve Türkiye'de muhalefetin seçim iletilerinde daha iyi bir ekonomik durum veya güvenlik için umut vermekte başarısız olduğu söylenebilir. Bulgulara göre her iki ülkede de muhalefet partilerinin iletileri, alternatif çözüm projelerinden daha çok iktidarı suçlayıcı niteliktedir. Bu nedenle pragmatik, pratik ve ilgi çekici iletiler, Bangladeş ve Türkiye'de uzun süredir iktidarda olan iktidar partilerinin seçim zaferinin arkasındaki etkenlerden biri de olmuştur.

Nihayetinde bu araştırma, seçimleri kazanmak isteyen siyasi parti adaylarına bazı önerilerde de bulunmaktadır:

- İnsanların ve ülkelerin kalkınması için tasarlanmış spesifik projeler, bir seçim kampanyasındaki boş vaatlerden daha önemlidir.
- Vatandaşların günlük yaşamlarına dair pratik çözümler, seçimlerdeki ideolojik tartışmalardan daha çekicidir.
- Ekonomik vaatler bile seçim zaferi için yeterli değilken, değişen zamanlarla yüzleşmek için mevcut duruma göre politika değiştirebilir.
- Dış politikada kalıcı dost düşman olmamalıdır. Ulusal çıkarlar ana gündem olmalıdır.
- Belirsizlik ve korku dolu bir ortamda güvenlik ve istikrar ekonomik vaatlerden daha önemli olabilir.
- Milliyetçi duygular seçimlerin kazanılmasında önemli bir etkendir.

KAYNAKÇA

1.Kitaplar

Ateş, T. (1999). 1980‟lerden Günümüze Siyasal ve Toplumsal Olaylar, Osmanlıdan Günümüze Türk Finans Tarihi. 2. Cilt. İstanbul: İMKB Yayınları.

Baxter, C. (2018). Bangladesh: From a nation to a state. Routledge.

Hafez, Kai (2005). Globalization, Regionalization and Democratization: The Interaction of Three Paradigms in the Field of Mass Communication. In Robert A. Hackett and Yuezhi Zhao (eds.), Democratizing Global Media: One World, Many Struggles, pp. 145–164. Lanham, MD: Rowman and Littlefield.

Jahan, M., E. (2008). "Bangladesher shadinata songram: itihas o songbadpotra (1947-1971) [The independence movement of Bangladesh: history and newspaper (1947-1971)]. Dhaka: Bangla Academy.

Keyman, E. F. (Ed.). (2007). Remaking Turkey: globalization, alternative modernities, and democracy. Lexington Books.

Kocabaşoğlu, U. (1981). 1938 Dönemi Basınına Toplu Bir Bakış. SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yıllık, VI.

Landau, J. M., & Heper, M. (Eds.). (2016). Political parties and Democracy in Turkey. Routledge.

Moslem, S., Rahman, K.S. & Dhar, S., S. (2015). Bangladesher songbadpotrer ithihas,1780- 1947 [History of newspaper of Bangladesh, 1780-1947] (2nd ed.). Dhaka: Bangladesh Press Institute.

Nohlen, D., Grotz, F., & Hartmann, C. (Eds.). (2001). Elections in Asia and the Pacific: A Data.Oxford University Press.

Rahman, A. (2016). "Print and Electronic Media ". In A. Riaz & M. S. Rahman (Eds.), Routledge Handbook of Contemporary Bangladesh (p. 325-339). New York, NY: Routledge.

Riaz, A. (1993). State, Class, and Military Rule: Political Economy of Martial Law in Bangladesh, Dhaka. Nadi New Press.

Riaz, A. (2016). Bangladesh: A political history since independence. Bloomsbury Publishing.

Shoesmith, B., & Genilo, J. W. (Eds.). (2013). Bangladeshs Changing Mediascape: From State Control to Market Forces. Intellect Books.

Ullah, M. (2002) Press Under Mujib Regime.Kakoli Prokashani.

Zürcher, E. J. (2017). Turkey: A modern history. Bloomsbury Publishing.

2.Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Adaklı, G. (2010)."Neoliberalizm ve medya: Dünya'da ve Türkiye'de medya endüstrisinin dönüşümü ". Mülkiye Dergisi, 34(269), 67-84.

Alemdar, Korkmaz (2004). "The Early Years of the Republican Press ". Boğaziçi Journal 18(1–2): 35–41.

Arslan, A. (2005). "The evaluation of parliamentary democracy in Turkey and Turkish political elites ". Historia Actual Online, (6), 10.

Aydın Üniversitesi Dergisi, 1(1), 106-122.

Bryman, A. (2011). "Research methods in the study of leadership ". The SAGE handbook of leadership, 15-28.

Bulunmaz, B. (2012). "Türk basın tarihi içerisinde demokrat parti dönemi ve sansür uygulamaları democratıc party era ın the hıstory of turkısh press and censorshıp". Öneri Dergisi, 10(37), 203-214.

Christensen, C. (2007). " Concentration of ownership, the fall of unions and government legislation in Turkey ". Global Media and Communication, 3(2), 179-199.

Corke, S., Finkel, A., Kramer, D. J., Robbins, C. A., & Schenkkan, N. (2014). "Democracy in crisis: Corruption, media, and power in Turkey (pp. 1-20) ". Washington, DC: Freedom House.

Çarkoğlu, A., Baruh, L., & Yıldırım, K. (2014). "Press-party parallelism and polarization of news media during an election campaign: The case of the 2011 Turkish elections ". The International Journal of Press/Politics, 19(3), 295-317.

Hakim, M. A. (1991)"The 1991 parliamentary elections in Bangladesh: a review', Politics, Administration and Change, Vol 17, No 2, July-December 1991, pp 24-38.

Islam, M , Önder, M , Nyadera, İ . (2020). "Islam, Politics, and Bangladesh: A Qualitative Content Analysis on the DemocDDratic and Political Culture of Bangladesh Jamaat-e-Islami (BJI) ". Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi , 10 (2) , 291-318 .

İnuğur, M. N. (1992). "Türk basın tarihi:(1919-1989) (Vol. 37) ". Gazeteciler Cemiyeti.Kaya, R., & Çakmur, B. (2010). Politics and the mass media in Turkey. Turkish Studies, 11(4), 521-537.

Karlı, İ. (2009). "1946-2007 Türk basınında Milletvekili Genel seçimleri " (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey).

Kaya, R., & Çakmur, B. (2010). " Politics and the mass media in Turkey ". Turkish Studies, 11(4), 521-537.

Khan, M. M., & Zafarullah, H. M. (1979). The 1979 Parliamentary Elections in Bangladesh. Asian Survey, 19(10), 1023-1036.

Koloğlu, Orhan (2004). "The Printing Press and Journalism in the Ottoman State ". Boğaziçi Journal 18(1–2): 27–33.

Krippendorff, K. (2004). "Reliability in content analysis: Some common misconceptions and recommendations ". Human communication research, 30(3), 411-433.

Mahmud, S. (2011, June). "Transformations of newspaper industry in Bangladesh: from authoritarian to 'market-driven journalism "? In IAMCR 2011-Istanbul.

Michael T. Kaufman (1981, November 14)". In bangladesh electıon, the aura of two dead leaders is pervasıve ". Newyork times, https://www.nytimes.com/1981/11/14/world/in-bangladesh-election- the-aura-of-two-dead-leaders-is-pervasive.html

Moniruzzaman, M. (2009). "Parliamentary democracy in Bangladesh: An evaluation of the parliament during 1991–2006 ". Commonwealth & Comparative Politics, 47(1), 100-126.

Moten, A. R. (1981). "Parliamentary Elections in Bangladesh ". The Indian Journal of Political Science, 42(2), 58-73.

Odyakmaz, N. (2003). "Cumhuriyet döneminde anayasal düzenlemeler ve basın özgürlüğü ". İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal, (17).

Oğuzhan, E. (2009). "Atatürk döneminde basın ve basın özgürlüğü ". İstanbul

Öngen, H. B. (2017). "Devlet güdümündeki medyadan özel sermaye medyasına geçiş: turgut özal dönemi medya sermaye yapısının değişimi ". Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (59), 26-40.

Öngen, H. B. (2017). "Devlet güdümündeki medyadan özel sermaye medyasına geçiş: Turgut Özal dönemi medya sermaye yapısının değişimi ". Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (59), 26-40.

Özdurdu, R. (2011). "Medyada sahiplik ve yoğunlaşma, oluşturduğu sorunlar ve şeffaflığın sağlanması ". Uzmanlık tezi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara.

Özgen, M. (2012). "Cumhuriyet döneminde türkiye'de mesleki örgütler bağlamında basın etiği ve uygulamanın tarihçesi ". İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal , 0 (22), Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22867/244207

Sarker, J.I., Islam, T., Islam, M.N. and Al Mahmud, A. (2022), "Mapping 20 years of research using Bangladeshi newspapers: a bibliometric analysis", Gaziantep University Journal of Social Sciences, Vol. 21, pp. 2103-2116.

Semetko, H. A. (2010). " Election campaigns, partisan balance, and the news media. Public sentinel: Media and governance reform ". Washington DC: The World Bank.

Singammal, M. A. (1979) "1978 PRESIDENTIAL ELECTION IN BANGLA DESH." The Indian Journal of Political Science 40.1, 97-110.

Tunç, A. (2018). "All is flux: A hybrid media approach to macro-analysis of the Turkish media ". Middle East Critique, 27(2), 141-159.

Vural, M. K. (2008). " II. Dünya Savaşı Türkiyesi'nde Bir Muhalefet Örneği Olarak "Tan" Gazetesi ". Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 7(16), 381-395.

Yılmaz, Y. G., Yılmaz, S. H., & Erbay, M. (2016). " The Analyses of July 15 Coup Attempt through the Turkish Press ". International Journal of Humanities and Social Sciences, 10(12), 3935-3940.

3.Elektronik Kaynaklar

Alam, R. (2017, Janurary 11). " Soirachar birodi andolone gonomaddom (Mass media in the anti- dictatorship movement) ". https://www.kalerkantho.com. www.kalerkantho.com/print- edition/KalerKantho-seventh-anniversary-special-edition/2017/01/12/451199

Ayla, J. Y. (2009). " UPDATE 3-Turkey gov't hits media group Dogan with tax fine ". Reuters, Retrieved July 27, 2018, from https://uk.reuters.com/article/turkey-dogan/update-3-turkey-govt-hits-media- group- dogan-with-tax-fine-idUKL815352620090908

Rainsford, S (2008, February 4) "Deep state plot'grips Turkey". BBC News. Retrieved from http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7225889.stm

Yusuf, A. (2013, December 11). "Newspapers in the Time of War. The Daily Star ". https://www.thedailystar.net/news/newspapers-in-the-time-of-war

Salam, S., A. (2015, March 18). "Newspapers of Dhaka : Then and Now ". The New Nation. Retrieved from https://thedailynewnation.com/

Ahmed, S.A. (2015 May 3). "Gono Maddomer Opor Osovo Saya (Evil shadow on the media) ". Daily Amardesh. t.ly/WCEp7

Haider, Z. (2015, December 15). "Media coverage and the War of 1971 ". The Daily Star, https://www.thedailystar.net/lifestyle/spotlight/media-coverage-and-the-war-1971-187237

Safi, M. (2017, May 18). "Bangladeshi editor who faced 83 lawsuits says press freedom under threat ". The Guardian. Retrieved from https://www.theguardian.com/international

Anam, Alfaz, (2018, December 25), "Bangladeshe nirbachon 1973 theke 2018 (Elections in Bangladesh: 1973 to 2018) ", dailynayadiganta.com, https://tinyurl.com/35tx8rz9

Reza, Selim A. (2018, December 30) "1973-2014 kemon silo dos songsod nirbachon (1973-2014: How were ten parliamentary elections?) ", https://www.bd-pratidin.com, https://www.bd- pratidin.com/voting-fight/2018/12/30/387985

Alamgir, Anees(2020, February 04) "73 er Nirbachon o akjon Abdullah sarker (Parliament of 73 and an Abdullah government) ". banglatribune.com, https://tinyurl.com/y98zyven

Alamgir, Anees(2020, February 04) "73 er Nirbachon o akjon Abdullah sarker (Parliament of 73 and an Abdullah government) ". banglatribune.com, https://tinyurl.com/y98zyven

Shupto, N., A. (2020, May 14). " Freedom of thought, conscience and of speech in Bangladesh. New Age ". Retrieved from https://www.newagebd.net/

Asim, Zahirul İslam, (2021, February 11), "1973 saler nirbachone awamiligue 300 tir moddhe kototi asone joylav koresilo? (How many seats out of 300 did Awami League win in 1973 elections?) ", netrokonajournal.com , https://tinyurl.com/mr376djk

Abdullah (2021, May 30). "Gonomaddom o Zia (Mass Media and Zia). Dailyinqilab ". https://t.ly/1I-X

Ahmed, Kamal (2021, September 30) "Long struggle for press freedom ". Netra news. https://netra.news/2021/long-struggle-for-press-freedom

Rashid, Asif (2022, February 22). "The evolution of mass media in fifty years is amazing ". Daily Jugantar. https://www.jugantor.com/todays-paper/jugantor-23-anniv/517469/পঞ্চাশ-বছরে-গণমাধ্যমের- বিবর্তন-বিস্ময়কর

4.Gazeteler

Prothom Alo Gazetesi 2014: 04 Aralık 2013-04 Ocak 2014

Jugantor Gazetesi 2014: 04 Aralık 2013-04 Ocak 2014

Ittefak Gazetesi 2014: 04 Aralık 2013-04 Ocak 2014

Sabah Gazetesi 2015: 01-30 Ekim

Yeni Şafak Gazetesi 2015: 01-30 Ekim

Cumhuriyet Gazetesi 2015: 01-30 Ekim

Sabah Gazetesi 2018: 23 Mayıs-23 Temmuz

Yeni Şafak Gazetesi 2018: 23 Mayıs-23 Temmuz

Cumhuriyet Gazetesi 2018: 23 Mayıs-23 Temmuz

Prothom Alo Gazetesi 2018: 01-29 Aralık

Jugantor Gazetesi 2018: 01-29 Aralık

Ittefak Gazetesi 2018: 01-29 Aralık

ÖZGEÇMİŞ

Jahidul Islam Sarker

Darıca, Kocaeli, Türkiye

Akademik profil:

Google Scholar:https://rb.gy/qttx8

ORCID:https://orcid.org/0000-0003-3405-0957

Dergi park:https://dergipark.org.tr/en/pub/@jahidulislamsarker

Researchgate:https://www.researchgate.net/profile/Jahidul-Islam-Sarker

Web of Science:https://www.webofscience.com/wos/author/record/2904411

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/ Alan	Üniversite	Yıl
Doktora	Gazetecilik	Kocaeli Üniversitesi	2023
Yüksek Lisans	Kitle iletişim ve gazetecilik	Dakka Üniversitesi, Bangladeş	2014
Lisans	Kitle iletişim ve gazetecilik	Dakka Üniversitesi, Bangladeş	2012

Doktora Tez Konusu: Bangladeş ve Türkiye'de Yapılan Genel Seçimlerin Medyada Karşılaştırmalı Analizi: 2014-2018 ve 2015 ve 2018 Genel Seçimleri (Danışmanı: Doç. Dr.İhsan Karlı)

Yayın listesi:

[2023] Islamic banking in Bangladesh: a literature review and future research agenda, International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. , Article publication date: 11 April 2023 (SSCI, Q2)

[2023] 14 Years of Research Trends on Turkish Diyanet: Bibliometric and Thematic Analyses, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Volume: 23 Issue: 1, 281 - 309, (ESCI, Scopus, TRDizin)

[2022] Mapping 20 Years of Research Using Bangladeshi Newspapers: A Bibliometric Analysis, Gaziantep University Journal of Social Sciences,Volume: 21 Issue: 4, 2103 - 2116,(TRDizin)

[2022] Turkey-Bangladesh Relations from a Historical Perspective: The Contribution of Siraj and Nazrul to The Turkish War of Independence, CenRaPS Journal of Social Sciences 4 (1), 56-72

[2022] How media and conflicts make migrants (Book review), Turkish Journal of Diaspora Studies , 2 (1) , 80-82

[2021] Connected Academics: Bibliometric and Systematic Review on the Use of Social Media in COVID-19 Research in Bangladesh, Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi, vol. 5, no. 2, pp. 116-132,

[2021] Coverage of The Kashmir Conflict in Bangladeshi Media: A Content Analysis, Dicle Akademi Dergisi 1 (2), 5-28

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler:

[2023] (genişletilmiş özet kabul edildi) "The Intersection of Religion and Health Communication Scholarship Remains Static: A Bibliometric Analysis", (16-19 November 2023) National Communication Association 109th Annual Convention, National Harbor, Maryland, USA

[2023] "Impact of information sources on adherence to COVID-19 related safety measures among US college students", The American College Health Association 2023 Annual Convention,(May 30-June 03) Boston, USA

[2021]"Representation of Muslims as 'Other' in Indian Cinema: A critical discourse analysis"

I.ULUSLARARASI MEDYA VE İSLAMOFOBİ SEMPOZYUMU, (25-26 May), Ankara, Turkiye

[2020] "Siyasal İletişimin bir Aracı Olarak Web Sitesi: Bangladeş Perspektif" 9. Sosyal Bilimler Kongresi, (June 26), Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye

[2020] "Coverage of Kashmir-Conflict in Bangladeshi Media: A comparative Content Analysis" 5th International students symposium, (December 7-8) Trakya University, Edirne, Turkiye

[2018] "Using social media in the election campaign by faith-based political parties: A comparative analysis of South Asia", 4th international student symposium,(December 08-09,) Ataturk University, Erzurum, Turkey

[2018] "Contribution of Bangladeshi Journalist Islamil Hossain Sirazi in the independent movement of Turkey", Gelecekte İletişim 11. Çalıştayı (11th Future Communication Workshop), (April 24-26) Hasan Kalyoncu University, Gaziantep, Turkey

[2017] “2016 Turkey's failed coup d'etat in Bangladeshi media: a comparative content analysis of Bangladeshi newspapers”, Uluslararası “Konya’da Vuslat” Sempozyumu, (January 19-22, 2017) Selcuk University, Turkey

Dergi Hakemi:

Turkish Studies	(SSCI, Q1)
International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management	(SSCI, Q2)
Journal of International Environmental Application and Science	ASOS
Ulisa: Journal of International Studies	Dergi park

İş deneyimi:

Görev	İş yeri	Bölümu	Zaman
Öğretim Görevlisi	Stamford University Bangladeş	Gazetecilik	2015 – 2016
Kopya editörü	Daily Inquilab	Uluslararasi masa	2014 – 2015
Kopya editörü	Gazi Televison	Yerel haber masa	2013 – 2014

Yürütülen Kurslar:

Gazeteciliğe giriş	Siyasi süreç ve kurumlar
Mesleki sorumluluk ve etik	İnternet gazeteciliği

Araştırma alanı:

Medyada Bangladeş-Türkiye ilişkileri	Medyanın mülkiyeti
Seçim kampanyası analizi	Güney Asya medya ve siyaseti
Muhafazakar siyaset ve medya	Medya'da İslamofobi

Yabancı Dili:

Türkçe	C1
İngilizce	IELTS: 6.5

Dijital Beceri:

Python	Adobe Premiere Pro	Adobe Photoshop	MS-Word
R	Adobe InDesign	MS-PowerPoint	MS Excel